

TOMIS

Anul VI, nr. 11 (65), noiembrie 1971

24 pagini, 3 lei

dialectica prezentului și a viitorului

Dacă prezentul dispune de întreaga bogăție de determinări a trecutului, este suma, sinteza acestuia, sau un fost viitor, viitorul constituie într-un anumit sens, o prelungire, pe scara timpului, a prezentului, un prezent virtual, posibil. Nu este însă vorba de o simplă repetare, adăugare de prezent, ci o prelungire de ordin calitativ, o îmbogățire și dezvoltare continuă a prezentului cu noi determinări. A unui prezent ce în condițiile unei dezvoltări rapide se transformă din ce în ce mai rapid în trecut. A unui prezent ce constituie atît premisa necesară cit și garanția realizării țelurilor noastre viitoare.

Despre acest viitor care devine prezent prin noi și sub ochii noștri vorbesc toate documentele Partidului Comunist Român. Trăim un asemenea viitor-prezent ale cărui aspecte și date esențiale au fost îndelung chibzuite și stabilite la Congresul al X-lea. În acest sens sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta plenară a C.C., consacrată îmbunătățirii activității ideologice și ridicării nivelului general al cunoașterii: „Avem în fața noastră o măreață perspectivă izvorită din realitățile lumii contemporane. Să muncim în așa fel încît să transformăm perspectiva în realitate vie”.

Ne construim în mod liber și conștient viitorul pornind de la planificarea riguroasă, științifică, a tuturor domeniilor de activitate, pe baza cunoașterii aprofundate, concrete, și a folosirii conștiente a legilor dezvoltării sociale. O dovadă în acest sens sînt și recentele prevederi ale planului de dezvoltare a țării pe perioada 1971—

TOMIS

(Continuare în pag. 19)

1

Literatura marilor scriitori nu este doar documentul unei epoci, ci și acela al continuității umane. Îl citim pe Homer nu atît pentru a afla cum arătau armele vechilor greci, cit pentru a ne pune în contact cu o umanitate în care ne recunoaștem. Poate că mai tirziu nu vom mai înțelege la ce servea arcul cu săgeți sau cum putea fi folosit scutul, dar vom înțelege întotdeauna ce înseamnă să suferi sau să fii fericit, ce înseamnă să regreți sau să sperii. Literatura autentică este literatura care certifică existența unei comunități, exemplificind cu datele ei istorice fondul realității umane. Literatura de astăzi trebuie să aibă această năzuință de a ne certifica existența.

Pentru generațiile viitoare, cărțile noastre vor constitui un document. În faptele noastre istorice, pe care literatura le conscrie, vor fi căutate semnificațiile generale. De aceea, scriitorul are datoria morală de a descoperi adevărul sub manifestările imediate, de a dovedi celor care vor veni că noi am trăit într-un anumit spațiu și într-un anumit timp cu aspirațiile cele mai nobile ale tuturor spațiilor și tuturor timpurilor.

2

În zilele frumoase de la începutul lui noiembrie mă afluam pe malul danubic al Dobrogei, pe un cîmp de argilă și ierburi pe care se înălțau pilonii unui mare șantier. Morile de betoane se hrăneau din piatra celor mai vechi munți. Sonetele izbeau infundat în niște plombe enorme. Estacadele păreau niște ferestre deschise spre viitor. Am întîlnit aici o galerie impresionantă de portrete în acțiune. Un maistru cu vechi ștate de plată pe șantierele țării, supranumit „mai marele fierarilor”, mi-a mărturisit împlinirea celei mai mari satisfacții din viață: fiul său,

proaspăt inginer, venise să lucreze alături de el. Un băiat, un adolescent încă, abia ieșit din armată, devenise în scurt timp cel mai bun macaragiu. Șeful unei stații de betoane purta cu mindrie numele de „omul muncii”, explicindu-mi că dacă lucrează chiar și douăzeci de ore din 24 nu face decît un lucru firesc, continuă o tradiție de familie. Eroi ai muncii cotidiene, în biografiile, în faptele cărora am întrevăzut filoanele unei fresce narative de amplă respirație. Apoi, la ora caldă a apariției ziarelor ce cuprindeau Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, am pornit într-o mașină, cu un șofer

Expunerea cu privire la Programul P.C.R. de îmbunătățire a activității politico-ideologice și cultural-educative prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara din 3—5 noiembrie constituie un document de excepțională importanță istorică, teoretică și practică, traversat de interpretarea și aplicarea clarvăzătoare a principiilor marxism-leninismului în condițiile României socialiste. „Noi considerăm și am considerat întotdeauna, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci

comunicare căpătînd o specificitate deosebită. Scriitorul comunist, artistul comunist alege, în locul clarificațiilor patetice, drumul bătorit de soare al patriei, caută oamenii acolo unde ei se descoperă viitorului cu gesturi de departe banale și nespectaculoase, dar simple și ferme ca raza de iarbă, caută adevărul. De aici, din această profundă înțelegere a țelului educativ și militant al artei, din faptul că el privește arta ca pe o înaltă tribună deschisă, decurge certitudinea sa nămită Angajare.

4

Revistele de cultură, tinzînd spre formarea unui gust public, au un scop educativ, implicit, la scară socială, care se accentuează în condițiile unui climat și unei culturi socialiste. Acest gust care tinde să devină unitar conține în el o inevitabilă contradicție dialectică izvorită din însuși procesul de creștere accelerată a conștiinței artistice a creatorilor și acomodarea mai lentă la aceasta a maselor mari de consumatori. Cu cit gustul tinde să devină nivelator, împămîntenind în conștiința unei generații o anumită idee de cultură, cu atît diferențele de gust vor fi mai mari, inevitabil, prin deosebiri ce țin de cultură, meserie, de specializarea chiar care acționează cu o putere de deviză în societatea modernă. Viitorul pune astfel în fața oamenilor de cultură și scriitorilor în speță dubla perspectivă de a încuraja un gust unic exigent cit și de a produce conform cerințelor unui public cu gusturi diverse ce cere imperios materia de consum. În această aparență dilemă, responsabilitatea revistelor de cultură devine enormă. Ele sînt chemate să mențină un anumit echilibru între cerințele cele mai variate, acordînd atenție tuturor și tinzînd în același timp spre treapta cea mai de sus a unei conștiințe artistice.

un program de dezvoltare a conștiinței socialiste

PREVIZIUNE ȘI EXIGENȚĂ

1. ALEX. ȘTEFĂNESCU: literatura ca document
2. OCTAVIAN GEORGESCU: ferestre spre viitor
3. CARMEN TUDORA: tribună deschisă
4. M. ROZNOVEANU: responsabilitate

și un ziarist inimos, prin alte spații de freamăt. Pretutindeni, în întreprinderi și în unitățile agricole, comunistii, muncitorii și țărani, vîrstnicii și tinerii, mi-au apărut în lumina unui nou și puternic dinamism. Amintire fulgurantă, pe buze mi-a trecut un vers al lui Topirceanu: „cînd ai ajuns din urmă viitorul”. Ca trei faruri și corole de floare, cuvintele: conștiință, etică, echitate — reveneau, leit-motiv, pe buzele tuturor. Imperative ale mersului nostru înainte spre culmi tot mai înalte de progres și civilizație.

3

Continuînd cu consecvență, în același spirit de înaltă exigență și fermitate revoluționară, directivele și hotărârile Congreselor IX și X,

de a făuri o societate spirituală superioară, care nu se poate realiza decît prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înalt. La această operă de modelare a omului nou, de dimensionare a trăsăturilor sale de nobilă strălucire intelectuală, arta trebuie să-și aducă o fundamentală contribuție. Pentru a răspunde unei atît de înalte cerințe, opera de artă trebuie să fie purtătoare unui mesaj înalt, expresie a unei realități complexe și vii, reflex interior al dinamicii sociale. Mesajul devine, firesc, într-o asemenea operă — profund și total angajată — componentă a acțiunii artistice, opera însăși încetînd de a mai fi o modalitate convențională de exprimare, funcția de

literatura viitorului și viitorul literaturii

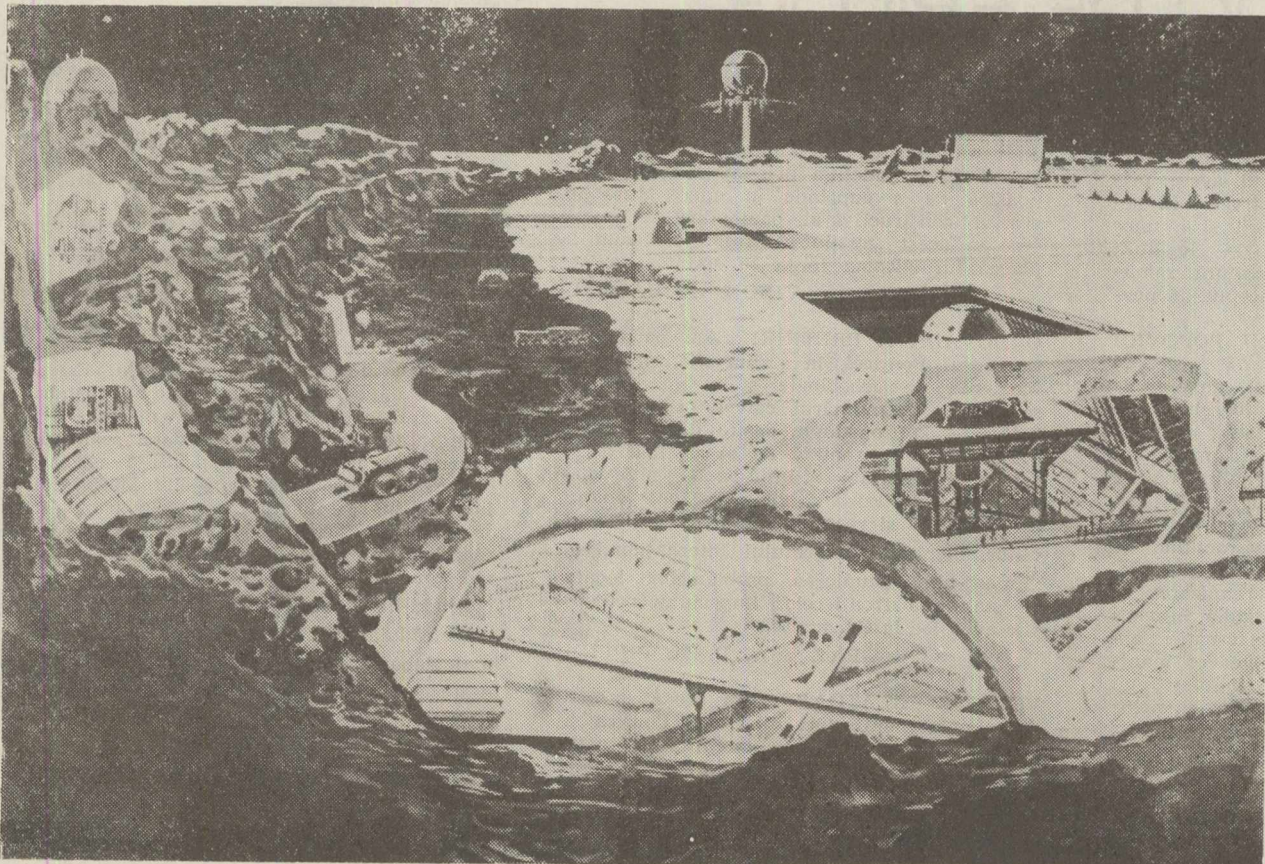
Să vorbim despre „o literatură a viitorului?” Foarte bine, dar în ce fel? O cale ar fi să încercăm a face critică anticipativă. Dacă se practică „futurolgia” în atîtea domenii, poate că i-a venit rîndul și literaturii să aplice această direcție chiar și un precursor ilustru, pe Ibrăileanu, care nu s-a sfiit să prevăstească ce se va întîmpla cu literatura română, după primul război mondial; a întrevăzut astfel o mare înflorire a romanului social; ba mai mult, n-a ezitat să precizeze și ce tip al acestuia se va impune, genul „touffu”, „plin de probleme” și de „documente omenestii”. Am putea să ne hazardăm și noi în asemenea pronosticuri. Să indicăm, de pildă, temele pe care le va trata cu precădere literatura viitorului. Obiectul lor îl va constitui aproape sigur perfecționarea relațiilor umane socialiste, fiindcă ele se vor extinde pe tot globul. N-am risca să greșim prea tare, prevăzînd și o evoluție a literaturii către forme cit mai concentrate. Omul de mine va fi înclinat să-și umple cu un folos maxim timpul; e greu așadar de presupus că va avea răbdare să urmărească lungi descripții și istorii interminabile. Vor înflori mini-romanul, poezia percutantă, de tipul hai-kai-ului japonez, teatrul alcătuit din scene rapide, simetice. Dar dacă e să vorbim nu de viitorul apropiat, toate aceste deducții își pierd orice temel. Cum va arăta literatura peste cîteva secole într-o lume hipertehnizată? Poate că omenirea va renunța la scris și va lucra numai cu imagini. Poate că vom auzi și vedea cărțile. Poate că arta se va muzicaliza complet. Poate că ne vom fabrica singuri alimentele estetice cu aparate bazate pe diverse variante combinatorii de sunuri, forme și culori.

Nu e exclus însă ca literatura viitorului să se facă sub ochii noștri. Autorii de „science-fiction” susțin că dinșii o produc practic la ora aceasta. Unul dintre ei, J.G. Ballard, declară acum doi ani, categoric: „Sînt absolut convins că literatura științifico-fantastică este cea mai importantă literatură a secolului XX”. După opinia lui, ea singură are curajul să fie cu adevărat „modernă”, prin urmare viitorul îi va aparține integral. Astfel de afirmații sună cam prezumțioase, fără îndoială. Dar dincolo de ambițiile lor neacoperite, o realitate există îndărătul acestor cuvinte și ne îndeamnă la reflecție. Literatura științifico-fantastică, pe lingă uriașa proliferare pe care o cunoaște

OV. S. CROHMĂLNICEANU

(Continuare în pag. 19)

● Orașe ale viitorului, construite pe Lună

VIRGIL TEODORESCU

din noapte, zi solară

Argilă zgrunțuroasă! Coline de argint
Pe unde piatra pare să aștepte
Să se preschimbe-n răsculate trepte,
Să se prefacă-n pas de om suind.

Dar marmura știa că-n ea e-un clopot?
Știa că-n pasul greu cu sunet mat
Răsună-adine un clopot scufundat
Care ridică apa mării-n clocot?

În lucruri se prelinge istoria incet
Și-ncremenește acolo ca o statuie spartă
Dar legea revoluției nu iartă
Balansurile reci de menuet.

Iar marmura cernită călcată în picioare
În ora glorioaselor mumii.
E azi coloană cu arcade vii:
Solara zi a erei viitoare.

p o n t i c a

SEMNIIFICAȚII

Fiecare din manifestările înscrise în programul primei ediții a Ponticei (17—24 octombrie) a răspuns în felul ei specific înal-tului deziderat al transpunerii în practică, și la nivelul județului Constanța, a programului elaborat de conducerea partidului nostru privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, pe baza propunerilor formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Ar fi, desigur, inexactă afirmația cum că prin aceste opt zile de intens și atât de util dialog între creatorii de bunuri materiale și creatorii de valori spirituale, s-ar fi realizat, dintr-o dată și în întregime, importanțele sarcini ce stau azi în fața oamenilor de știință și cultură din județul nostru. Confruntarea cu publicul cel mai larg a înlesnit doar o mai profundă cunoaștere a gustului și exigențelor iubitorilor de literatură și artă, a reafirmat necesitatea ancorării scriitorilor, muzicienilor, plasticienilor în miezul contemporan al faptelor. Dar apropierea, contopirea cu viața se vor realiza numai la capătul multor drumuri pe ogoarele și șantierele dobrogene, după zeci și sute de zile de popas în mijlocul oamenilor. Semnificații? Ele se desprind de la sine.

Dialogul activ, viu, cu oamenii muncii, cu oamenii de știință și artă este o practică curentă promovată de politica partidului nostru. De aici, din cunoașterea directă a realității își trag seva, trăinicia și clarviziunea directivele elaborate de partid, fiecare nou document de partid privind dezvoltarea impetuoasă a industriei, agriculturii, culturii...

În aceste opt zile numite inspirat Pontica, tovarășul Vasile VILCU, prim-secretar al Comitetului județean de partid, a fost permanent în mijlocul invitaților și participanților la manifestări. Întâlnindu-se cu oamenii de teatru, cu scriitorii, plasticienii, arheologii, cadrele universitare și compozitorii participanți la Pontica, tovarășul Vasile Vilcu s-a interesat îndeaproape de activitatea și proiectele lor, dînd totodată prețioase sugestii, insistînd asupra necesității unei mai directe cunoașteri a vieții, a realităților românești, dobrogene în special. Pentru fiecare din noi aceste clipe rămîn de neuitat, literă fierbinte de letopisetz scris pe o pagină de toamnă dobrogeană. Început de letopisetz cu nume melodios...

THALIA — LA ORA RETROSPECTIVELOR

Deschiderea festivă a primei ediții a Ponticei a coincis cu sărbătorirea a 20 de ani de activitate a Teatrului de dramă și comedie din Constanța și cu premiera piesei Ovidius de Grigore Sălceanu, în regia Mariettei Sadova. Sala teatrului constănțean devenise neîncăpătoare pentru publicul dornic să fie alături de sărbătoriți.

În cuvîntul său, tovarășul Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean de partid, a dat o înaltă apreciere felului în care regizorii, actorii, scenografil, tehnicienii teatrului au răspuns în toți acești douăzeci de ani necesității de a face din scenă o tribună de la înălțimea căreia să se exprime adevărul, să se educe publicul în spiritul respectului pentru artă, a similitudinii valorilor artistice autentice.

Cu firească emoție slujitorii Thaliei au ascultat opinia unor „voci din public“, care îndeobște se fac mai puțin auzite, dar care exprimă, în ultimă instanță, judecata de valoare a spectatorilor. Un foarte sumar bilanț arată că numărul premierelor prezentate de teatru în acești 20 de ani se ridică la 140, majoritatea fiind piese originale, unele chiar în premieră pe țară, că numărul spectatorilor trece de 2 milioane etc. La această oră, a retrospectivelor, Teatrul de dramă și comedie din Constanța impune însă nu atât prin cantitate, cit prin calitatea tot mai bună a fiecărui nou spectacol, dovada cea mai elocventă fiind, credem, și numeroasele premii obținute în stagiunea trecută la „Zilele dramaturgiei originale“ și la Festivalul de teatru pentru copii și tineret de la Piatra Neamț, și foarte recent, participarea la Festivalul internațional de teatru de la Madrid, unde teatrul constănțean a reprezentat cu deosebit succes (cu piesele „Românțioșii“ și „Cine ești tu?“) spectacologia românească.

IPOSTAZE LIRICE

Dobrogea, cu incandescențele sale solare, cu patosul dramatic al convertirii spațiilor pînă ieri secătuite de secetă în vaste grădini ale rodniciei, a inspirat și inspiră lira poetului, face să freamăte verbul reporterului.

În deschiderea matineului literar „Dobrogea în literatură“, vorbind despre realizările fără precedent ale oamenilor muncii din județul Constanța, despre ce neseacă izvor de inspirație este viața de zi cu zi, încă insuficient cunoscută de scriitori, tovarășul VASILE VILCU, prim-secretar al Comitetului județean de partid, a scos încă o dată în evidență necesitatea stabilirii unei directe legături cu realitatea. Răspunzînd, scriitorii Constantin Novac, Paul Anghel, Alecu Ivan Ghilia, Petru Vintilă, Marin Porumbescu, Octavian Georgescu, Sanda Ghinea au vorbit despre felul în care înțeleg să facă din acest indemn un adevărat statut al creației lor viitoare. Expoziția, deschisă la Biblioteca municipală pe aceeași temă, „Dobrogea în literatură“, a oferit publicului o revelatoare prezentare a temei în discuție.

Recitalurile de poezie, întîlnirile

cu oamenii muncii au constituit tot atitea prilejuri de a dezbatte cele mai actuale probleme ale literaturii. La Institutul pedagogic, la clubul Șantierului naval, la clubul Fabricii de ciment din Medgidia, la căminul cultural din Cobadin poezii Ioanichie Olteanu, Victor Tulbure, Romulus Vulpescu, George Alboiu, Nicolae Motoc, Toma George Maiorescu, Madeleine Fortunescu, Nicolae Prelipceanu, Dumitru Mureșan, Carmen Tudora, Gabriel Iuga, Sanda Ghinea, Arthur Porumboiu, prozatorii Alecu Ivan Ghilia, Constantin Novac, Ion Ochinciuc, Marin Porumbescu, Petru Vintilă, Constantin Pastor, Jean Nedeleu, nu numai că au citit din ultimele lor creații, dar au și legat un dialog direct, ce se anunță de durată, cu cititorii. Esențial rămîne efortul de a se fi concentrat discuțiile în jurul unor probleme de interes major, de a se fi folosit din plin acest prilej pentru a le dezbatte cu seriozitate și maturitate ideologică. Astfel, în întîlnirea de lucru găzduită de redacția revistei „Tomis“ — și la care au luat parte majoritatea scriitorilor invitați — s-a conturat ideea unei explorări mai amănunțite, de fond, a spațiului dobrogean, singura modalitate de profundă cunoaștere a bogatelor tradiții culturale, a realităților de azi, socialiste, și care ogîndite în paginile revistei vor asigura unitatea publicității constănțene în contextul publicisticii naționale, incitînd totodată la crearea unei literaturi în care Dobrogea să se ogîndească cu precădere. Odată împlinit acest deziderat, va deveni necesară, s-a conluzionat, și constituirea unei Asociații a scriitorilor la Constanța, așa cum s-a realizat la Iași, Cluj, Brașov etc. Tot ca o necesitate se impune reexaminarea colecției editate sub egida revistei „Tomis“, în așa fel ca să i se asigure un ritm constant de apariție, preluu, de fapt, pentru împlinirea unui mai vechi gînd al constănțenilor: înființarea unei microedituri. Acordarea, apoi, a unor premii literare (atribuite în primul rînd scriitorilor constănțeni în vederea stimulării consecvente a creației lor), atragerea unui mai mare număr de iubitori de literatură și tineri scriitori în jurul cenaclului „Ovidiu“, de pe lîngă revista „Tomis“, iată numai cîteva din ideile conturate în acest fructuos dialog literar și care își așteaptă de acum înainte materializarea...

S-A INAUGURAT „FUNDAȚIA HAMANGIA“

Inaugurarea, la Medgidia a „Fundăției Hamangia“, în cadrul Ponticei, constituie nu numai un eveniment de mare rezonanță în viața orașului, dar și un remarcabil act de cultură. Evenimentul la care am asistat a fost, de fapt, posibil datorită muncii de o lună de

zile a grupului de ceramisti, în cadrul primei tabere naționale de ceramica — venit aici cu gîndul de a face din acest oraș însoțit o grădina a statuiilor, adevărat muzeu în aer liber. Zilele dedicate, în cadrul Ponticei, plasticii au mai fost marcate de vernisajul unei expoziții pe tema „Dobrogea în arta plastică românească“ (săliile Galeriilor de artă), de numeroase vizite de lucru la atelierele pictorilor constănțeni etc. Apoi, tot la Medgidia, în prezența tovarășului Iftimie Mîsei, prim-secretar al Comitetului orașenesc de partid, a avut loc, în sala clubului Fabricii de ciment, un colocviu deosebit de interesant despre felul în care pictorii și sculptorii noștri ogîndesc în operele lor viața și munca constructorilor de azi ai socialismului. La numeroasele întrebări puse de muncitorii fabricii au răspuns criticii de artă Ion Frunzeti, plasticienii Virgil Almasanu, Boris Caragea, Ion Pacea, Ion Silisteanu, Patriciu Mateescu și alți invitați de onoare ai Ponticei. La fel de reușite s-au dovedit întîlnirile cu muncitorii de la Fabrica integrată de lînă sau de la Șantierul naval Constanța. Confruntarea cu publicul a relevat, pe de o parte, necesitatea de a face din acest dialog o permanență a activității plasticienilor, pe de altă parte, a demonstrat că reușita, cînd este vorba de arta monumentală, ține în primul rînd de adevărea lucrării la spiritul locului, la specificitatea peisagistică a fiecărei localități.

UN CENTRU DE STUDII OVIDIENE

O altă reușită deplină, atât în ce privește perfectă organizare cit și interesantul material științific prezentat într-un număr de 60 valoroase comunicări, a constituit-o și sesiunea științifică a Muzeului de arheologie. Se poate afirma, fără a se exagera, că această sesiune, excelent pregătită și susținută, a reprezentat un moment de seamă în dezvoltarea istoriografiei vechi a Dobrogei, în dezvoltarea arheologiei românești, în ultimă instanță. Lucrările, desfășurate la nivelul a patru secții („Realizări și perspective muzeografice în Dobrogea“, „Publius Ovidius Naso“, „Dobrogea înainte de romani“ și „Limesul dobrogean al Dunării“) s-au bucurat de prezența unor personalități bine cunoscute, ca: D.M. Pippidi, Radu Vulpe, Radu Florescu și alții.

Deosebit de utile au fost și vizitele de lucru la șantierele arheologice de la Histria și Adamclisi, discuțiile ce au avut loc acolo în legătură cu săpăturile și acțiunile D.M.I. pentru conservarea și restaurarea parțială a acestor monumente, discuții reluate de altfel și în prezența tovarășului Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean de partid.

În sfîrșit, în ultima zi a lucrărilor sesiunii a avut loc sedința de constituire a Centrului de studii ovidiene, institut de cercetare a întregului material legat de viața și activitatea marelui exilat.

GAUDEAMUS IGITUR !

Ca unitate de timp, zece ani nu înseamnă nimic în istoria milenară a pămîntului dobrogean. Dar cînd acești zece ani reprezintă vîrsta primului institut de învățămînt su-

perior din Dobrogea, sărbătoarea capătă un timbru solemn. Un deceniu de viață universitară la Constanța, în atmosfera efervescentă a Institutului pedagogic de 3 ani, echivalează cu o vîrstă a spiritului.

Inclusă în manifestările Ponticei, aniversarea institutului constănțean a reunit personalități din toată țara și a fost nu numai un bilanț, ci și o optimistă privire în perspectivă. Din Suceava, din Iași, din Petroșani au sosit, conform vechiului ceremonial universitar, hrisoave cu urări de viață lungă și activitate neobosită. În sesiunea de comunicări științifice, desfășurată în zilele următoare, cadre universitare din toate colțurile țării au adus aici, la Constanța, rezultatele muncii lor pasionate. După zece ani de activitate, institutul constănțean a reușit să devină nu numai un centru de studii, dar și un focar al schimbului de idei de o mare noblețe.

TINERETUL ȘI MUZICA

De fapt, tema anunțată mai sus, Tineretul și muzica, a constituit pretextul numai unei singure întîlniri a compozitorilor Ion Dumitrescu, Zemo Vancea, Laurențiu Profeta, Dumitru Capoianu, Doru Popovici, George Șbărcea, H. Mălineanu, Aurel Giroveanu, Aurel Manolache și alții, cu publicul. Și a-nume cu iubitorii de muzică de la Fabrica integrată de lînă. Pentru că întîlnierul., muzical al Ponticei a fost mult mai bogat și mai variat. Muncitorii portuari și constructorii navali au avut prilejul să dialogheze cu compozitorii invitați despre ceea ce ar dori să fie și să cuprindă creația muzicală românească, în sala grupului social al D.N.M. În finalul Ponticei fiind programată în Sala sporturilor, o întîlnire asemănătoare la care au participat mii de țărani cooperatori din județ, militari, studenți, elevi și alți numeroși iubitori ai muzicii din municipiul Constanța. Prezența compozitorilor invitați a incitat la un dialog viu, dinamic, despre destinul muzicii azi, la noi, despre valențele sale educative, despre spiritul revoluționar care trebuie să anime creațiile muzicale.

Cu deosebit interes a fost ascultat cuvîntul unor țărani cooperatori, muncitori, intelectuali care au sugerat compozitorilor să abordeze în creația lor teme legate de viața satului românesc contemporan, să se scrie cîntece de masă, mobilizatoare, adevărate ode ale construcției impetuoase a noului în țara noastră, oratorii și cantate vibrante, opere și operete în care să regăsim atmosfera și problematica zilelor noastre.

Cu acest mare colocviu, urmat de un frumos spectacol susținut de Teatrul de revistă „Fantasio“ și Teatrul liric din Constanța, de ansamblul folcloric „Briulețul“ cit și de formații artistice de amatori din județ — s-au încheiat cele opt zile de sărbătoare, zile în care Constanța s-a dovedit a fi o prezență activă, de mare prestigiu, nu numai în economia și turismul românesc, dar și în viața culturală a țării. Zile în care mi s-au relevat chiar și nouă, constănțenilor, noi și posibile dimensiuni ale acestui spațiu geografic și spiritual.

IOANICHIE OLTEANU

ÎN LOC DE EPILOG

SENTIMENTUL REUȘITEI. N-aș putea, mărturisesc, să trag niște concluzii definitive, să enumăr, cu siguranța statisticianului, semnificațiile acestei manifestări de amploare, Pontica, care, timp de o săptămînă, a concentrat interesul unor prestigioși oameni de știință și cultură și a unui foarte numeros public. În ce măsură au însemnat ele un imbold și un catalizator al activității științifice și culturale constănțene, asta urmează a se vedea... Plec însă cu un deplin sentiment al reușitei, cu sentimentul că în acel miez de toamnă constănțeană, adevărul, autenticul, pasiunea pentru descoperirea și punerea în valoare a trecutului, atât de bogat în tradiții, relevarea faptelor oamenilor de azi, constructorii ai socialismului, dragostea lor de frumos, și-au găsit cronicari pe potrivă...

TAMARA DOBRIN

UN ÎNCEPUT DE PERMANENȚĂ. Nu-mi pot închipui o totală fuziune spirituală între muzică și peisajul românesc fără imaginea tulburătoare a mării. Poate și pentru că marea se asociază aceluși ireductibil dor, atât de românesc, poate și pentru că aici, mai mult ca oriunde în altă parte, gusti cosmica poeziei, a infinitului. Și aproape că nu este compozitor care să nu fi rezervat mării o parte din opera sa. Această voce a mării apare ca o permanență în cultura noastră muzicală, mereu sub același arc cosmic, sub aceeași stea polară a statorniciei, coborîtă din inima și ochii însinguratului latin Ovidiu... Și vreau să mai

spun că, dacă astfel de meditații ne tulbură, poate, arar ceasurile cînd sîntem de parte de acest țarm de infinit și de soare, prin participarea la o manifestare de ținută și de nivelul Ponticei, — cînd avem prilejul nu doar a unor festive treceri în revistă ci, mai ales, a cunoașterii și a unor alte permanențe constănțene — legătura noastră cu acest spațiu de cultură românească devine, ea însăși, un început de permanență...

DORU POPOVICI

CONFRUNTĂRI. Litoralul are nevoie de statui. Tineretele noastre orașe, deschise generos luminii, au nevoie de statui, de mari simboluri solare. Firește, această mare cerință estetică nu se poate împlini bătînd din palme, nu ajunge efortul unuia sau chiar a unui grup restrîns de artiști. Se impune participarea, la această acțiune de decorare a litoralului și a orașelor noastre, a celor mai buni plasticieni, organizarea — așa cum s-a întîmplat la Medgidia în vara acestui an — a unor tabere de creație permanente. Din acest punct de vedere manifestarea constănțeană Pontica a oferit un cadru potrivit de discuție a problemelor privind arta monumentală, discuții la care am avut bucuria de a avea în mijlocul nostru pe tovarășul Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean de partid, Pon-

tica a mai însemnat apoi inaugurarea „Fundăției Hamangia“, eveniment notabil în viața culturală a țării, a însemnat reluarea dialogului nostru cu iubitorii de artă din Constanța și județ, a mai însemnat dorința noastră de a cuprinde în opere durabile efortul constructiv al oamenilor ce muncesc în acest „spațiu al sintezelor“ cum îi plăcea lui Nicolae Iorga să spună...

VIRGIL ALMĂȘANU

O DOVADĂ A PREȚUIRII. Am participat, în cadrul Ponticei, la sesiunea științifică a Muzeului de arheologie și m-am bucurat să constat că numărul cercetătorilor-arheologi este, la Constanța, destul de mare, iar comunicările prezentate de ei au fost de o remarcabilă ținută științifică. O altă dovadă că activitatea arheologilor constănțeni este prețuită și recunoscută, este că la anul viitor, lucrările Congresului Internațional al „limes“-ului (studierea problemelor legate de stabilirea frontierelor imperiului roman) vor avea loc la Constanța.

Prof. univ. D. M. PIPPIDI

VOCĂȚIE CREATOARE. Am asistat numai la primele manifestări din seria Pontica și anume la acelea în care cuvîntul l-a avut poezia. Poezia, pe scena unui teatru care împlinea 20 de ani de existență. Stam între studenți, țărani, muncitori însuflețiți de a-

ceeași aviditate pentru cuvîntul investit cu noblețea mesajului.

Acum, cînd vîd bilanțul acestor manifestări, îmi apare cu mai multă limpezime capacitatea Dobrogei — și în primul rînd a orașului Constanța — de a polariza energii, de a înlesni contactele între creatorii și consumatorii de artă, de a stimula debaterile de idei. Centrul de agrement pentru mulți, oraș cu spectaculoasă dezvoltare, cu portul său care se extinde curajoș pe măsura viitorului Constanței, încă nu și-a spus ultimul cuvînt ca bază de creație spirituală.

IOANICHIE OLTEANU

GÎNDURI. Nu știu de ce, sau poate știu, dar, traducînd una din poeziile așa-zise „persane“ ale pururî adolescentului Esenin, nu știu de ce, dar la versurile : „Nu-ndrăgesc feregeaua străbună...“, m-am oprit. Și-n fața mea s-a iscat deodată, scîldată-n stepă, Dobrogea, dar nu printr-o asociație, ci printr-o disociație de idei... Mă străduiam să mi le închipui pe-acele trandafirii pioniere, pe acele fremătătoare tinere tă-tăroaice, spre care se-așteptau privirile nu mai puțin fremătătorilor noștri poeți, ascultîndu-ne versurile cu o feregea sub ochi, mă străduiam să mi le închipui, spun, dar... mai departe de vîl nu eram în stare să deslușesc nimic. Da, Cobadinul... Și-apoi, Constanța ; magnificul litoral, portul... Portul cu P marc, fiindcă e marea poartă spre pămîntenele galaxii ale Patriei.

MADELEINE FORTUNESCU

viitorul și puterea de pătrundere a gândirii politice

Omul în structura și dimensiunile lui viitoare, omul ca factor al împlinirii celei mai cutezătoare și mai drepte orinduirii sociale, omul care se alcătuiește neîncetat și imprimă un sens viu tuturor alcătuirilor lumii. Problemele formării unui asemenea om, sinteză a valorilor acumulate de istorie și proiecție a năzuințelor sociale celor mai ardente s-au aflat timp de trei zile, la începutul acestei luni, în dezbaterile plenarei C.C. al P.C.R. Expunerea prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, cuvântările rostite și hotărârile adoptate cu privire la Programul partidului pentru îmbunătățirea activității ideologice fundamentează soluționarea marxist-leninistă a tuturor laturilor definitorii pentru esența structurii morale a socialismului. Dincolo însă de însemnătatea lui concretă ca instrument practic, direct și eficient în formarea unei înalte conștiințe comuniste, evenimentul ca atare comportă o valoare filozofică de mai largă referință prin aceea că situează la nivelul unei acute cerințe sociale captarea și determinarea lui amplă și mai precisă a virtualităților istorice, fie acestea de natură socială, spirituală sau morală. Supunându-ne unui riguros examen de conștiință, vrem să ne cunoaștem mai bine acel uriaș destin colectiv, vrem să întrededem și să determinăm cu mai multă precizie devenirile viitoare ale națiunii noastre socialiste. Iar documentele recentei plenare definesc în termeni precisi tocmai aceste raporturi dintre trecut, prezent și viitor, ca elemente corelate dintotdeauna organice în gândirea comunistă română. Nu doar o simplă coincidență face, așadar, ca aceste probleme vitale pentru existența națiunii noastre să revină în termenii lor și să fie rezolvate în acord cu noua condiție a României socialiste după ce, cu aproape 150 de ani în urmă, unul dintre luptătorii pentru făurirea conștiinței noastre naționale, Mihael Kogălniceanu, amintea de... „această istorie care ne arată ce am fost, de unde am venit, ce simțim și ca regula de trei ne descoperă și numărul necunoscut: ce avem de făcut”. Asemenea unui efluvii, răzbind opreliști de tot felul în înaintarea lui temporar subterană, conștiința istorică a românilor, cu atributul său esențial identificat în cunoașterea și pregătirea a ceea ce va fi, iese în sfârșit la suprafață, desăvârșindu-se în cea gândire sintetic-cuprinzătoare prin care secretarul general al partidului nostru își scrie propria-i biografie pe fundalul acestui prezent tumultuos și dinamic care străbate istoria României.

M.I.: Date fiind deopotrivă nevoia omului societății noastre socialiste — un om care-și făurește conștient propriul lui destin făurindu-se în același timp pe sine însuși — de a cunoaște și determina tot mai precis viitorul și, tot astfel, largirea considerabilă a interesului larg social pentru istorie, credeti că funcția anticipativă a acestei științe va deveni, cu timpul, dacă nu preponderentă, cel puțin egală celeia de evocare? Vă rugăm să enumerați câteva dintre argumentele esențiale pe care vă întemeiați eventualul dv. răspuns.

— Prof. dr. docent Dumitru Berciu: Fără îndoială, omul contemporan este conștient de necesitatea cunoașterii viitorului, cu deosebire de acela care este angrenat în procesul construirii unei vieți noi, pentru generațiile ce-i urmează. Dar pentru a ajunge la o conturare clară a imaginii viitorului, el nu poate neglija în nici un caz cunoașterea profundă a prezentului și a trecutului societății omenești și mai ales a istoriei integrale a propriului său popor. Concepția legăturii indisolubile, dialectice între trecut, prezent și viitor este o concepție științifică pe care o întilnim frecvent la gânditorii români. Nicolae Bălcescu, spre a mă rezuma la un exemplu strălucit, este, cum știm, un adept al acelei înflăcărate reinvieri a faptelor glorioase ale trecutului românilor, cu credința făuririi unui viitor mai bun. În „Magazin istoric pentru Dacia”, inițiat de el și de A. Treb. Laurian, Bălcescu e acela care scria: „Istoria este cea dintâi carte a unei nații. Într-însa ea-și vede trecutul, prezentul și viitorul”.

Și dacă documentele partidului nostru comportă prin însăși structura lor și prin referințele de bogată semnificație o pregnantă valoare educativ-formativă, faptul se explică și prin aceea că ele sint fundamentele pe o largă cuprindere de fapte istorice, operează frecvente aprecieri cu valoare istorică și prin toate acestea la un loc dobîndesc o puternică funcție anticipativă, definind parametrii moral-politici ai omului viitor, constructor al socialismului și comunismului. De aci decurge și interesul mereu sporit față de știința istoriei, al oamenilor cu diferite preocupări și profesii și de virse diferite. Istoria deschide o fereastră largă spre trecutul multimilenar al omenirii și al patriei noastre, prin care omul societății noastre socialiste — fiindcă eu pe acesta îl am mereu în vedere — deslușește momentele istorice hotărâtoare și pline de învățăminte ale trecutului. În felul acesta, istoria îl ajută pe acela care s-a aplecat asupra fiilor trecutului să desprindă legile generale obiective, care au acționat și acționează în dezvoltarea istorică a societății omenești.

Iar odată cu deslășirea acestor legi, istoria încetează de a fi o știință numai a trecutului. În această privință, ideea enunțată de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Mesajul adresat participanților la cel de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine, la 7 septembrie a.c., apare ca deosebit de semnificativă. În mesajul amintit se spune: „Cercetarea istorică, departe de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului, este în bună măsură — așa cum arată viața — și o știință a prezentului”, ea fiind un „instrument al cunoașterii și apropieri între națiuni, ca factor de seamă în promovarea idealurilor nobile ale popoarelor”. Și mai departe, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Rezultatele cercetărilor istorice sint de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului”. Am stăruit ceva mai mult asupra acestor idei spre a reliefa cum, în concepția marxist-leninistă a conducerii partidului nostru, istoria îndeosebi sub latura ei anticipativă, descifratoare a sensurilor evoluției sociale își exercită o bună parte din valoarea ei formativă, de făurire a conștiințelor militante, optimiste, deschise spre înțelegerea și spre susținerea deplină a ceea ce va fi, a ceea ce trebuie să fie. Nu este nevoie, cred, a mai enumera și alte argumente pentru a dovedi că, date fiindu-i tocmai aceste înalte virtuți formative, știința istorică marxistă este o armă de primă însemnătate pe frontul actual ideologic și politic și că rolul său a sporit și va spori și mai mult în societatea noastră socialistă, străbătută de spiritul partinic al unei înalte autoexigențe. După părerea mea, care mă ocup cu cea mai îndepărtată istorie a omenirii și a patriei noastre, istoria a devenit în zilele noastre o știință atât de actuală, un instrument atât de eficient în pregătirea materialului uman spre a se adapta stărilor virtuale, de multe ori foarte previzibile, ale devenirilor sociale, încît se poate spune fără teamă de exagerare, că faptul istoric

cial-istorice, oferind prin aceasta o mișcare oarecum mai ușor previzibilă, ce metamorfoze parcurge conștiința individuală în efortul desăvîrșirii sale, al integrării ei în marile flux social? Vă adresăm această întrebare, tovarășe Trandafirescu, nu întâmplător. În decurs de o viață ați parcurs întreaga biografie social-politică a muncitorului român, de la condiția muncii exploatare la cea mai înaltă demnitate a muncii. În plus, ați cunoscut „de viu” întregul proces al luptei, al acelei lupte ilegale, dure, aprige, incandescente, dar în mijlocul căreia comunistii români au știut întotdeauna să pună vibrația unui romanticism revoluționar. Care dintre trăsăturile umane apreciați că poate menține cel mai bine această disponibilitate spre dăruirea de sine și spre cunoașterea permanentă a pulsului real al vieții — două laturi corelative în structura personalității comunistului?

— Ilie Trandafirescu: Nu cred că spun un lucru nou răspunzînd următoarele: să fii mereu în mijlocul oamenilor, să ai încredere în ei și mai ales să știi să-i ascuți. Dialogul, sfatul permanent întreținut cu obștea, cunoașterea pe această cale deschisă a frământărilor obștei și lupta pentru satisfacerea acestor frământări cred că dau măsura conștiinței comunistului. E, cum vedeți, un lucru simplu; dar, poate tocmai de aceea nu-i de loc ușor de înfăptuit. Simplu, pentru că oricine poate să se aplece și să asculte, greu, pentru că spre a putea, într-adevăr, auzi lucruri adevărate și, îndeosebi, spre a cuceri încrederea celor cu care stai de vorbă, trebuie să te simți de-al lor, să le faci într-o clipă — dar o asemenea clipă e uneori mai greu de prins decît un întreg — dovadă că intruștii însușirile lor caracteristice, spre a te recunoaște. Spunîndu-vă asta îmi vine în minte un caz, poate banal, dar care mie mi-a luminat și întărit și mai mult această convingere.

— M.I.: Despre ce e vorba?

— Ilie Trandafirescu: Mă găseam, în perioada constituirii întovărășirilor agricole, în-

cu prof. dr. docent DUMITRU BERCIU, membru al Academiei de Științe Sociale și Politice, ILIE TRANDAFIRESCU, Erou al Muncii Socialiste, LIVIU RODESCU, redactor-șef al revistei „Lumea”

tr-o localitate, pare-mi-se chiar din Dobrogea; greutatea întîmpinate în acest moment esențial din transformarea socialistă a agriculturii noastre veneau, cum se știe, nu atât din „spiritul tradiționalist” al țăranelui; în fapt asta de multe ori se dovedea a fi o vorbă goală — și istoria ulterioară a evenimentelor a spulberat-o definitiv — cită vreme fiecare locuitor al satului renunța destul de repede la „rînduilele vechi” cînd cele noi îi aduceau substanțiale avantaje materiale. Cele mai multe greutăți, neajunsuri veneau de la faptul că unii dintre cei chemați să le vorbească țărănilor nu erau simțitori de acestia ca fiind „de-ai lor”, adică oameni pentru care munca pămîntului, cel puțin, să nu fie un secret de nepatruns. Ei, și cum vă spun, merg într-o țară, vorbesc cu oamenii, vorbesc și ei cu mine, îi întreb, mă întrebă, pînă cînd „problema” ajunge la sapa. Era marea încercare spre care mă aduseseră încet dar sigur întrebările iscoditoare ale celor de față. Ce să fac? Simțeam într-adevăr cum cei de față voiau o probă. Ne cereau acoperirea cuvintelor rostite. Mă descalț, unele glume înțepate le înfrunt cu aceeași monedă, prind sapa în mîini, intru în țărîna de porumb și strig: „Ei, care te țui după mine?” Nu cred prea mult în valoarea „clipelor fierbinți”. Dar trebuie să spun că de astă dată o astfel de „înfierbîntală”, izvorită din faptul că eu — unul dintre cei 10 copii ai tatei și ai mamei — țărani din satul Lipia-Bojdeanca așezat pe moșia Minăstirii Căldărușani — le dovedeam celor din țărîna de porumb că știu cum se sapă — o astfel de „înfierbîntală”, cum vă spun, a fost momentul cheie, girul muncii noastre de convingere și cred că nu greșesc spunînd că ea a hotărît nașterea unei noi întovărășiri. Ce vreau să spun? Că azi avem tehnică, elaborăm patente după care construim pe bandă fel de fel de aparate, mașini, instalații. Proba priceperii noastre nu mai are nevoie de sapa. Dar rămîn oamenii, de care depinde totul. În înțelegerea acestui adevăr — simplu la prima vedere, dar atât de greu de aplicat — văd eu însemnătatea permanentă de aici înainte a programului ideologic recent elaborat de partid; în fapt că-și propune să se ocupe de om, omul zilelor noastre și al viitorului, omul socialismului și comunismului, să-l înalte, să-i desăvîrșască profilul convingerilor și aspirațiilor sale, al îndatoririlor sale sociale. Înfașurarea viitorului patriei noastre, asupra căruia îmi cereți părerea, depinde mai mult decît orice de înfăptuirea acestui program; o spune clar cu forța convingerilor sale ferme de marxist-leninist înflăcărat tovarășul Nicolae Ceaușescu, căruia atât de mult îi datorăm ca oameni, ca popor, ca națiune socialistă.

— M.I.: Prin însăși natura profesiei dv., aveți permanent în vedere harta evenimentelor politice desfășurate la scara întregii lumi. Încercînd o retrospectivă a celor desfășurate în ultimii 10—15 ani, și pentru că vorbim de omul societății comuniste românești de mine, ce valoare de reprezentare are, în acest context, exemplul României în politica internațională?

— Liviu Rodescu: Încercînd un răspuns pentru această întrebare, trebuie să vorbesc de un fapt cunoscut de mai multă vreme, anume că experiența politică românească, atitudinea țării noastre pe plan internațional intrînesc o puternică notă de universal, tocmai prin faptul că au în vedere aspirațiile specifice poporului nostru, constructor al socialismului, în climatul general existent astăzi în lume. Cu alte cuvinte, idealurile de pace, de independență și suveranitate, respect mutual, colaborare și avantaj reciproc — idealuri specifice unui popor care-și făurește un nou destin istoric — sint văzute și urmărite într-o strînsă legătură cu idealurile de aceeași natură ale celorlalte popoare, ceea ce face ca obiectivele politicii noastre externe să constituie atât elemente de apreciere și respect, cit și puncte esențiale de referință în spațiul vast al politicii internaționale. Nu mai departe decît la recenta plenară, cînd prin cuvîntul secretarului general al partidului au fost expuse cu o nouă claritate principiile de bază ale politicii noastre externe, s-a văzut încă o dată că, militînd pentru colaborarea internațională, securitatea europeană, sprijinirea forțelor care se pronunță în favoarea unui climat de destindere în relațiile internaționale, pentru desființarea blocurilor militare opuse, retragerea trupelor străine de pe teritoriul altor state, sprijinirea popoarelor oprimate spre a-și hotărî singure soarta, militînd pentru toate acestea, România reprezintă un factor esențial în sprijinirea progresului istoric, al afirmării noului împotriva vechilor rînduiri și practicilor perimate. Și cum o asemenea valoare de reprezentare externă nu poate fi înțeleasă decît în strînsă și directă legătură cu întreaga politică internă a țării noastre, implicit cu conștiința revoluționară a membrilor societății noastre socialiste, e de înțeles ce înaltă valoare comportă recentul program de îmbunătățire a activității ideologice pentru întreaga noastră politică externă.

— M.I.: Ce trăsături caracteristice apreciați că pot fi distins în tabloul evenimentelor internaționale din ultimul deceniu și în ce raport se află ele cu sensurile evoluției istorice viitoare a lumii?

— Liviu Rodescu: Ceea ce mi se pare cu deosebire evident pentru oricine a urmărit cu atenție evenimentele ultimului deceniu este că omenirea parcurge un proces foarte dinamic în absolut toate domeniile. Este o evoluție vertiginosă a întregii umanități, pe fondul căreia se desprinde ponderea și rolul din ce în ce mai mare al sistemului socialist mondial. Influența lui asupra întregului curs al vieții internaționale este vizibilă îndeosebi prin aceea că a stimulat dezvoltarea și întărirea forțelor antiimperialiste, trăgînd în luptă pătri sociale din cele mai diferite regiuni ale lumii; și din țări capitaliste dezvoltate, și din lumea a 3-a, din toate acele pătri și straturi sociale, ale căror interese, amenințate fiind de politica imperialistă, se raliază la frontul general antiimperialist, în care ele vîd principalul mijloc de a obține și a asigura o respectare general favorabilă a legalității internaționale, a raporturilor normale între state. Este, cum vedem, o perioadă extrem de frîmîntată, cînd lupta între forțele progresului și cele imperialiste dobîndesc un caracter ascuțit și conduce la rezultate pregnante pe plan internațional, afectînd vechiul echilibru al forțelor politice din diferite regiuni ale lumii: dar în cuprinsul întreg al acestui spațiu — și orice observator politic cîștit poate vedea aceasta — preponderența clară a forțelor democratice, progresiste mondiale este evidentă.

O altă trăsătură vizibilă este, desigur, și ritmul accelerat al dezvoltărilor naționale în toate domeniile, pe toate planurile, curs din care merită a fi reținută îndeosebi tendința națiunilor de a ține pasul cu ritmul rapid în care se desfășoară revoluția tehnico-științifică. Pentru că în timp ce națiunile industrializate urcă foarte repede noi trepte ale civilizației tehnico-științifice, țările mai puțin dezvoltate nu-și pot permite să lase să crească decalajul, și așa destul de mare, între nivelul lor de dezvoltare și cel al țărilor industrializate. Problema decalajului se pune deci cu atât mai acut pe meridianele subdezvoltate, în fosta colonii. Acesta e unul din motivele esențiale pentru care întreaga lume a 3-a, grupul celor 77, se afirmă pe plan internațional prin cererea de a li se respecta independența, spre a-și putea folosi resursele naturale și a se integra în procesul civilizației tehnico-industriale. Ceea ce le determină să-și spună cuvîntul în toate marile probleme internaționale contemporane și să le determine cursul, pentru că specificul, caracteristica cea mai de seamă a tuturor acestor trăsături se identifică în faptul că ele se împletesc, se determină, se influențează reciproc. Iată de ce în etapa actuală nu mai e posibil ca marile puteri să taie hărțile cu rigla și să ducă dialogul peste capul restului lumii, așa cum se întîmpla altădată.

MIHAI IORDĂNESCU

sociologie și previziune

Unul dintre întemeietorii sociologiei moderne, Auguste Comte, care i-a dat și numele — înlocuind pe cele de fizică socială, știință socială, filosofie socială — era pe deplin conștient de valoarea predictivă și aplicativă, nu numai descriptivă și explicativă, a științei. Lui îi datorăm formula celebră: „*savoir c'est prévoir, prévoir c'est pouvoir*” (a ști înseamnă a prevedea, a prevedea înseamnă a putea). Este chiar programul epistemologic al secolului al XIX-lea, pe care l-am moștenit și îl practicăm și noi, cei din secolul XX, în etape mai complexe și avansate. În veacul al XVIII-lea, iluminiștii raționau mai puțin profund: știința este lumină, lumina face posibilă vederea, iar vederea călăuzește acțiunile. A răspîndi lumina înseamnă a înlătura bijbiliile. Era desigur mult adevăr în modul acesta de a pune problemele, dar fără îndoială nu întreg adevărul.

La „vederea”, care se referă mai mult la spațiu și deci la prezent, Auguste Comte adaugă „prevederea”, care se referă la timpul viitor, la ceea ce se pregătește să fie, dar încă nu se poate vedea. Se conturează astfel o nouă concepție despre știință: rosturile adînci ale acesteia nu mai sînt legate de cele ce se văd, oarecum la îndemîna tuturor, ci de cele care nu se văd sau încă nu sînt vizibile și care deci nu pot fi stabilite decît prin metode speciale, anume elaborate. Cunoașterea spontană se îndreaptă spre cele văzute, folosind simțurile organice, pe cînd cunoașterea științifică se îndreaptă spre cele nevăzute, folosind mijloace mai complexe și mai avansate, în special experimentul, raționamentul logic și calculul matematic. În sensul științei moderne, cele „nevăzute” prezintă două aspecte distincte, dar corelative: **legitarea** după care apar, se structurează, funcționează, se dezvoltă, se modifică și dispar diferitele realități și, pe această bază, **previziunea** celor încă neîntîmplante, dar care se găsesc, într-un fel sau altul, în însăși natura proceselor și deci vor trebui să se împlinească. Cu alte cuvinte, știința caută să pătrundă pe de o parte în esența lucrurilor, în logica lor internă, pentru a stabili legile după care se desfășoară, pe de altă parte, luînd ca bază de calcul tocmai aceste legi, ea caută să pătrundă în mecanismele viitorului, să lămurească nu numai ceea ce a fost sau ceea ce este, ci să descopere și ceea ce va fi. Previziunea sau predicția devine una din sarcinile majore ale muncii științifice.

Prin capacitatea ei de a anticipa viitorul, știința devine unul dintre cele mai eficiente mijloace de adaptare la realitate, nu numai la cea prezentă, dar și la cea viitoare și nu numai în sens pasiv, de adaptare a omului la mediu, ci și în sens activ, de adaptare a evenimentelor la cerințele, posibilitățile și aspirațiile oamenilor. Este mult mai ușor de a interveni în desfășurarea lucrurilor încă neîntîmplante, decît în a celor care s-au declanșat sau sînt pe deplin consumate. Acțiunile preventive sînt mai eficiente decît cele corective sau reparatoare.

Cel care a dat sociologiei o bază științifică efectivă, nu numai programatică, a fost Karl Marx, prin aplicarea materialismului dialectic la studiul societății. El a demonstrat pentru prima oară în istoria gîndirii că fenomenele sociale nu au un caracter arbitrar, pentru că ele fac parte integrantă dintr-o formație sau o-rînduire socială, determinată de relațiile de producție, impuse, la rîndul lor, de gradul de dezvoltare atins de forțele de producție. Dezvoltarea întregii societăți apare, în această concepție, ca un proces istoric natural, supus unor legi obiective, necesare ca toate procesele naturale existente. Științele sociale s-au integrat astfel în științele naturii, sau mai exact, știința și-a dobîndit unitatea ei epistemologică și metodologică primordială.

În anii din urmă a luat ființă o adevărată știință a viitorului, futurologia, la dezvoltarea căreia, cum era de așteptat, sociologia aduce contribuții din ce în ce mai substanțiale. Pe de altă parte, chiar în sinul sociologiei s-a constituit de curînd o ramură specială, alături de cele mai vechi, dedicată viitorului social, care poartă chiar numele de sociologia viitorului (sociology of the future). Primele cursuri universitare de acest gen au fost inaugurate în S.U.A. în decursul ultimilor cîțiva ani.

Previziunile sociologice sînt foarte variate, totuși ele pot fi reduse la cîteva tipuri fundamentale.

Cele mai vechi sînt de ordin macrosociologic: ele se referă la dezvoltarea societății în ansamblu sau la anumite secțiune importante ale ei, ca tehnica, economia, cultura, statul etc. Luîndu-se ca bază unele corelații certe dintre fenomenele sociale, ca cele dintre tehnică și economie, dintre economie și politică, altele mai puțin certe, dar cu un grad foarte mare de probabilitate, de obicei seriale, ca cele dintre tehnică, economie, politică, drept, morală, mentalitate, educație etc., se calculează cu tot mai multă veracitate formele sociale viitoare ca și evoluția probabilă a statului, a culturii, a educației, a moralei ș.a.m.d.

Alături de previziunile macrosociologice au apărut, de la un moment relativ recent încoace, previziunile microsociologice, de cuprindere mai redusă, atît spațial, cît și temporal. Așa sînt calculele privitoare la dezvoltarea unor localități, a unor zone restrînse sau microzone, a unor întreprinderi sau instituții concrete, a unor forme elementare de viață, ca familia, relațiile interumane, grupele de muncă etc.

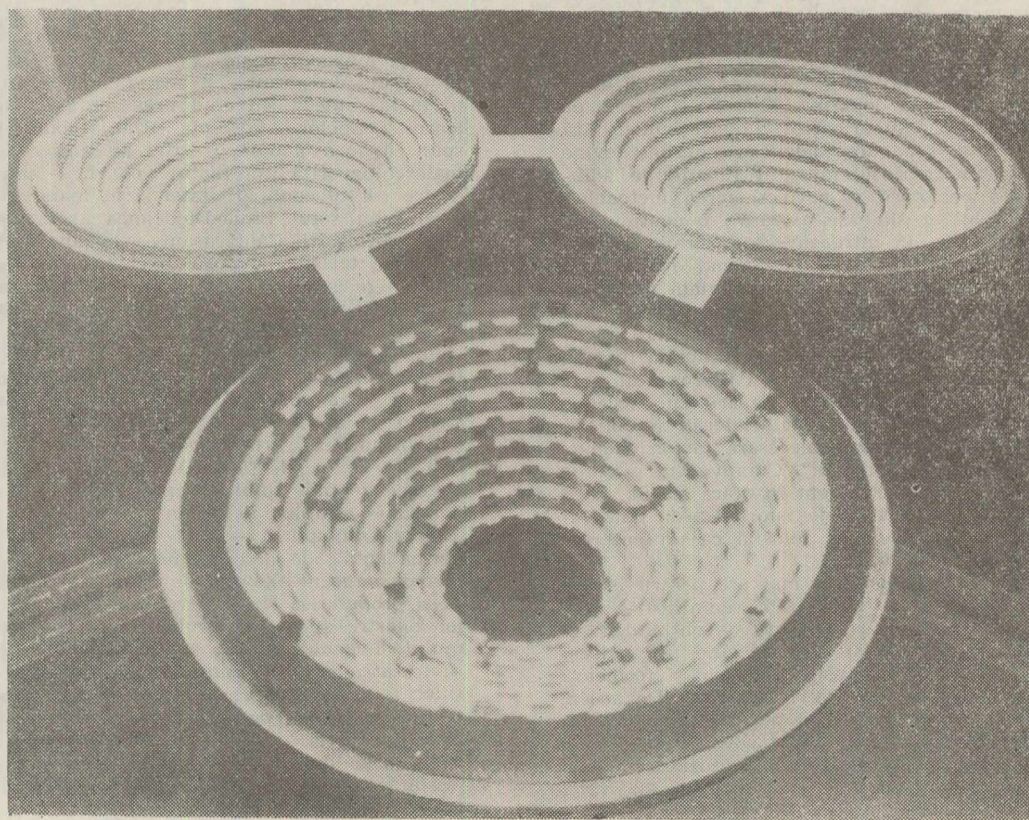
Omenirea din zilele noastre este asaltată, prin propria ei activitate, de cele mai variate și neașteptate schimbări tehnico-economice, social-politice și cultural-spirituale, încît este stăpînită din ce în ce mai mult de senzația dizolvării formelor tradiționale de viață, care aveau aerul că sînt statornicite o dată pentru totdeauna, a înlocuirii lor prin forme mișcătoare, trecătoare, efemere, de sentimentul fluidizării existenței, a unei continue prefaceri și înnoiri. Din cauza aceasta interesul pentru ziua de mîine nu este de ordin pur științific, o simplă curiozitate intelectuală, ci o necesitate de viață: trebuie să aflăm încotro ne îndreptăm, în scopul de a preveni întîmplările nedorite sau, cel puțin, să fim pregătiți pentru a întâmpina viitorul fără a ne dezadapta, fără a ne dezorganiza propria noastră existență. Omenirea modernă este cuprinsă în progrese social-istorice tot mai ample și intense, în continuă accelerare, încît problema care i se pune într-un chip de-a dreptul dramatic, este să nu sucumbă sub efectul propriilor ei realizări. Nu e vorba numai de armamentul atomic sau de degradarea treptată a mediului de viață (poluarea apelor, a aerului etc.), ci mai ales de capacitatea biologică (fiziologică și psihologică) a oamenilor de a face față schimbărilor și a stăpîni evenimentele.

Se vorbește din ce în ce mai insistent de un fel de „șoc neuropsihic” provocat de modificările neprevăzute aduse de viitor (future shock), care nu poate fi prevenit decît prin cunoaștere, prin previziune, prin pregătire psihologică și educațională corespunzătoare și prin măsuri adecvate de atenuare, apărare și înfruntare. Însăși existența noastră în timp este în curs de schimbare: viitorul năvălește asupra noastră într-un ritm atît de vertiginos, încît a exista înseamnă tot mai puțin a fi ca ieri și tot mai mult a fi ca mîine, adică în asalt sau avînt, nu în stare sau în repaus. Permanențele sînt înlocuite cu mobilitățile, rigiditățile cu flexibilitățile, soliditatea cu plasticitatea, tradiția cu inovația, imitația cu invenția, statica socială cu dinamica și mai ales cu cinematica socială.

Tot ceea ce este în jurul nostru se schimbă și noi înșine ne schimbăm mereu, nu numai în sensul vîrstelor biologice, din-spre tinerețe spre bătrînețe, dinspre naștere spre moarte, fenomen de totdeauna, ci în sensul absolut modern al secvențelor de viață, pe modelul unui film care rulează fără încetare, înlocuind imaginile fixe prin imagini mobile, repetarea și monotonia prin originalitate și varietate. Unul din mijloacele cele mai simple, dar suficient de eficiente de a ne obișnui cu viitorul, este de a-l privi și a-l trăi în imaginație, a-l întîmpina fictiv, de unde valoarea și succesul literaturii de anticipație, ale romanelor științifico-fantastice, adevărate „simulatoare” ale viitorului care ne invadează. Ne deprindem astfel să pătrundem noi în viitor, să punem mental stăpînire pe el, în loc să ne lăsăm pătrunși și copleșiți noi de el. A trata viitorul ca un element necunoscut al vieții și a ne teme de el, este una, a-l cunoaște, a-l dori și a lupta pentru realizarea lui, este cu totul altceva. În acest sens, pe bună dreptate sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie: „Mare este acel popor care se străduiește să dea cel mai mult civilizației și cauzei păcii în lume. Tocmai acestui țel îi consacră energia, talentul și forța creatoare poporul nostru care, **făurindu-și propriul viitor fericit, contribuie la făurirea zilei fericite de mîine a umanității**” (s.n.).

Sociologia viitorului transpune pe plan științific preocuparea de a cunoaște și a lupta pentru realizarea viitorului, dar de astă dată fără ficțiune și fără utopie, pe bază de calcul și cu un grad foarte mare de probabilitate și certitudine.

TRAIAN HERSENI

● Modelul unui bloc de locuințe cu terase interioare, pentru anul 2000. Construcția va adăposti 6.000 de locatari.

În universul discuțiilor privind destinul social și specificitatea artei, condițiile și perspectivele valorizării creației artistice, una dintre prezențele cele mai necesare și mai oportune este cea a studiilor de estetică generală. Prin estetică, problemele exigențelor social-ideologice față de opera de artă, se metamorfozează într-un limbaj propriu analizei și definirii directe, concrete și diferențiate a faptului artistic și tot prin ea pot fi puse adecvat în lumină, în specificitatea și individualitatea lor, valențele cultural-educative, sociale și umaniste ale valorilor artistice. În cuvîntul său la recenta plenară, tovarășul Nicolae Ceaușescu pleda tocmai în acest sens, pentru aprofundarea teoretică a unor noțiuni ca realism și umanism socialist, „deoarece fără asemenea clarificări, se sublinia, nu se poate concepe înflorirea artei socialiste”.

Prin diversitatea de manifestări individuale ale creației artistice, pe care o sintetizează în generalitatea categoriilor ei, estetica deschide drum teoretic artei noastre în circuitul mondial al operelor de artă, dezvăluie tendința intrinsecă a faptului artistic de a se defini național și social în cadrul acestui circuit și de a se integra valoric în el. Disprețul unor artiști și critici față de estetică este, în particular, istoric motivat prin ingratitudinile pe care le-a creat, nu o dată, afirmării talentelor, tendința de a impune acestora „norme estetice”, particulare și istorice în valabilitatea lor, dar prezentate ca eterne, ca obligatorii de către exegeți academizați, lipsiți de spiritul viu și realist al evoluției și individualității fenomenului artistic concret. În același timp, acest „dispreț” față de generalitatea și necesitatea unor principii estetice devine filistin și dăunător creației artistice atunci cînd contravine aportului indiscutabil pe care teze estetice îl pot aduce la stabilirea unui **climat de principialitate estetică**, atît de favorabil desfășurării individual definibile și social valorizabile a talentelor, echității și temeiniciei aprecierilor critice. Or, stabilirea unui ase-

estetikon

PREZENȚA ESTETICII

menea climat de principialitate estetică, menținerea și elevarea lui sînt de neconceput fără prezența esteticii, fără ca autorii exegezelor teoretice asupra operelor de artă să fie cunoscători și înțelegători profunzi ai ideilor estetice, ai originii și importanței istorice, ideologice și artistice a acestora. La fel cum, pentru a nu se transforma în dogmatism rigid, principialitatea ideologică trebuie să se bazeze pe o cunoaștere aprofundată a marxismului, a cerințelor pe care momentul social-cultural le are față de artă...

Depășind rigiditatea și îngustimea normativului tematico-expresiv, caracteristic nu atît esteticii cît unor „programe estetice” de conjunctură, estetica noastră actuală va deveni tot mai mult o disciplină prospectivă, un factor de **avangardă teoretică**, prin care, plecînd de la studiul fenomenului artistic concret, național și internațional, depistînd tendințele lui generale de evoluție și diversificare, să poată deschide un cîmp ideologico-estetic prielnic afirmării, receptării și valorizării operelor artistice originale, stimulator pentru creatorii frămîntați de noutatea expresivă, de ineditul exprimării umanului. Căci, poate, dintre toate activitățile de creație ale omului, arta reprezintă terenul cel mai favorabil și mai accesibil al înțelegerii, al găsirii unor punți comune de gîndire, de simțire și atitudine. Această postură de avangardă teoretică a creației artistice, pe care estetica și-o poate asuma, este de un deosebit folos atîtor artiști originali cărora li se întîmplă destul de des să aibă de înfruntat multe obstacole în afirmarea autenticității și valorii operei lor tocmai datorită incapacității

sau neștiinței de a susține prin demonstrații estetico-ideologice, prin faptul că se pot lăsa intimidați de niște false argumente estetice prin care sînt respinși: citate din autori celebri extinse dincolo de sfera lor de valabilitate, compromiterea unei teme alese de ei în opere anterioare sau prezența ei la autori de orientare ideologică străină nouă, prezentarea ca riguroase a unor idei cu mare grad de ambiguitate și posibile de subiectivizare (cum ar fi, de pildă, frecvența „linie firească” a poeziei, prozei, picturii... noastre) etc. La fel de favorabilă menținerii unui climat de înțelegere și ospitalitate critică, principială, pentru creația artistică este și dezvăluirea inconsistenței estetico-axiologice a unor modalități de a-mendare critică, întîlnite în unele polemici, recenzii, studii critice etc., a încercărilor, nu o dată abile, de a ascunde animozitățile personale (sau interesul de a elogia) sub masca apărării unor interese generale ale artei noastre. Principialitatea estetică înseamnă, însă, nu numai a opera cu principii temeinice, ci și a le aplica, a le respecta cu consecvență, indiferent de persoană, de poziția ierarhică, de titlurile etc. autorului în discuție. **Fără a câștiga încrederea etică, ideologică și axiologică a creatorilor de artă și a publicului, critica poate fi închipuită cu greu a reprezenta o conștiință de sine a artei.** Or, ce încredere mai poate avea poetul debutant în echitatea actului critic, cînd luni volumul lui este distrus în virtutea unor exigențe, iar marți, același critic, părăsind exigențele de luni, ridică în slăvi un volum mai prost, numai pentru că autorul lui este sau a fost cineva sau pentru că nu mai este printre cei vii. Atît lipsurile cît și calitățile trebuie să fie puse prin ele însele în evidență și să căutate după importanța persoanei autorului. Am ascultat recenziile a două volume: al unui debutant și al unui maestru. Cunoscindu-i știam că amîndoi poartă barbă. Am rămas uimit să constat că recenzentul volumului debutantului nu s-a sfiit să facă o ironie la adresa bărbii

acestuia, dar n-a amintit nimic de ea la maestru. Să fie, oare, bărbile maestrilor invizibile?! Știută fiind valoarea educativă a artei, puterea ei de a influența modul de gîndire și atitudine al publicului, manifestarea și explicitarea atitudinii critice față de orizontul de idei al unei opere este de un real folos receptării adecvate a acesteia, înțelegerii ei. De aici însă, pînă la a vedea în orice migrenă o influență a filozofiei existențialiste (cînd, în atitea cazuri, bietul autor abia de a deschis „Micul dicționar filozofic” la litera „E”) este o distanță foarte mare și un drum tare curios, uneori, de vreme ce nu trece pe lîngă unele opere în care asemenea teoretizări pernicioase asupra vieții sînt ostentative, dar ajungînd buluc la altele ce relevă doar stări de fapt de această natură fără a le teoretiza. Dintr-o mai intimă fuziune cu filozofia marxistă a artei, cu ideile estetice avansate de un studiu lucid al realității fenomenului artistic, critica noastră literară și de artă s-ar putea înnobi mai mult cu un optimism și o ospitalitate a așteptării și promovării talentelor (care de atîtea ori îi lipsește încît n-ar fi întru totul greșit să vorbim despre existența unei manii critice a imposturii și a nonvalorii în dauna atenției ce ar trebui concentrată spre stimularea calităților relevante de operă, știută fiind deosebita importanță a stării de spirit optimiste, încrezătoare în sine, la creatorul de artă). Datoria esteticianului este de a sesiza întrebările teoretice esențiale ale fenomenului artistic și de a participa nemijlocit la căutarea unor răspunsuri adecvate estetic, realiste ideologic, valoroase cultural. În momentul de față, de pildă, se discută în mod firesc despre angajarea artei, despre comanda socială. Am întîlnit însă, într-un articol, opinia unui artist plastic ce confunda „comanda socială” cu comenzile ce se primesc la „Fondul plastic” (comanda nr. 42/1971 pentru executarea statuii lui Vasile Lupu...). „Clarificările” conceptuale pe care estetica este chemată să le aducă nu vizează, însă, doar dezvăluirea acestor noștyme confuzii, ci, în principal, o continuă aducere la zi a semnificațiilor conceptelor și categoriilor estetice. Exprîmînd o realitate de o deosebită dinamică, cea artistică, estetica se cere a fi rescrisă mereu în raport cu modificările firești ale relațiilor și realităților artistice. Discuția la nivelul conceptelor și categoriilor estetice nu trebuie să fie și nu trebuie înțeleasă ca un refugiu al esteticii omului în abstract, ci, dincolo de valoarea edificării unei concepții realiste asupra condiției artei, ca o stavilă în calea încercării unor opinii individuale de a-și asuma dreptul de generalitate, rezervat, după cum se știe, conceptelor. Referindu-mă sumar la importanța prezenței esteticii în menținerea unui climat principial pentru relațiile creației și valorizării artei, aș vrea să remarc că nu mi se pare întîmplător faptul că cei mai buni dintre criticii noștri sînt în genere și oameni de o distinsă cultură estetică și că de asemenea prin activitatea lor mulți dintre esteticienii noștri (unii beneficiînd de susținerea unor rubrici permanente în presă) se străduiesc prin studiile lor să dea răspunsuri cît mai adecvate problematicii estetice relevată de fenomenul nostru artistic actual.

A. RĂDULESCU

P.P. NEGULESCU :

destinul omenirii, vol. V

Primul volum al **Destinului omenirii** (1938), sub raport teoretic, s-o recunoaștem, nu era prea promițător. Cu cel de-al doilea însă, P. P. Negulescu începe să-și împlinească programul anunțat în **Introducerea** generală. Cercetează mai întâi condițiile progresului, „calea evoluției”, „problema progresului în lumina concepțiilor teoretice” (vol. II), apoi „problema progresului în lumina faptelor pozitive, progresul etic, ritmul progresului, finalitatea sa (vol. III) și factorii progresului” (vol. IV), în fine.

Apărut la puțin timp după 23 August 1944, volumul IV este scris însă înainte, încît actul revoluționar care a schimbat fundamental destinul țării și al poporului nostru nu avea cum să se impună reflexiei filosofului. Cum însă cartea nu se încheia cu acest volum și cum prin problematica sa nu avea cum să nu reflecte noul destin al României și al altor țări europene, apare în mod firesc întrebarea: au găsit schimbările revoluționare postbelice un ecou în conștiința lui P. P. Negulescu? Și dacă da, care să fi fost atitudinea unui filosof devenit — încă după primul război mondial — doctrinar politic de stînga, dar al sfîngii burheze? Răspunsul nu avem a-l căuta decît în cel de-al V-lea volum al **Destinului omenirii**, scris la oarecare vreme după 1944 și tipărit abia în acest an.

De altfel, ceva nou — față de volumele anterioare — Negulescu nu mai aduce. Profitul, de aceea, din acest punct de vedere este destul de scăzut. Filosoful reia „problema cauzalității”, rediscută „amplitudinea și ritmul progresului în trecut, prezent și viitor”, iar în partea a IX-a: „Modalitățile progresului. Cultura și civilizația”, își expune păreri mai vechi ajutîndu-se de o informație care pe alocuri asfixiază ideea.

Dacă teoretic nu adaugă nimic, volumul acesta care încheie seria **Destinului omenirii** prezintă însă interes documentar și biografic. Documentar, cît orice scriere a unui mare filosof, creator în genere, ajută la rotunjirea imaginii sale în conștiința celor ce urmează, biografic (în ordinea unei biografii intelectuale, desigur) cît volumul al V-lea ne poate răspunde la întrebarea: a receptat P. P. Negulescu sensul innoitor al transformărilor revoluționare postbelice?

Este un fapt de netăgăduit că Negulescu lucrează într-o oarecare măsură anacronic și livresc: anacronic, adică își întemeiază încrederea într-un destin mai bun, de obicei, pe date ale trecutului, adesea ale unui trecut foarte îndepărtat; livresc, adică pornește mereu de la o carte, de la un autor.

Firește că, întru demonstrarea existenței progresului, istoria își are rolul și locul ei care nu sînt deloc secundare. Asemenea și „dezvoltarea inteligenței și rafinarea sensibilității oamenilor, individual considerați” (*Ibidem*, p. 632).

Dar mai mult decît trecutul, încrederea în viitor este dată de prezent. De bună seamă, fără ieri, nici azi, dar fără azi ne e greu să înțelegem ce va fi și cum va fi mine. Negulescu în prea mică măsură se ocupă de azi. Cert, nu a deslușit semnificația majoră a evenimentelor contemporane, transformările revoluționare de după 23 August 1944 nu l-au preocupat în mod deosebit. Paginile **Destinului omenirii** — V — dau impresia generală că scriitorul lor n-a fost — efectiv — contemporanul istoriei noi a României. Paradoxal poate, nu însă prin a fi rupt și de viitorul ei. Filosoful se ține, analitic, în rezervă față de azi, dar nu față de mine, drept care optimismul său pare cam abstract. Bombardamentul aerian german din august 1944 care i-a atins casa în care locuia „nu ruinașe numai clădirea ci și mobilierul”. Mai grav, filosoful preciza: „Prietenii mei știu cît de mult avusesem de suferit” și unii dintre ei „m-au întrebat, dar nu fără îngrijorare, dacă îmi mai puteam păstra credința în „mai binele” progresiv ce presupuneam că s-a realizat în trecut și susțineam că

avea să se realizeze în viitor lînd proporții din ce în ce mai impresionante”.

Încrederea aceasta nemărginită în progresul omenirii și puterea de a-și depăși „experiențele... personale” l-au făcut pe Negulescu să nu fie rupt de noua istorie a României și, mai ales, să nu fie împotriva ei.

Momentul de la 23 August 1944 a schimbat destinul țării și destinele individuale. Fiind un moment crucial — prin însăși acest fapt — a forțat luarea de atitudine. Indiferența, retragerea, expectativa nu puteau să fie decît măști. Și bătrînul filosof — sub masca detașării — se angaja totuși, lua deci atitudine.

Capitolul din urmă al **Destinului omenirii** stă măturie. Pînă acum, cei ce-și puneau „problema organizării din punct de vedere politic, social și economic a grupărilor mai mari în care vor trăi urmăreanu, ca obiectiv, găsirea și realizarea mijloacelor de a face mai sigură și mai ușoară conviețuirea oamenilor în grupările respective”.

Ce-i drept, Negulescu spune toate acestea cu același aer de vișător. Dar într-o vreme în care se lupta pentru instaurarea dreptății sociale, cuvintele sale căpătau valoarea unei opțiuni.

„Spune-mi ce visezi, ca să știu cine ești”, zicea Călinescu. Ei bine, Negulescu visînd la un mai bine, pentru care întreaga țară lupta, era alături de noua istorie.

Nu a izbutit să afle mijloacele de concretizare a opțiunii sale, dar opțiunea există.

Ultimul paragraf (VII) al celui din urmă capitol este actul său de adeziune, fie și abstractă.

GH. VLĂDUȚESCU

EUGEN SIMION :

e. lovinescu — sceptic mîntuit

Ultimelor promoții ieșite din Universitate și crescute sub tutela spiritului călinescian, le este aproape necunoscut E. Lovinescu. Familiarizat cu excursiile desfășurate pe suprafețe plane aproape nelimitate ale criticii călinesciene, tînărul cu spirit critic are prilejul, prin E. Lovinescu, de a gusta aventura în inciziile încă aburinde și sîngerinde ale operei și ale realității literare imediate. Exigent cu toată lumea și mai ales cu sine, în marginile unei cordialități fără de care nu se poate concepe un climat literar, convins de ideea că, în primul rînd, „critica este expresia unei superioare vocații etice”, E. Lovinescu reprezintă destinul criticului exemplar chemat de o înaltă datorie etică să facă ordine într-o literatură. Bovarismul său mult discutat ce se traduce în victoria omului deliberativ asupra celui temperamental, a speculației asupra materiei, prin care și-a explicat sieși și celorlalți înfățișarea contradictorie, de personaj format în cultul valorilor clasice dar susținător al literaturii moderne și ideolog al modernismului, poate fi privit și altfel: E. Lovinescu, critic al unei epoci literare dar și al propriei opere. Spiritul lovinescian are puterea ieșită din comun a maximei detașări, a analizei proprii „materiei” în vederea unei lucide și obiective judecăți de valoare. Paradoxal, nimeni n-a comentat mai bine opera critică și beletristică a lui E. Lovinescu decît... E. Lovinescu însuși. (Pentru a ne convinge este suficient să redeschidem volumele de **Memorii**).

Autorul **Scepticului mîntuit** preia cu o fidelitate uneori exagerată liniile trasate de E. Lovinescu probabil într-un moment cînd simțea ca necesare unele măsuri de securitate. Eugen Simion procedează la definirea meticuloasă și prudentă a conceptelor criticii lovinesciene (impresionism, mutația valorilor estetice, sincronism, modernism), la fixarea corectă a firelor dosarului voluminos, la descrierea operei în etapele ei pe larg, „traducînd” ideile cu grijă și de pe poziția ultimei imparțialități. Există un destin al criticului, inevitabil, de a se „coace” printr-un predecesor. Oricare critic cu vocație se angajează mai devreme sau mai tîrziu într-un turnir de idei, definitiv, în care se

lămurește în primul rînd, printr-o nobilă confruntare, pe sine. Este momentul crucial al unei activități critice de primă mînă, căruia i se subordonează, prin fatalitate, și destinul critic al lui Eugen Simion. Dăm cîteva exemple la îndemînă: cu excepția lui Maiorescu, Ibrăileanu, Ghearea, ce sînt întemeietorii, primii ce au început să construiască în materia fragilă a literaturii, E. Lovinescu scrie monografia **T. Maiorescu**, G. Călinescu realizează în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** monografia tuturor criticilor, Al. Piru scrie monografia **G. Ibrăileanu** (o iubire moștenită de la G. Călinescu), I. Negoițescu, E. Lovinescu, N. Manolescu, **Contradicția lui Maiorescu** etc. Articolele de teorie nu sînt cu totul în consonanță cu spiritul criticului, ce evită cel mai adesea construcțiile abstracte pentru operațiile concrete în materie. **Scepticul mîntuit** fixează cu amplitudine, în afara foiletonului săptămînal, poziția criticului Eugen Simion, dă o ultimă și concentrată idee asupra gustului, intuițiilor, puterii de analiză și a ideilor critice, într-un cuvînt, ale acestuia. În discuția pe care o provoacă, Eugen Simion are, evident, de partea lui, bunurile cucerite de ultima generație de critici. Rezumîndu-ne la unele apropieri cit și la cîteva idei pe care Eugen Simion le punctează despărțîndu-se de predecesor, putem schița osatura polemică a monografiei.

Urmîndu-l pe E. Lovinescu — în descendența criticii impresioniste în monografia **T. Maiorescu**, Eugen Simion are ambiția de a face portret, de a descoperi natura morală din spatele faptelor. Pornind de la structura bovarică a criticului, monografia este și un asemenea tablou a cărui linie hotărîtoare este trasă în ultimele pagini, în capitolul sinteză al cărții.

Estetica ca știință este privită cu ironie. Autorul conchide, citîndu-l pe E. Lovinescu, că există în fiecare epocă anumite principii estetice ce nu pot fi însă absolutizate și închise într-o știință ce-ar contraveni cu însuși sensul imprevizibil de mișcare al literaturii. Evaluarea estetică și nu estetizantă a operei reclamă cu necesitate atenția la realizarea artistică dar și la elementele de ordin social și ideologic care i-au dat naștere și de care în mod cu totul firesc, nu poate fi ruptă. Arta, pe care E. Lovinescu o socotește freudiană provenită dintr-un proces de regulare, își găsește pentru Eugen Simion izvorul în „explozia forțelor morale” ce converg către afirmarea unui ideal activ, către o atitudine deci ce cumulează conștient liniile de forță ale idealului estetic și umanitar al creatorului.

Critica, ca disciplină, se înfățișează contradictoriu. Considerînd-o teoretic artă, E. Lovinescu nu se sfiește să facă curte destul de accentuat, în practică, unei critici „științifice”, „dintr-o nevoie a certitudinii, singura nevoie spirituală ce ne mai rămîne” (*Scrieri*, vol. I, pag. 498). Fără a-l aproba în parte dar conformîndu-se de fapt acestei pendulări, Eugen Simion găsește șansa criticii tocmai în acest zbor de mingi albe de la artă la știință și de la știință la artă, în imaginația metaforică, stil, speculația și aproximația fertilă dar și în existența unor principii ce implică rigoarea, claritatea, precizia. Discuția vizează în continuare o altă problemă: este critica creație sau nu? Grăbit, căutînd o acoperire sigură, E. Lovinescu o vede creație în măsura în care cel care se exercită în această funcție este capabil să producă literatură deși, contradictoriu, tot el consideră critica a zecea Muză, un gen superior tuturor celorlalte genuri literare: „...pentru a fi un bun judecător în materie de artă, nici una din formele artei nu trebuie să-i fie străină criticului din experiență proprie; nu poate fi judecător de poezie cel ce n-a avut în tinerețe la o experiență poetică...” (Cariera mea de critic, *Scrieri*, I). E. Lovinescu condiționează așadar critica unor factori accidentali ce nu sînt altele decît rătăiri trecute la secția curiozităților, în destinul unui critic. Polemizînd pe jumătate, E. Simion vorbește despre o critică ca creație prin ea însăși și deci cu statut egal pe lîngă toate celelalte genuri ale literaturii și necondiționată de ele.

Dilema critică sau istoria literară este soluționată în favoarea unei discipline unice cu o meto-

dă unică. În dezacord cu o istorie a literaturii concepută pe genuri literare ca **Istoria literaturii române moderne** a lui E. Lovinescu, E. Simion se pronunță pentru o alta, (a cărei idee generatoare nu este enunțată) ce ar trata autorii monografic pentru judecăți „unitare și complete”. Obiectivității critice, definită a fi punctul cel mai greu al subiectivității, E. Simion îi aduce precizări suplimentare adăugînd sensului moral pe care E. Lovinescu pedala cu prea mare insistență (și care îl făcea să spună că „mai mult decît competență și talent criticului i se cere conștiință profesională” — *Cariera mea de critic, Scrieri*, vol. I) unul estetic, implicit și neglignat în practică chiar dacă criticul E. Lovinescu l-a omis în teorie. Pe lîngă probitatea morală ce are un rol hotărîtor în stabilirea vocației, se pune indiscuție și competența criticului: posibilitatea de a apăra și de a motiva estetic valorile. „Romanul unui geniu” naște, teoretic, o polemică acidă cu E. Lovinescu și cu cei mai apropiați creatori în această direcție. Respingînd ideea unor realizări spectaculoase și considerîndu-l o specie ratată, E. Simion argumentează inconsistența lui prin lipsa de valoare tipologică a personajului central, a genului, în fapt inanalizabil. Un motiv în plus îl furnizează experiențele unor literați iluștri ce trăiesc prin capitoarele colaterale și prin prestigiul căpătat aiurea al autorilor.

De-a lungul acestor pagini ce nu sintetizează, după cum e și de înțeles și după cum nici n-au acest orgoliu, un sistem critic cu totul personal, ci sugerează doar premisele posibile ale unui (în definitiv acesta este idealul spre care tinde oricare critic care se respectă), E. Simion duce o politică de maxim echilibru și prudență. Deviza sa recomandă „regimul armoniei”, și trebuie înțeleasă, firește, nu în litera ci în spiritul ei. Intermediar și conciliator cu diverșii inamici ai lui E. Lovinescu, E. Simion face un joc de o rară diplomatie, cu îndrăzneli supravegheate, cu repetări și retracări adeseori iritante. Dintr-o supremă obiectivitate invocată cu energie, caută comentariul impersonal. Frazele calde sau sarcastice îi trădează însă mereu prezența. Adeziunea la o idee se ghicește după incandescența stilului. Pledoaria pentru independența morală a criticului și pentru eliberarea lui, cînd e cazul, din corsetele universitare, aflată la o înaltă temperatură lirică, are mereu în subtext un chip ce transpare cu energie de sub acela al lui E. Lovinescu și care nu este altul decît al lui E. Simion.

M. ROZNOVEANU

BEN. CORLACIU :

cazul doctor udrea

Prin romanul **Cazul doctor Udrea** (republicat de curînd în colecția **Biblioteca pentru toți** a editurii **Minerva**), Ben. Corlaciul a încercat să se detașeze de generația afirmată în cursul războiului. Caracterizată prin profetism și boemă, această generație a impus mai ales poezii printre care numele lui Geo Dumitrescu, Dimitrie Stelaru, Const. Tonegaru, Ion Caraion sau Al. Lungu se citează în mod obișnuit. Datorită climatului și structurii sale romantice, Ben. Corlaciul își începe, de asemenea, cariera literară cu volume de versuri (**Tavernale** — 1941, **Pelerinul serilor** — 1942, **Arhipelag** — 1943). Ulterior, sentimentul de depersonalizare prin afiliere îl determină să scrie un roman (**Moartea lîngă cer** — 1947), dar acest roman nu înseamnă decît o dezvoltare în proză a obsesiilor lirice.

Privit astfel, **Cazul doctor Udrea** (1959) reprezintă cea mai înaltă treaptă de obiectivare la care s-a putut ridica un temperament prin excelență poetic. Romanul este construit prin reprimarea tenace a elanurilor romantice. Ele pot fi descoperite, ca piloni de susținere, sub o configurație realistă. Asemeni romanticii, Ben. Corlaciul concepe lumea ca o manifestare a două principii: binele și răul. Oricîte detalii ar surprinde ochiul aparent nepăsător, o logică fermă le separă: unele apără viața și devin necesare, altele aparțin morții și efectelor ei. Izolat între aceste categorii, doctorul Udrea încearcă să-și mențină o independență utopică. Spre deosebire de bine, răul nu este însă generos, nu ad-

mite neutralitatea. Mereu agresiv, răul caută să includă în ofensiva sa elementele izolate, iar pe cele care se opun le suprimă. Doctorul Udrea nu înțelege determinismul care face ca orice existență să se situeze obligatoriu într-o sferă de influență. El crede că poate activa abstract pe domeniul științei. În esența sa, eroul romanului este prototipul romantic al creatorului izolat, departe de frontul moral pe care se consumă energiile.

În jurul doctorului Udrea gravitează personaje marcat angelice sau malefice. Christoloveanu, Mihalcea, Neagu, Maria Bogdan, Stamate, Pavel, Naim sau Irina le reprezintă pe primele, așa cum printre celelalte se află cu siguranță Mousha, Georges Mateanu, Emanoil Popescu, Nicoleanu, Filipescu, „domnu’ Nicu” ș.a. Unele scene ale romanului trădează, de asemenea, o sensibilitate romantică. Idila dintre inertenul Naim și Irina se consumă înfruntînd adversități și sfîrșește, ca o iubire blestemată, cu moartea Irinei, iar Maria Bogdan este siluită grotesc, într-o noapte înspăimîntătoare, de către cel mai respingător personaj al romanului, domnu’ Nicu.

Primul simptom al dorinței scriitorului de a se detașa de propriul său temperament ca și de atmosfera în care s-a format este includerea unor figuri din boema literară în roman. Poezii Theodor Anadom și Constantin Orfanu nu reprezintă astfel decît satisfacerea unei necesități strict subiective. Epica nu le explică prezența, ei rămînînd doar ca apariții pitorești în afara construcției propriu-zise. Analizîndu-i la rece, Ben. Corlaciul își demonstrează sieși că poate renunța la orice afinitate electivă în favoarea observației realiste. Efortul fundamental al unei asemenea observații este conceperea prototipurilor în mișcare istorică. Dintr-un virtual erou romantic, doctorul Udrea devine un personaj cu identitate socială, disputat de forțe adverse și obligat să decidă. El ar vrea ca sabotajul și calomniile îndreptate împotriva sa să se explice prin accident, prin exagerare, dar în nici un caz prin sistem, pentru ca măcar teoretic liniștea să nu-i fie afectată. Pe parcurs însă, consecvența cu care se organizează atacul îl duce la concluzia că adevărata liniște se obține doar prin conștientizare și atitudine angajată.

Romanul urmărește etapele contradictorii ale procesului de clarificare. Alături de Udrea se află oameni care i-au intuit fondul umanitar și care caută să-l convingă că a ignora răul este similar cu a-i alimenta succesele. Aceste personaje, caracterizate deopotrivă printr-o concepție progresistă, sînt gîdite realist, ca manifestări diverse ale aceleiași ideal. Fiecare dintre ele se află într-un anumit stadiu de clarificare, fiecare stadiu se explică printr-o situație particulară.

În același mod, personajele pe care istoria urmează să le înalțare nu seamănă între ele decît prin sensul general al acțiunii lor. Scriitorul le-a dat cîte o fizionomie proprie, le-a făcut să pară reale.

Dualității ai cărei termeni sînt fondul romantic și năzuința spre realism i se datorează și descrierea convingătoare a comunității complexe și problematice constituite de bolnavii spitalului. Deși mediul îi oferă situații melodramatice, romancierul preferă să analizeze lucid relațiile dintre bolnavi — reproducere în mic a relațiilor sociale normale. Aceași dualitate este și cauza unor nesiguranțe. Astfel, dramatismul patetic al unor scene sufocă în intensitatea sa dialogul și îl transformă în replici dezordonate.

Indiferență însă la asemenea ezitări, construcția romanului se configurează echilibrat, apropiindu-l pe autor de romancierii care între cele două războaie au sesizat contradicția existenței intelectuale.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

● construcție și lectură de SILVIAN IOSIFESCU

● estetica între știință și artă de ION PASCADI

În lucrarea *Construcție și lectură* (Editura Univers, 1970), Silviu Iosifescu discută problemele esteticii prin prisma raportărilor firești la teoria literaturii, a interinfluențelor dintre aceste două discipline „foarte vechi și foarte noi”, relevând permanenta lor conlucrare în scopul obținerii unei priviri cuprinzătoare asupra fenomenului literar. Autorul remarcă starea paradoxală a peisajului esteticii contemporane, care, într-o perioadă când arta își sporește considerabil substanța ideatică, iar semnificațiile filozofice și teoretice capătă o importanță de prim ordin, manifestă tendința — prin orientări cum ar fi impresionismul —, de a refuza teoretizările, trecind chiar la teoretizarea antiteoriei, la negarea, parțială sau totală, a oricărei estetici, generale ori speciale.

Estetica literară, cu sorgintele care coboară până la primele considerații despre artă, are în vedere modul diferențiat de aplicare a chestiunilor generale la sfera literaturii și acționează în prezent fie ca disciplină teoretică asupra artei literare (compoziția operei literare, curentele literare, procesul de creație în literatură), fie ca disciplină specială, cu înțelesul de „poetică” strins legată de lingvistică, ce studiază aspectele cu caracter estetic referitoare la stilul limbii. Și într-un caz și în altul ea beneficiază deopotrivă de instrumentarul metodologic tradițional (metoda lingvistică, istorică, comparată, sociologică) și modern (psihanaliza, fenomenologia, structuralismul etc.), care, aplicate în spirit științific și în funcție de virtuțile intrinseci ale fiecărei metode pe suportul teoretico-metodologic al filozofiei marxiste, pot conduce spre analize capabile să înlăture exclusivismul și unilateralitatea.

Cu anumite precizări ale sensurilor conceptului de artă se trece la examinarea criteriilor de clasificare a artelor, cu specială zăbovire asupra momentelor Aristotel. Lessing, Kant, Hegel, Croce, Souriau, cit și asupra rolului tehnicii în dezvoltarea artelor. Capitolul despre literar și non-literar transferă discuția pe terenul beletristicii, prilejuind o serie de subtile distincții privitoare la literatură și ficțiune, literatură și afect, literatură și limbă, organizarea literaturii, căi și modalități de comunicare literară.

Conceptul de gen, luat în accepțiunile sale de bază, este susținut cu o impresionantă bogăție de material artistic și teoretic atât în zona liricului, epicului și dramaticului, cât și pe planul interferențelor în care deseori apar. Personajul literar, cu întreaga gamă a determinărilor sale, a evoluției mijloacelor de caracterizare întâlnite de-a lungul timpului, ne este înfățișat într-o secțiune amplă, ce prefigurează drumul spre problemele de compoziție literară, atât de viu disputate în lucrările de specialitate actuale. Cercetarea vizează apoi alte sinteze cu nete implicații estetice, cum ar fi stilul și stilistica, raporturile acesteia cu estetica, și în cele din urmă curentele literare, concept analizat diacronic și sincron, cu apropierea și deosebirea ce se impun față de tip, stil, individualitate, cu plasarea sa în situația istorică, cu evoluția pe care a cunoscut-o, cu influențele sale științifice și filozofice, cu valoarea sa estetică incontestabilă. Partea consacrată lecturii, tipurilor de lectori, receptare și apreciere, de percepție și judecată estetică, cu lămurirea noțiunilor de accesibilitate și ambiguitate, încheie cu succes o

cercetare de largă informație (sint citate zeci de lucrări și sute de autori), care, pornind de la precizările terminologice de rigoare, se ridică sistematic la sinteze de mare cuprindere, detașează cu pregnanță aspectele esențiale, sprijinindu-se în acest sens pe lucrări de referință fundamentale, de la poetica aristotelică până la recente cărți apărute în cimpul esteticii și al domeniilor de contingentă.

☆ Cuprinzând eseuri și studii publicate în presă sub imperativul unor intervenții prompte, de elucidare a unei probleme, de afirmare a unei opinii, cartea lui Ion Pascadi *Estetica între știință și artă* (Editura Albatros, 1971) are un caracter polemic accentuat, autorul susținându-și ideile cu multă pasiune, la modul deschis, totdeauna tranșant. Această opțiune, se spune dintr-un început, își găsește motivarea „în dorința de a defini statutul ESTETICII ca disciplină ce tinde spre rigoarea teoretică a științei, pentru a putea îmbrățișa lumea atât de unică, spontană și inefabilă a artei”. Sint examinate cu precădere aspectele ce țin de specificul acestei discipline, „problemele dintotdeauna ale esteticii”, grupate după particularitățile celor trei mari domenii de manifestare ale atitudinii estetice: ARTA — forma cristalizată, ESTETICA și CRITICA — manifestări ale conștiinței teoretice și PUBLICUL — marele beneficiar și supremul judecător al valorilor estetice, tocmai pentru a putea sublinia cu toată tăria existența științei esteticii, cercul larg de fenomene care-i compun obiectul, precum și metodologia particulară de cercetare a realității estetice. Discutând în secțiunea intitulată ALTERNATIVE despre relații polare ca: ideal și real, valoare și practică socială, conținut și formă, libertate și normă, imitație și originalitate, arta și omul etc., autorul se preocupă permanent de reliefaarea trăsăturilor ce au caracter de generalitate, cu scopul de a înfățișa vastitatea cimpului de investigație estetică, nevoia unei discipline aparte care să le cuprindă și orienteze. Sint apoi analizate, din același punct de vedere, legăturile strinse dintre valoarea estetică și istorie, cu sublinierea rolului formativ al artei; a largiei ei accesibilități; interinfluențele dintre literatură și filozofie, a înfrunțării fructuoase a filozofiei marxiste asupra artei; relația dintre artă și structură, artă și cunoaștere, menționând sporul cognitiv pe care-l aduce opera de artă („Vor rămâne încă o bună bucată de vreme anumite zone ale subiectivității umane pentru care arta va constitui singura cale de acces”); criteriile progresului în artă, etc. O serie de eseuri consacrate relațiilor dintre artă și disciplinele umane, dintre valoarea artistică și succes, mesaj și comunicare, gustul public și arta modernă etc. se ocupă de aspecte actuale în care elucidările de ordin estetic sint chemate să joace un rol tot mai hotărâtor. Cele două studii, „Estetica între știință și artă” și „Estetica la răscruce”, vizează în special condiția esteticii ca știință de sine stătătoare, fundamentarea ei teoretică pe bazele filozofiei marxiste, îmbogățirea metodologiei sale de cercetare cu rezultatele oferite de unele științe particulare, preocupările esteticii românești actuale.

GH. STROIA

Critica și estetica modernă nu pot să nu vadă, indiferent de aproximații, de exagerări (nu totdeauna catastrofale și de nereparat) încotro se îndreaptă literatura română actuală. Ne punem această întrebare ca să descoperim o altă: de ce scriem? De ce polemizăm estetic cu o existență socială? Ca să extragem ideile, filozofia, un mod de a ne convinge de ceea ce vedem durabil în experiența vie a istoriei? Se îndreaptă literatura română către un nou clasicism? (Nicolae Manolescu, Nicolae Balotă) sau ascultă cu-viincioasă de sirenele banalului și ale superficialului, ascunse într-o abstractizare a moralului, a socialului? Ce vrea să fie literatura acum și cum să-și mențină o audiență neîntreruptă fără să fie paralizată de o „actualizare” forțată, nelalocul ei?

Aceste întrebări pe care le cred neconvenționale și în spiritul adevărului pot fi puse direct literaturii, ca să i se vadă mai hotărât chipul ce-l va purta în viitor. Și ne gândim la aceste întrebări cu sentimentul că o mare literatură care să reflecte spiritualitatea acestei națiuni nu poate fi decât a unui curaj ideologic, a unei acceptări a esteticii realiste. Toate adevăratele teoretice, toate principiile expuse, entuziasmele confesiuni, unele atât de convingătoare, nu vor avea un sens, nu vor deveni adevăruri de urmat atita timp cit aceste reflecții nu reprezintă realitatea, nu le descoperim în opere. Dintr-un șir de precepte nu va ieși niciodată o creație vie pentru cei ce vin.

Să ne coborim la analiza citorva idei esențiale: nu va fi posibilă o literatură vie pe care viitorul s-o numească clasică (sau mai știu eu cum) fără o înțelegere superioară, dialectică a actualității, care, din păcate, se confundă în memoria unora cu imediatul, cu exteriorul. Progresul social condiționează în orice epocă o actualitate literară, o literatură care trebuie să stea sub semnul eternității, dar nu produce număidecît și capodopere. Scriitorul român de talent știe acest lucru și se lasă convins de acest adevăr. Există însă destui scriitori „actualiști” (un alt cuvânt nu găsește acum) care au atât de înrădăcinată prejudecata că temele singure fac literatura, că ele măresc sau micșorează la comandă valoarea unui roman! Se uită că actualitatea nu este numai o simplă temă, ci este o condiție, un răspuns în fața istoriei care diferă de la un tip de sensibilitate la altul. Se uită o experiență a tradiției: cei mai vestiți scriitori din lume au înțeles că actualitatea este prezentul. E ceea ce ne reflectă mai pe de-a-ntregul ca personaje ale istoriei. Chemarea la actualitate nu vorbește autorilor de texte sarbede, fără substanță, ci scriitorilor cu o gândire politică deloc indiferentă față de existență, față de destinul real al poporului român. Actualitatea nu este în acest caz nici o paradă de teme, dar nici o reducere (o simplificare grăbită) a esteticului la estetism. Actual înseamnă valabilitate, universalitate. Poezia nu este lansată pe meridianul sensibilității ca să se u suce, ca să moară lamentabil în nepăsare, ci este inventată ca să ne redescopere.

Răspunderea socială a literaturii se identifică cu rațiunea supremă a existenței scriitorului și atunci ideea pe care o reclamă, ideea de actualitate se lovește de o condiție fundamentală pe care Geo Bogza o explică într-un mod dramatic, într-o tulburătoare confesiune-poem. De ce scriu este unul din multele răspunsuri care duc și la o clarificare a actualității în literatură, dar mai cu seamă la explicarea artei prin totala integrare a scriitorului în existența socială. Programul este-

torul cu deplinătatea puterilor sale demiurgice. Și, viitorul, în fața căruia se ridicau atâtea priviri îngrijorate, nu se mai arată ca o îndepărtare de la esența umană, în măsura în care umanitatea se rupe de natură, inevitabil, prin însăși logica ei, ci dimpotrivă: „Dacă Natura ar fi esența umană, subliniază autorul, atunci desigur că ne îndepărtăm de ea! Omul este însă un element eminamente antinatural. Natura sa proprie este artificialul, adică rațiunea.” În această disociere se află explicația adincă a oricărei creații și, în primul rând, de ce n-am recunoaște, caracterul primordial al operei de artă.

Cartea lui Mircea Malița este un manual necesar pentru instruirea omului modern, ce invită la accelerarea integrării într-o altă treaptă de civilizație și la o mai bună gospodărire psihică.

☆ SERGIU FĂRCAȘAN: VĂ CAUTA UN TAUR — După *Ataoul cesiumiștilor* și *O iubire din anul 41.042*, printre realizările genului și cu mare succes în rindul unui public specializat (lis-

CĂTRE UN NOU CLASICISM?

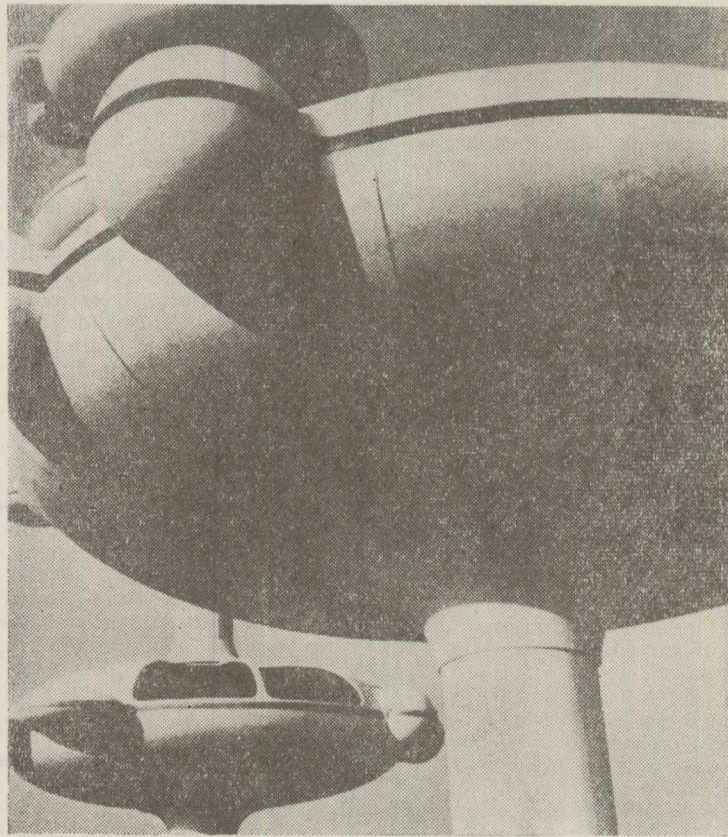
tic al lui Geo Bogza, venit după o experiență literară recunoscută și nu expus în absența operei (cum fac unii și alții), este de crezut, căci n-a înflorit în deșert, ci în viața ca să se reîntoarcă la viață: „De ce scriu? Ca să-i tulbur pe oameni, să le reamintesc că sint oameni, că omenia e o realitate care poate fi simțită și pe care se poate conta, ca pe mireasma și substanța piinii, plămădită din griul care e un dar al soarelui... De ce scriu? Pentru că sint convins de frumusețea vieții și a lumii, pentru că socotesc existența universului și prezența noastră în univers, capacitatea noastră de a-l percepe și de a reflecta asupra lui, o aventură extraordinară, în stare să ne taie respirația în fiecare clipă, în toate clipele vieții noastre și de-a lungul tuturor mileniilor în care omenirea va fi prezentă în univers”.

Noul clasicism românesc nu va avea șansă să se realizeze, să devină o realitate dacă nu va redescoperi realismul. Dar nu un realism al platitudinilor, al sterilităților, al violenței verbale, ci unul al valorii, al autenticității. Refuzăm să credem în romanul care doar descrie, care doar spune, și nu întreabă deloc „ce se petrece cu oamenii”, ca să folosesc o expresie a lui Marin Preda.

Nimeni nu dorește un realism al neadevărului estetic de dragul „actualizării”, de dragul compromiterii ideii de poezie sau de roman. G. Călinescu sintetiza într-o frază critică o mică estetică a curentului: „Realismul ar fi metoda care pune arta în concordanță cu realul”. Realismul nu se reduce la o temă, Realismul nu se sprijină pe reguli și, dacă îl ve-

dem astfel, nu-i mai înțelegem nici în ruful capului semnificația. Romanele lui Marin Preda se trag dintr-o percepție realistă a existenței satului românesc. Limbajul lor este și limbajul scriitorului. Și este de prisos să mai lungim vorba: realismul stă în puțința de a învinge și de a depăși o condiție a vieții printr-o condiție a creației. Noul clasicism poartă numele realismului, căci formula lui nu o redescoperim sustrăgându-se posibilității realității de a fi inepuizabilă. Tot ce ține de acest realism mi se pare a fi deja înfățișat în romane ca *Desculț*, *Moromeții*, *Groapa*, *Nicoară Potcovă*, *Moartea lui Orfeu*, *Păsările*, *Nebunul și floarea*, *Prins ș.a.*, toate ascultând de o voce a actualității. Neputința de a crea durabil este cel mai sigur semn de trăire facilă a realului. Că există victime ale unui realism fotografic nu mai e nici o îndoială. Neverosimilitatea în literatură se răzbuună. Scriitorul român iubește cu adevărat și preamărește de cînd e lumea *sinceritatea*. Mihail Sadoveanu e uitor ca scriitor tocmai prin respectarea unei sincerități absolute, tocmai prin limbajul sensibilității. Realismul nu se mișcă în spațiul mediocrității, ci în cel al valorii. *Păsările* sau *Moartea lui Orfeu* nu sterilizează realismul, ci-l redescoperă. Conformiștii temelor se vor întreba neliniștiți în mediocritatea lor: **dar cum?** E vorba de scriitori autentici care nu informează, care nu descriu plat, ci ridică viața la o condiție a artei. Ei știu de la început ce înseamnă să fii *actual*, ce înseamnă să ții pasul cu evoluția întregii literaturi. Ei știu, înainte de toate, de ce scriu. Mediocritatea literaturii este dată de realități fotografice care vinează teme, care sint la curent cu ceea ce se cere, dar nu au idei, nu rezistă realismului estetic. Docilitatea lor este o sterilitate desăvirșită. Un mare scriitor ca Marin Preda scrie *Imposibila întoarcere* umplind cu ea un spațiu al actualității, făcînd scrum și pulbere o morală a spiritului agresiv și primar. Și e de ajuns să pomenim doar acest nume ca să ne convingem că literatura nu e un exercițiu facil pe o temă dată.

ZAHARIA SÎNGEORZAN

● Locuințe individuale construite pe piloni de oțel.

SPECTRUM

MIRCEA MALIȚA — AURUL CENUȘII (ESEURI ROSTITE) — O carte interesantă din domeniul pe care și-l propune și chestiunile pe care le abordează este *Aurul cenușiu* a lui Mircea Malița. Este vorba de o culegere de eseuri în centrul cărora se află gândirea modernă privită prin calitățile ei și, prospectiv, prin căile fertile de exploatare într-un viitor care a început de fapt cu ziua de astăzi. Cu toate dimensiunile reduse, expunerile condensate își îndeplinesc funcția de punere la punct cu ultimele noutăți survenite în calitatea celei mai sensibile și greu transformabile materii, precum și una pedagogică, de educație și igienă la scară socială. Progresele științelor exacte și ale științelor sociale care dau caracteristică acestui secol de civilizație sint popularizate cu o surprinzătoare mobilitate și într-un mod agreabil ce difuzează un intens aer de oralitate. Plecînd de la o trăsătură

fundamentală a gândirii moderne, și anume de la caracterul ei practic, capabil să soluționeze cele mai dificile obstacole într-un interval record, autorul liniștește cu lejeritate spiritele inhibitate de ritmul de dezvoltare al civilizației, și, deci, de toate neplăcerile ce pot deriva de aici: creșterea volumului informației, spectrul unei lumi dezumanizate invadate de roboți etc. Cu cochetăria unui spirit fast și apeling la un limbaj metaforic, autorul introduce pe orice curios în lumea de mine. După ce dezvăluie interlocutorului calitățile gândirii sale (practică, globală, probabilistică, modelatoare, laică, optimistă, economică, etc.) precum și posibilitatea de a stăpîni și conduce cu maximă eficiență și previzibilitate, îi reamintește ce înseamnă pasiunea, timpul, demnitatea și, înălțîndu-i un imn argeheian (*Discurs despre inteligența minilor*), îi dă în mină cheile să stăpînească vii-

ta integrală a operelor este prea lungă pentru a o da aici), Sergiu Fărcășan, unul dintre puținii autori ce cultivă la noi literatura științifico-fantastică, își continuă activitatea în această direcție cu masiva carte *Vă caută un taur*. Anticipările într-un viitor sumbru sau idilic, preocupat de rezolvarea unor probleme imediate de existență, sint dublate aici de pretenții mult mai mari, ce țin chiar și de o filozofie a progresului. Simpla presupunere a unor ere viitoare, la care imaginația are obligația să lucreze nestingherită de „prejudecățile” inerente ale unei civilizații din care face parte ca existență, este înlocuită parțial cu o altă manieră: interpretarea trecutului cu ochii viitorului. Aici însă, umanitatea bogată în „prejudecăți” — pentru că și miturile pot fi socotite astfel la urma urmelor — n-a fost luată ca atare și abordarea prea dezinvoltă, lipsită de minimele restricții, nu este prea departe de facil. Cartea stufoasă și incilicită, cu frecvente pagini de teorie, deviază de la rațiunile ei spre un format de micro-enciclopedie. Problemele de fi-

lozofie și cibernetică însă sint prea complexe — și asta este o banalitate — pentru a fi îngrădite în pagini naive, mai de grabă de „popularizare” decît de știință sau literatură adevărată.

În fapt, Valentin Pagu, inginer electronist ieșit la pensie din cauza unei afecțiuni pulmonare (posesor al unor dosare bizare ce-i provoacă stări de halucinație), și psihiatrul Motăș, formează cuplul a două puteri antagonice, principii ale universului — afirmația și negația sau, altfel, binele și răul, pe care mașina atotputernică, ce întruhidează puterea și perfecțiunea infinită, le transportă, amuzîndu-se, într-o înfruntare neconținută de-a lungul a numeroase avataruri. Este parcursă mitologia, abordat cu destulă impolitețe (Jupiter este șeful unui trust, Pasifera e spioană, Dedal — un sinistru ucigaș), prezentul, se amestecă apoi diverse întâmplări, precum și o vizită a unor extraterestri, un turnir între ființe cibernetice, pentru a se trece la un viitor îndepărtat în care cuplul se înfruntă cu aceeași cerbie pe o planetă denumită Proxima, victimă

ESEISTICA ȘI PARADIGMELE VIITORULUI

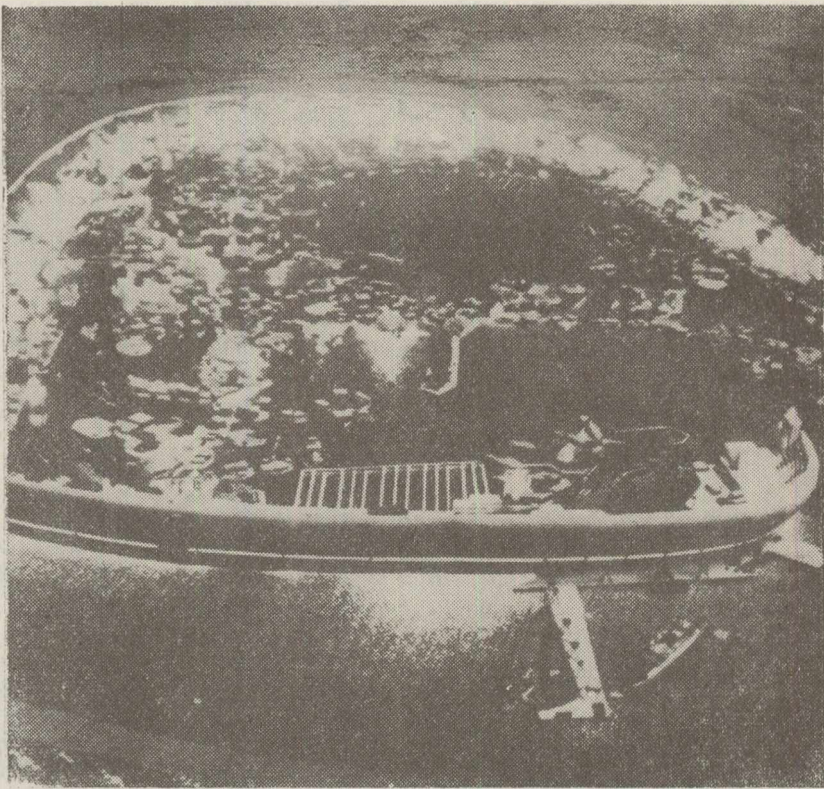
O solidaritate anonimă leagă generațiile, perpetuând conștiința umanității și traversind limitele impuse de timp. Literatura a fost întotdeauna expresia acestei solidarități. Există chiar o literatură de anticipație manifestă, în cadrul căreia textele profetice antice, utopiile renascentiste, satirile lui Jonathan Swift sau Anatole France, romanele lui H. G. Wells, Jules Verne, Jack London și Aldous Huxley constituie doar cîteva repere.

Faptul că în secolul nostru prognoza a devenit o activitate instituționalizată a obligat literatura să se adapteze din mers, renunțînd la construcțiile complicate și dezvoltîndu-și o latură extrem de dinamică — eseistica. Eseul transportă în literatură gravitatea științei și stimulează știința prin viziunile fulgurante ale literaturii. Statutul său libertin permite extensia datelor realității pînă la exprimarea celor care aparțin deocamdată fantastului. În nenumărate reviste sau cărți apărînd în întreaga lume pot fi citite tot mai multe eseuri care avansează o idee sau alta despre imaginea posibilă a viitorului omenirii. Acest viitor nu coincide însă cu scurgerea liniară a timpului.

În cartea sa intitulată *Aminții despre viitor* (versiunea românească a apărut în 1970 la Editura politică), eseistul german Erich von Däniken demonstrează că era cosmică în care a pășit omenirea poate fi gîndită și prin analogie cu era cosmică preistorică. Cu alte cuvinte, viitorul omenirii, sau măcar cîteva caracteristici ale acesteia, s-ar putea deduce din cercetarea ipotezelor referitoare la vizitarea Pămîntului de către ființe raționale extraterestre în urmă cu 30—40.000 de ani. Lăsînd acum la o parte argumentele strict științifice care vin în sprijinul unor asemenea presupuneri, se pot sublinia cîteva concluzii de maxim interes pentru o eventuală descindere a pămîntenilor pe alte planete cu o civilizație tot atît de înapoiată ca a noastră, în urmă cu cîteva zeci de milenii. Astronauții care ne-ar fi vizitat planeta ar fi profitat de fervoarea mistică provocată printre locuitorii de atunci ai Pămîntului, atrenîndu-i în activitatea de prospectare și prelucrare a combustibilului necesar întoarcerii. Tot ei, pentru o înțelegere mai rapidă, ar fi numit cîte un „rege” printre băștinași și ar fi încercat să răspîndească noțiuni elementare de matematică și astronomie.

Propunînd pămîntenilor aceeași comportare într-o situație similară, eseistul german nu face decît să conceapă viitorul îndepărtat într-o viziune oferită de un trecut îndepărtat. Iată cum viitorul, ca realitate impusă de determinismul specific al evoluției omenirii, poate fi desprins din reprezentarea spațială a timpului.

De altfel, același viitor este tot mai frecvent definit prin cercetarea latențelor pe care le conține prezentul. Imaginea eminesciană a stejarului virtual din ghindă poate fi emblema unei asemenea orientări. Eseistica surprinde cu mobilitate stadiile în care se află diferitele ramuri de cercetare și alunecă insensibil peste bariera prezentului. Omul de știință așează în corelație elementele cunoscute și mizează pe dialectica oricărei structuri. Eseistul nu așteaptă însă manifestarea dialecticii. Intuiția sa spontană dilată prezentul, făcîndu-ne contemporanii unor realizări încă imposibile. Trăim mereu cu un pas înainte față de prezentul real. Vorbim despre influențarea e-

● Orașul Mării — proiectul unei așezări acvatice avînd forma unui amfiteatru cu 16 etaje (55 m înălțime) protejat de baraje și avînd în centru o lagună cu insule artificiale plutitoare. Circulația se realizează prin scări și trotuare rulante.

redității cînd abia am reușit să facem progrese în modul nostru de a înțelege faza chimică a acestui proces; ne preocupăm de limbajul pe care l-am folosi în contact cu populația unor planete din alte sisteme solare, deși momentan chiar aselenizarea mai prezintă destule riscuri; ne sînt familiare discuțiile despre eficiența calculatoarelor electronice în comparație cu creierul uman, cu toate că în prezent aceste calculatoare trebuie programate și dirijate printr-o serie de operații complexe. Depășirea prezentului prin eseistică are însă o valoare imperativă pentru conștiința umanității. Evidența cu care poate fi apropiat viitorul dă un sentiment de certitudine și accentuează ostilitatea față de un eventual război mondial. Omul nu se mai poate legăna în iluzia că istoria îi va decide destinul și îl va absolve de orice responsabilitate. Cunoșcînd care sînt efectele acțiunilor sale în timp, el se simte obligat să atingă lucid imaginea pe care și-o reprezintă despre viitor.

O asemenea valoare imperativă au eseurile savantului american Norbert Wiener — adevărate istorii ale viitorului omenirii. Istorii posibile, oscilînd între viziunea unei umanități emancipate, stăpînă pe mijloacele sale și aceea a unei lumi în care absența moralității face din automatizare o realitate irațională. Cultivarea eseului de către omenii de știință e o recunoaștere implicită a disponibilității literaturii de a transforma orice problemă într-o problemă morală. Răspunzînd la ancheta revistei engleze *New Scientist* în legătură cu modul în care va evolua omenirea pe o perioadă de două decenii, chimistul Alexander Robertus Todd, laureat al premiului Nobel, și-a exprimat mai întîi speranța că în perioada respectivă nu se va declanșa un nou război mondial. Omenirea tinde să-și asigure o liniște constructivă, pentru desăvîrșirea idealului

său milenar, a celui ideal pe care René Maheu, într-un discurs-eseu rostit cu ocazia înmînării diplomei de *doctor honoris causa* a Universității din București, l-a descris în cuvinte mobilizatoare: „Acestă chemare, această experiență, această activitate, fac parte din ceea ce eu propun să se numească *civilizația universalului*. Prin această înțeleg a stadiu al omenirii în care fiecare om are legături cu toți oamenii din prezent — și așa spune chiar, la rigoare, din toate epocile, trecute sau viitoare — pentru că gîndește și pune în acțiune umanitatea sa singulară sub semnul semnificației universale pe care o poate avea”.

În cultura română actuală, aceeași forță mobilizatoare au dovedit-o *Croniclele anului 2000*, publicate săptămînal de Mircea Malița în revista *Contemporanul* și adunate într-o culegere apărută la *Editura politică*. Ironizînd fin moravurile pe care progresul le va arunca în desuetudine, Mircea Malița a imaginat cu un optimism stenic dezvoltarea tuturor ramurilor activității umane.

După *Cronica anului 2000*, același autor a început o *Cronică a anului 2020*. În fond, cit de departe poate fi dusă previziunea și citădevăr mai poate conține dacă depășește zona consecințelor imediate? A reprezenta viața planetei noastre peste mai multe milenii înseamnă a vedea viitorul omenirii pe scara viitorului temporal, la o distanță care dizolvă determinismul cel puțin aparent. O asemenea previziune conține însă un adevăr mai profund decît orice relație științifică: este adevărul intim al omenirii, visul ei nemărturisit, care, la o depărtare atît de mare de tutela prezentului, se desfășoară într-o libertate mirifică.

MATEI CAJVANA

insistă: a uritului (în contrast și ca o sfidare aruncată chipului pur, multiplicat, al Venerii, de pe coptă) și de aici vine o întreagă tipologie neadaptată la specie, descrisă cu voluptate dar pledîndu-se frenetic pentru demnitatea ei; cealaltă, ce pornește dintr-o nobilă spaimă încercată în fața cuvîntelor infinit mai complexe în dicționarele inerte, decît pot fi cuprinse, în toate sensurile lor, într-o existență. Prozele își au astfel originea într-un plan afectiv produs de trăiri și spaime imediate. Și prin asta, cîștigă în aparență de jurnal cu importanță mai mult sentimentală. Privită din interior, cartea Ninei Cassian dă iluzia unei dispersii. Ea însă nu trăiește atît prin fiecare monolog sau dialog în parte, cit prin energia lirică, rezultată din toate paginile laolaltă.

BIANCA VERNESCU

Eroarea atitudinii de indiferență și dispreț pentru definirea și critica ideilor literare este cu atît mai mare cu cît ea se adresează și unei întregi — chiar dacă embrionare, sporadică și discontinuă — tradiții românești, încă insuficient puse în lumină. Adevărul este că o anume preocupare pentru hermeneutică, pentru definirea și analiza conceptelor literare, datează încă de la începuturile culturii române moderne. La un alt stadiu de evoluție și cu un alt aparat critic regăsim, în fond, o veche și fundamentală necesitate intelectuală, pe care nu facem decît s-o continuăm și, pe cît posibil, s-o perfecționăm. Încă în *Logica* (1799) lui Samuil Micu (chiar dacă o traducere cu foarte mici adăugiri după Baumeister) apare grija pentru stabilitatea înțelesului cuvîntelor („înțeleptul trebuie să se ferească de a muta cuvintele”, § 59), sinonimie („înseamnă mutată”), tehnica interpretării sensurilor, cu nu mai puțin de 7 reguli hermeneutice (§ 196, a-g). Faptul că „aga” G. Asaki adaugă la sfîrșitul volumului de *Poesii* (1836) un *Vocabulariu sau lămuriri unor cuvinte întrebunțate în aceste versuri* nu poate fi nici el trecut cu vederea. Cu atît mai mult cu cît unele din „cuvintele” pe care le glosează sint curate idei literare: *anacreontic, antic, elegia, epitaf, idilă, imn, imitație, odă, prolog, sonet, tip* etc. Preocuparea de explicare și claritate este evidentă, deși implicită și elementară. Mult mai bine precizată o regăsim, în schimb, la I. Heliade Rădulescu. În *Regulile sau gramatica poeziei* (1831), moment cu totul remarcabil, el ne atrage atenția „să luăm seama la... definiții înșelătoare”, propoziție-cheie, care prefigurează chiar programul nostru. El inițiază, de altfel, și primul curs românesc de enciclopedie literară (1847), începînd cu noțiuni clasate la litera A (circa 90). Proiectul, croit pe scară mult prea vastă, va fi abandonat, ca multe alte întreprinderi heliadești. Inițiativa sa inscrie însă nu mai puțin o dată. La acest capitol trebuie amintit, bineînțeles, și *Etymologicum magnum Romaniae* (1886) al lui B. P. Hașdeu, unde articole ca *adevăr* și mai ales *basin* intră direct și din plin în preocupările noastre. Unii critici actuali redescoperă (și nu greșesc deloc) noțiunea de *hermeneutică*, din care-și fac o metodă predilectă. Nu este, totuși, chiar inutil să atragem atenția că asimilarea conceptului în cultura noastră este de mult centenară. În *Manual de Filosofie și de Literatură filosofică* de W. Traug. Krug, tradus de A. Treb. Laurian (1847) citim: „să căutăm cu diligență adevărul înțeles al vorbelor autorilor pentru că înțelesul acestora e de multe ori foarte ascuns”. (§ 239-241)

Primele contribuții ale criticii noastre literare sînt și mai aproape de optica, necesitățile și punctul modern de vedere. De această dată, precursorii se numesc Titu Maiorescu și C. Dobrogeanu-Gherea, spirite nu chiar atît de sceptice și blazate ca unii din urmașii lor actuali, care au ajuns, spre fericirea lor, la suprema înțelepciune și edificare semantică. Primul exclamă în *Contraziceri?* (1886): „Ce mai ceartă de cuvinte!”. Dar imediat continuă: „Tot ce se poate cere de la cel ce introduce... expresii care trec peste nivelul conversațiilor de rînd este să le precizeze mai înainte înțelesul. Odată înțelesul bine precizat, întrebunțarea este îndreptățită și tocmai partea cea mai importantă a discuțiilor științifice, etice, estetice (s.n.) ar fi de-a dreptul imposibilă, dacă limbajul ar fi osîndit să se restrîngă în cercul cuvîntelor noastre de rînd”. Cel de al doilea ar putea fi revendicat ca „patronul” spiritual direct al oricărui *Dicționar de idei literare*. Căci iată ce scrie în *Ceva despre clasicism și romantism* (1888): „Clasicism, romantism, realism, idealism, naționalism, documente omenești, cuvinte cari se repetă mereu cînd e vorba de literatură, cari se aruncă cu diuimul în orice foileton literar. Dar veșnica repetare a acestor cuvinte nu dovedește de fel că ele sînt pricepute lămurit, ba dimpotrivă, nu numai în public, dar chiar între cei ce se îndeletnicesc cu literatura, domnește cea mai mare neînțelegere în privința acestor numeroși termeni literari”. Alții, precum H. Sani-elevici, în *Școli și genuri literare*, va prinde pe același C. Dobrogeanu-Gherea în... flagrant de confuzie: „Vînd să limpezească lucrurile, d. Gherea adoptă definițiuni care... măresc confuzia. Shakespeare este după d-sa naturalist iar cuvîntul naturalist îl întrebunțează alurea în înțelesul de clasic”. Și așa mai departe, din aproape mai în aproape, pînă în epoca actuală... Faptul că spirite dintre cele mai serioase și acute continuă să pună și să

pentru un dicționar de idei literare

reformuleze aceeași problemă, în termeni cvasi-identici, dovedește pînă la evidentă că aproximția și confuzia conceptelor continuă să fie în multe împrejurări o mare și neplăcută realitate cu neputință de escamotat sau ironizat jurnalistic. Reluînd pe H. Massis, M. Ralea „cere, cu dreptate, în vederea actualei reforme intelectuale, în vederea unui început de ordonare și exprimare, o afirmare a semnificației vorbelor, care au încetat de mult să mai corespundă unui conținut stabil”. G. Călinescu abundă în clarificări de termeni literari în mai toată opera sa, de la *Istoria literaturii române la Croniclele optimistului*, și de la *Opera lui Mihai Eminescu la Principii de estetică*. Multe demonstrații au un caracter polemic sau publicistic, altele însă se bucură de o serioasă infrastructură și de o motivare teoretică superioară. Nu vedem cum s-ar scrie articole despre *biografie, lirism, poezie, realism* (pentru a lua doar patru exemple) fără referințe directe (pro sau contra) la textele călinesciene. În consens cu o întreagă direcție a studiilor literare actuale internaționale, Tudor Vianu se ocupă și el de *Formarea și transformarea termenilor de istorie literară* (1962). Punctul său de vedere este următorul: „Fără a socoti confuzia în terminologie drept singura piedică pusă în calea investigațiilor spiritului, este totuși evident că limpezirea noțiunilor și a termenilor care le exprimă contribuie mult la succesul cercetării științifice”. Dintre criticii și esteticienii noștri moderni, Tudor Vianu este primul care și-a dat seama de necesitatea unui *Dicționar literar*, la care începuse, de altfel, să lucreze încă înainte de 1940. Unele articole au și fost publicate în revista *Simetria* (*Admirație, Formă, Gogonos și Gignomenon* etc), care inițiază o adevărată rubrică („Dicționar”), alimentată și de alți autori, îndeosebi de animatorul publicației, arhitectul G.M. Cantacuzino. A mai sublinia aceste merite de precursori direcți ni se pare inutil. Și Vladimir Streinu pledează, în 1966, pentru *Dicționarul criticii literare*, „cum nu se poate mai bine venit”. „Critica dobindește sau tinde să dobindească un vocabular tot atît de clar ca și ideologia care îl originează”. Teză, poate, excesivă. Nu însă și rațiunea sa interioară, tot mai insistent reafirmată, pentru bune și binecuvîntate motive: cultura română a ajuns la stadiul conștiinței depline a crizei vocabularului său literar și estetic și a necesității de a o depăși.

Momente de luciditate, de oarecare frecvență, pot fi semnalate și în rîndurile generației „tinere”, unde spirite foarte diverse se pronunță în același sens: poeți (Nichita Stănescu), cronicari literari (Mihai Ungheanu), cercetători și istorici literari (Dan Mănuacă), critici (Matei Călinescu). Ultimul este cum nu se poate mai categoric: „Mă izbește din ce în ce mai des — și în ochii mei fenomenul a luat proporții alarmante — disprețul pe care-l manifestă o largă parte din critica literară actuală față de termenii cu care operează”.

Nemulțumirea transpiră, icș și colo, și în ultimele discuții, „anchete” și „mese rotunde” consacrate criticii. Dar adevărata îngrijorare este produsă de inconsistența, discontinuitatea și ritmul lent de finalizare a unor *Dicționare*, fie și de o cu totul altă concepție decît a noastră. Un proiect din 1961, pornit cu stîngul, abandonat, reluat de o altă echipă, a dat, abia în 1970, un așa-numit *Dicționar de terminologie literară*, de o ținută, orientare și documentare cu totul necorespunzătoare. Tot în 1970 se anunță un vast *Dicționar de estetică generală* („circa 1000 de articole”), pus la cale de „catedre didactice de la catedrele de specialitate și cercetători din Institutul de filozofie al Academiei”, din care au început să apară, în revista *Astra*, o serie de articole din zona „literaturii și artei moderne”. Este prematur a formula o judecată globală dar din fișele publicate par să se desprindă lipsurile inevitabile, am spune „clasice”, tipice tuturor lucrărilor de acest gen, produse prin colaborare: lipsă de concepție și redactare unitară, inegalitate calitativă, caracter schematic-rezumativ, spirit predominant informativ și, mai ales, necritic.

Punctul nostru de vedere (și de plecare) este diferit: experiența unui astfel de „dicționar” nu poate fi fecundă, creatoare, decît dacă atacă unitar și frontal (fie și cu riscul ratării) întreaga sferă a ideilor literare, într-un spirit declarat „enciclopedic”, printr-un efort metodic și programat de integrare și totalizare. Acest tip de proiect care n-a scăpat total atenției, se inscrie în felul său — am îndrăzni să afirmăm — și unor afinități și virtualități ale culturii române, unde există un anume filon „enciclopedic”, încă insuficient explorat, exploatat și mai ales — continuat.

ADRIAN MARINO

a unor puteri extragalactice nefaste. Fără pagini parazitare și cu un ritm mai strîns, cartea ar fi cîștigat în suspens. Palpitantele aventuri de altă-dată ale lui S.F. sînt încărcate însă, din păcate, de prea multe pretenții, de un balast greu suportabil chiar și pentru cititorul cu cea mai mare bunăvoință de lectură.

☆

NINA CASSIAN: ATIT DE GROZAVĂ ȘI ADIO — „Confidențele” patetice ale Ninei Cassian, apărute la Cartea românească, nu surprind prin înfățișare. Ele se supun fatalității speciei în care se clasează și temperamentului poetei ce își „zice” textul cu gesturi largi, declamatorii și superlative la discreție. Se vorbește în aceste proze cu voce tare, se colportează cu o admirabilă nepăsare și cu dorința ce vizează dramaticul și spectaculosul. De altfel, avem în față un spectacol al inteligenței, regizat abil și susținut fără dezinteres, cu miză pe un succes de public. Dialoguri

în vis, de pildă, dezbat cu vervă pe fundalul legendei Jeannei D'Arc, ideea de martiraj a destinului cu notorietate. Proiect de roman narează într-un șir de „Reportaje” și la temperatura pasiunii îmbibată de metaforă, drama unui balerin și a unei iubiri ce-și pierd dramatismul din cauza complicatei puneri în scenă într-o umoare ne-definită. Teribilismele rămîn numai amuzante, situațiile absurde — inofensive, fără repercusiuni posibile. Bran Ficilă este lăsat să plece după ce-și începupe discursul cu „Doamnelor, Domnilor, Porcilor”; un agreabil dialog are un final la granița incertă dintre anecdotă și nebulie: „Cum bine ziceți. Deși e total neverosimil, spuse tinărul doctor, sfișîndu-i doamna profesoare o brazul cu unghiile de la mîna dreaptă. — Total neverosimil, spuse doamna de geografie, stingîndu-și țigara în ochii tinărului doctor”.

Două sînt temele asupra cărora se

literatură și anticipație

RADU NOR :

„Domeniul cel mai senzational — sufletul omului din anul 3.000“

— De la Jules Verne încoace ne-am obișnuit să căutăm și să găsim în paginile cărților de literatură științifico-fantastică elemente de anticipație, care nu știm cînd și nu știm cum vor deveni realități. Avertizat că așa stau lucrurile, cu ce sentiment își începe scriitorul o nouă carte ? Este el un virtual inventator și poartă, într-un anume fel, ca și omul de știință, răspunderea viitoarelor descoperiri ?

— Socot că trebuie făcută o distincție între anticipație și științifico-fantastic. Nu fiindcă trăim într-o epocă a hiperspecializărilor — poate că într-o zi ne vom duce la un dentist expert în molar și la altul expert în canini — ci pentru că efectiv nu e același lucru ! A anticipa înseamnă „a o lua înaintea“ timpului, evenimentelor, stadiului actual al unei activități omenești ș.a.m.d. Genul science-fiction cum l-au numit anglo-saxonii, utopisch-technisch cum îi spun germanii, științifico-fantastic cum l-am botezat noi, nu-și propune, în principal, să speculeze viitorul, ci vehiculează adesea prin cu totul alte sfere. Fără îndoială că ici-colo apar elemente de anticipație, dar nu ca scop în sine.

Wells n-a inventat mașina timpului în speranța că cineva, cîndva, o va construi aievea, ci ca să biciuiască tarele unei societăți ; pe Stanislaw Lem îl interesează mai puțin motoarele astronavei decît relațiile dintre membrii expediției ; Asimov nu ne descrie mecanismele și modul de funcționare al super-robotilor, ci consecințele conviețuirii dintre omul-om și mașina-om. Cred că cei mai mulți dintre autorii de literatură științifico-fantastică au trecut prin „grădinița“ anticipației tehnice. Maturizîndu-se, fiecare a continuat potrivit gustului, înclinațiilor și, firește, talentului său, abordînd fantasticul filozofic, liric sau social, fantasticul istoric sau geografic, fantasticul umoristic, satiric, polițist, de aventuri, și dacă mă gîndesc bine, încă multe alte „fantasticuri“.

Ferindu-mă de generalizări, mă îndoiesc totuși că vreunul dintre confrăți se instalează la masa de scris, obsedat fiind de hamletiana întrebare : „va fi sau nu va fi tradus în viață agregatul meu de vopsit stelele în picățele“ ?

El începe o nouă carte cu dorința sinceră, profundă, ca ea să iasă... bună ! În acest sens el poartă o răspundere la fel de mare ca a inventatorului, răspunderea față de cititor, și mai cu seamă față de cel tînar.

— În ce măsură este previzibil, chiar cu mijloacele în fond nelimitate ale fanteziei, viitorul umanității ?

— Aș îndrăzni să spun că viitorul umanității este nu numai previzibil ci și... transformabil, și asta independent de mijloacele fanteziei. Autorul de literatură științifico-fantastică își poate permite salturi uriașe peste secole și milenii, poate anticipa diverse tipuri de societăți, de la cea primitivă la care s-ar putea întoarce lumea ca urmare a unui cataclism atomic, pînă la super-civilizația condusă de gigantice creiere electronice. Totul este în funcție de conștiința autorului, de crezul său politic, de poziția de pe care militează. Idealurile scriitorului angajat se identifică cu cele ale poporului său, idealuri de pace, de înțelegere între oameni, de echitate socială, de progres ; el nu poate zugrăvi viitorul decît prin prisma acestor convingeri.

— Imediat după lansarea primului satelit artificial al pămîntului au apărut și s-au răspîndit o multime de cărți și chiar filme despre aventurile omului în spațiul extraterestru.

Reușita repetată, lipsită de mari surprize, a expedițiilor echipajelor Apollo pe lună nu aveau nici de ce să încînte, nici de ce să dezoleze pe scriitori ; dar nu credeți că de acolo de unde știința limpezeste lucrurile, fantezia este gonită ?

— Absența surprizelor la recente expediții cosmice și selenare n-a constituit o surpriză ! Încă înainte de a se păși în spațiul extraterestru, încă înainte de a se pune piciorul pe Lună, oamenii de știință stabili-

Literatura asupra viitorului este extrem de bogată, dar ramificațiile ei, în principal, sînt două: una cu caracter fantastic, iar alta care — în ultimă instanță — se confundă cu prognoza științifică. S-ar putea spune că o civilizație care se anunță a fi tot mai mult sub semnul imaginii este anticipată tot pe calea imaginii, a unei imagini puse în ecuație, artistică sau științifică. Previziunea viitorului — cum se știe — este integrată concepției materialismului istoric care înlocuiește viziunea lumii ca joc indecifrabil de forțe oarbe prin aceea a acțiunii unor factori ce pot fi cunoscuți și stăpîniți. În acest sens, esențial este realismul cu care sînt judecate datele prezentului din perspectiva viitorului. Dar încercările de a elucida o imagine asupra viitorului presupun și o anumită notă de inefabil. Este în firea omului modern ca înainte de a trece la abordarea concretă a necunoscutului, să încerce investigarea lui pe calea rațiunii și a visului. Imaginația vie este — cum se spune — o trăsătură a omului modern și o condiție de realism. Pornind de la realitate, omul modern, dacă nu vrea să se trezească depășit de ritmul actual al dezvoltării, trebuie să fie și

seră prin calcule, observații, teste și sondeje, condițiile de zbor și de aselenizare pînă în cele mai mici amănunte. Dezolantul peisaj lunar, poziția și dimensiunile craterelor, mărilor și munților, limitele de temperatură, lipsa atmosferei și multe altele erau cunoscute cu multă vreme înaintea punerii în practică a misiunilor „Apollo“. Iată de ce, scriitorul n-a fost nici încîntat, nici dezolat, ca de altminteri majoritatea celor care, instalați în fața televizorului, urmăreau marea aventură selenară.

N-aș fi de acord cu afirmația că „știința, limpezind lucrurile, gonește fantezia“. De foarte multe ori, elucidarea unor enigme deschide calea spre noi investigații și mai pasionante, nu numai în cazul savantului ci și în cel al autorului de romane științifico-fantastice. Un singur exemplu : recent a fost dovedită pe cale experimentală existența antimateriei ! Departele de a constitui o barieră în calea desfășurării largi a fanteziei anticipative, faptul nu-l împiedică pe scriitor să conceapă aceea lume stranie văzută ca într-o oglindă, cu implicațiile ei surprinzătoare și insolite — a făcut-o și pînă atunci —, ci dimpotrivă, îl stimulează la previziuni noi, și mai temerare.

Încotro își vor îndrepta atenția autorii povestirilor științifico-fantastice ? Universul e nelimitat în timp și spațiu, aidoma fanteziei. Progresul social, tehnic și economic este un proces continuu, care va dura cit va dura și umanitatea. Viitorul incumbă raporturi noi între oameni, alte moduri de comportare decît cele actuale și, cine știe, poate relații de un tip cu totul deosebit, între pămînteni și ființe raționale de pe alte corpuri cerești.

Rămîne la latitudinea fiecăruia dintre noi să aleagă : unii vor continua să călătorească prin țării spre lumi de basm, alții vor zăbovi pe bătrîna Terra, înzestrînd-o cu noi și minunate mașini, iar alții vor investiga domeniul, după mine cel mai senzational, al sufletului omului din anul 3.000 sau 30.000... și chiar al celui de azi.

Prof. dr. EDMOND NICOLAU :

„Viitorul — mult mai apropiat decît trecutul“

— Contemporani cu dezvoltarea vertiginoasă a ciberneticii, mai putem vorbi despre ea ca despre o știință a viitorului ? Cibernetica a invadat sub ochii noștri domeniile celor mai diferite științe. Ce anume rezervă viitorul ciberneticii ?

— Viitorul mi se pare astăzi mult mai apropiat în comparație cu trecutul. Poate la dezvoltarea acestui sentiment a contribuit și revoluția științifică și tehnică pe care o trăim. La care trebuie să adăugăm și necesitatea cunoașterii viitorului pentru o mai bună planificare a eforturilor noastre. A apărut astfel și **prospectiva** — sau știința despre viitor. Alături de metoda extrapolării statice, o largă audiență are astăzi **metoda delfică**, numită astfel după Pitia, preoteasa lui Apollo din Delfi, cea despre care se afirmă că avea darul cunoașterii viitorului.

În ceea ce privește viitorul ciberneticii — voi încerca să aplic metoda delfică. Impactul ciberneticii asupra întregii vieți este astăzi evident. În viitor, influența ciberneticii va fi și mai mare.

În sfera economiei concrete, a organizării în general, acest fapt nu mai trebuie demonstrat. Organizarea șantierelor sau a transporturilor se face încă de azi, la noi, în numeroase cazuri, utilizînd metode cibernetice, calculatoare electronice. Mă refer, pentru a da un exemplu concret, la „fișa de sănătate“ a fiecărui individ, fișă ce este ținută la zi, de la naștere la moarte, într-o bancă de date, evident electronică.

Tot ca o activitate cibernetică ni se pare acțiunea de îndrumare școlară și profesională. Unele idei în acest sens le-am prezentat, împreună cu psihologul Fl. Iacomi, la cel de al VI-lea Congres Internațional al Ciberneticii, Namur, Belgia, 1970.

Cibernetica va deveni indispensabilă — la nivel individual și colectiv — în jurul anului 2.000. Indiferent la ce ne referim — la starea de sănătate, la procesul instructiv-e-

un vizionar lucid căruia pot și trebuie să-i fie familiare toate chestiunile legate de așa-zisele paradigme ale viitorului. Intrucitva legat de această trăsătură a omului modern, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la recenta plenară consacrată activității ideologice și ridicării nivelului general al cunoașterii, considera necesar „să acționăm cu mai multă hotărîre pentru a imprima un spirit nou în munca și activitatea noastră. Să nu uităm că a fi comunist înseamnă să fii și puțin idealist — desigur, nu în sensul concepției idealiste, ci în sensul unui anumit romantism revoluționar, cum îl numeam noi pe timpuri; cîteodată îl combatteam — dar greșit, după părerea mea — pentru că fără a te dăruii intereselor clasei muncitoare, fără a avea o viziune largă, a visa despre ceea ce trebuie să devină comunismul, nu poți fi un revoluționar, nu poți fi un comunist“ (s.n.).

Pentru a oferi cititorilor noștri cîteva aspecte esențiale legate de problematica anticipației contemporane, ne-am adresat unor cunoscuți autori de literatură cu caracter fantastic sau științific, care au răspuns cu amabilitate întrebărilor noastre.

ducativ și la organizarea activităților de cercetare sau producție, cibernetica nu va mai fi evitată.

— Vor deveni calculatoarele parteneri indispensabili în munca omului viitor ? Intervenția obligatorie a calculatorului în luarea deciziilor nu va stînjeni în nici un fel libertatea de creație și de acțiune a omului ?

— Viitorul va da ciberneticii un cîmp de activitate extraordinar de larg și, totodată, un instrument de neînlocuit — calculatorul electronic — de fapt sisteme electronice de calcul. În prefața recentului meu volum, **Colegul meu robotul**, scriam că în viitorul fiecărui tînar cititor se află un calculator. Noțiunea de calculator e largă. Ea include minicalculatoare — de dimensiunile unui volum ce poate fi ținut în palmă — pînă la sisteme gigantice, formate din mari unități dispuse la distanțe de mii de km, legătura dintre ele asigurîndu-se cu ajutorul sateliților staționari și telecomunicații. Există, desigur, tendința de a se stoca date personale, în bănci pe date. Pentru unii, această reprezintă o temă de discuție. La congresele internaționale de cibernetică de la Londra — 1969 și Namur — 1970, s-a arătat că există posibilitatea ca în țările capitaliste, cu ajutorul băncilor de date să se acumuleze stocuri de date personale într-o proporție care duce la dispariția noțiunii de „viață particulară“, ce nu e rezervată cunoștinței publice.

Influența posibilă a calculatorului asupra creației am analizat-o atît într-un studiu mai vechi apărut în **Lupta de clasă**, cit și recent, în **Omul informațional**. Ca să rezum, calculatorul este un secretar perfect, care face ceea ce îi comandăm. Cred că decizia economică, chiar și azi, nu se poate dispensa de calculator. În domeniul artei, colaborarea artist-calculator se va adînci, cel puțin în unele domenii, cum ar fi muzica și arhitectura.

Ing. MIHAI LEFTERESCU :

„Cînd se va aprinde lampa lui Aladin...“

— Va fi marea, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, o gazdă primitoare pentru orașele noastre ? Cit este fantezie și cit realitate în proiectul de a ne muta locuințele în imperiul albastru al apelor ?

— Este o întrebare pe care o aud destul de des și care mi se pare firească după știrile care apar din cînd în cînd în presă, cu privire la rezultatele operațiunii „Precontinent“, în cadrul căreia scafandrii din echipa comandantului Cousteau au instalat „case submarine“ pe platforma continentală

a Mării Mediterane, sau a operațiunii „Seulab“ în cadrul căreia oceanonauții americani au instalat și locuit săptămîni în șir în laboratoare instalate la peste o sută de metri în Oceanul Pacific, în zona La Yolla, din dreptul coastelor Californiei, sau cu privire la alte operațiuni similare efectuate de specialiștii sovietici.

Cu riscul de a vă dezamăgi, vreau să vă spun că, cel puțin într-o primă etapă, a unui viitor pentru care previziunile futurologilor au încă o bază solidă în realitățile actuale ale științei și tehnicii, pe fundul mării vor fi instalate numai laboratoare de cercetări și „case“ pentru scafandrii utilitari. Cu toată explozia demografică din epoca noastră, uscatul oferă încă destul spațiu orașelor viitorului, iar platformele continentale ale mărilor și oceanelor vor constitui, în perioada următoare, o bază nouă și vastă de exploatare a unor noi și uriașe rezerve de materii prime.

— Care sînt posibilitățile de explorare și valorificare în viitor a bogățiilor adîncurilor ?

— Oamenii de știință sînt unanimi cînd afirmă că Oceanul Planetar constituie pentru omenire rezerva de minere și că exploatarea resurselor sale va oferi un domeniu de activitate către care vor fi îndreptate o mare parte din eforturile, inițiativa și spiritul inventiv, creator al oamenilor, încă din anii imediat următori.

Pornind de la datele dobindite pînă azi asupra densității organismelor vii în diferite regiuni, zone și adîncimi ale oceanelor, s-a putut stabili, prin calcule de o mare complexitate, că biomasa, masa totală de substanță vie a Oceanului Planetar, atinge ca. 70 miliarde de tone, ceea ce reprezintă peste 85 la sută din întreaga cantitate de materie vie de pe globul nostru pămîntesc. Din această cantitate uriașă, după estimarea oceanologilor, ca. 18 miliarde de tone o formează peștii, restul cuprinzînd planctonul, algele, crustaceele, moluștele, cetaceele, etc.

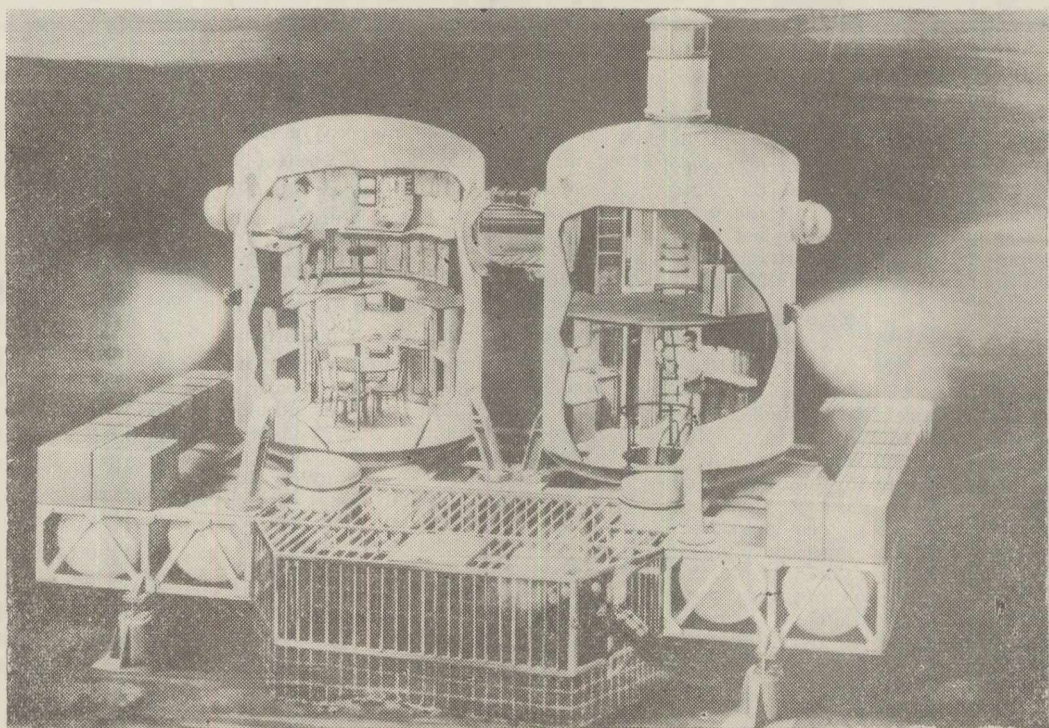
Or, pescuitul mondial se află abia în jurul nivelului de ca. 60 milioane de tone de produse acvatice anual, ceea ce este mult sub nivelul posibilităților pe care le oferă resursele Oceanului Planetar, și acestea nu sînt decît o parte din bogățiile oceanelor spre care urmează să coboare raza „Lampeii lui Aladin“, adică aceea a ingeniozității oamenilor viitorului.

În ultimii ani, pe fundul oceanelor, la mari adîncimi, au fost găsite concrețiuni, formații sferice de minereuri, sub formă compactă, concentrată, cu diametrul pînă la 15 cm. Aceste concrețiuni conțin minereuri din cele mai căutate azi : mangan, fier, cobalt, nichel, argint, platină și alte elemente. După ce au fost găsite în Oceanul Atlantic și în mările nordice, astfel de concrețiuni au fost descoperite și în Oceanul Pacific. Suprafața zăcămintelor de concrețiuni în Pacific este de milioane de km pătrați și, după evaluările cele mai prudente, cantitatea lor depășește 90 miliarde de tone. Totalul zăcămintelor de concrețiuni de pe fundul oceanelor, descoperite și delimitate pînă astăzi, se cifrează la circa 200 de miliarde de tone. Fundul mărilor și oceanelor ascunde însă și alte bogății. Specialiștii apreciază azi, în unanimitate, că aproape o treime din rezervele de petrol ale globului nostru pămîntesc se află sub apele mărilor și oceanelor, în zonele platformelor continentale. De asemenea, se estimează energia totală a mareelor oceanului planetar la circa un miliard kilowați.

În anul 1966 s-a sfîrșit construcția primei mari hidrocentrale electrice ce folosește energia mareelor, la Rance, pe coasta franceză a Oceanului Atlantic. Alte centrale, hidrotermice, vor folosi energia termică a apelor oceanelor. O primă astfel de uzină termohidraulică a intrat de curînd în funcțiune pe litoralul vestic al Africii, la Abidjan, în Coasta de Fildeș. Cele două turbogeneratoare ale sale, care folosesc energia termică a apei de mare, au cîte o putere instalată de 7.000 kw fiecare.

Oamenii de știință cei mai obiectivi, cercetătorii cu simțul practic cel mai dezvoltat, savanții a căror imaginație e bine ancorată în realitate, toți sînt unanimi cînd afirmă că folosirea vastelor resurse ale mărilor și oceanelor va schimba într-un viitor nu prea îndepărtat fața planetei noastre, va crea disponibilități de materii prime și de energie care vor putea fi folosite în cele mai variate domenii, va deschide perspective noi întregii omeniri.

DOINA BERCHINĂ

● Un laborator submarin în care un grup de oameni de știință va putea locui și lucra timp de 60 de zile la 15 m adîncime.

datorie

E o datorie de partid
să-ți faci pământul sigur sub
picioare,
să-l străjuiești cu arborii
credinței
ce ne răzbat prin carne ca o
esență tare.

E o datorie de partid
să-ți faci urcușul teafăr pină-n
sori,
și-nflăcărarea unui neam s-o
cînți
la focuri înălțate de pașnici
luptători.

E o datorie de partid
să-i dai copilăriei voioșia
și moștenirea binecuvîntată
a marilor comori din România.

E o datorie de partid
să-i învățăm pe oameni să
iubească
dar să nu uite ura ce ne-a
strivit cîndva,
e-o datorie și mai omenească.

deprinderi

Fu Dobrogea spre toamnă și spre
chiverniscaleă,
făloasă sub mintia multă grea de
porumbiște,
lin trasă către ape cu brume de
beteală
pe care-un soare hitru nu cuteza
să miște.
Și dacă iar-ii toamnă și zăbovesc
păstorii
din munte către marea cea mare
să se-ntoarne,
îndătinaiți în inimi sub cetina
răcorii
s-ațițe vinuri tulburi în sfîrcul
poamei-coarne,
la strachini cufundoase, cit tîhna
de rotunde,
să-și înteească foamea cu carne
de berbece,
și revărsați din matca cîntărilor
profunde,
puterea să-și ogoaie în vîlga
mării rece ;
eu spun, că-i bine-n țară și-n
munți e soare-ntr-una
că-n Dobrogea-s belșuguri de griu
și iarbă grasă,
și bogății de turme, ca în balade,
una,
cutreieră cîmpia la marea cea
mănoasă.

urme

Sînt plină de riduri
ca frunza de soare verde și
sunet;
pe aici a trecut
foamea lupului răzlefit,
dincolo
o zbenguială de vererifă
nebănuind capcana împodobită
cu ghindă cusută-n mărgele,
apoi dira șarpelui casei
rece și asemenea și paralelă,
care nu se întîlnea niciodată
cu mine.
Port pe sub ochi,
urmele cailor slobozi
am riduri și în pupile,
uitați-vă bine,
drumul copacilor tăiați
în felii transversale,
discuri de cîntec,
un pictor orb, îmi desăvîrșește
portretul

copacul

Nu mai ajung
prin cloroformul tău verde
spre constelația Săgetătorului
și de acolo chiar mai departe
printr-o fereastră deschisă
anume,

în curtea interioară
cu crematoriu albstru.

Nu te mai clatină în mine
tulpină cu arome de ceară,
așteptările te-au lustruit
indelong;

poate nu ești copac
ci urna în care-nverzește cenușa
cernută printre inele dorite;
poate ești timpul osîndit la
așteptare,

rotindu-se într-o singură parte,
tot mai larg, tot mai larg,
pînă ce ametește
necuprinsul din noi;
poate nu ești copac
ci un loc anume
unde oamenii se despart de
păsări,

pentru a se întoarce păsări,
punîndu-și pe ochi, fiecare,
cite o frunză
tăiată subțire în indoieli.

CADRE DE INSERȚIE

schiță științifico-fantastică

Întotdeauna am năzuit să descopăr
ceva care să însemne o revoluție
în artă, deoarece — nu știu dacă
aveam mai mult de 13 ani cînd
mi-a intrat în cap această credin-
ță — o lucrare care nu împinge
mai departe arta nu înseamnă ni-
mic. În domeniul experimentelor
(artistice și științifice), ideile no-
vatoare sînt, firește, fecunde, dar
esențialul îl constituie succesul, a-
dică experimentul crucial, care în
domeniul frumosului se numește
mai scurt : capodopera. Eu am a-
vut norocul (sau neșansa) de a tre-
ce de pragul buncilor intenții și de
a-mi realiza efectiv dorința. Pînă
la urmă, însă, a trebuit să recu-
nosc că întîmplarea mi-a jucat o
festă cumplită, făcîndu-mă celebru
(înfinit mai celebru !) într-alt fel,
în genul unuia care cîștigă lozul
de 1 000 000 de dolari. Față de ce
mi s-a întîmplat, această compara-
ție este vulgară, dar ea exprimă
totuși natura aleatorie a succesu-
lui meu, și, prin aceasta, dezamă-
girea mea finală. Iată pe scurt
drama pe care am trăit-o. Nu-mi
rămîne acum decît să vă prezint
scenariul ei.

Ca și David W. Griffith, sint fiul
unui colonel. Numai că tatăl meu,
Harold M. Finley, n-a luptat nici-
odată, fiind ofițer de intențență.
El mi-a transmis două lucruri care
aveau să-mi fie de folos în viitoa-
rea mea carieră de cineast : talen-
tul organizării și pasiunea pentru
marile bătălii militare.
Pentru a respecta adevărul (și nu
pentru a mă lăuda) trebuie să
spun că n-am fost lipsit de talent.
În plus, am o memorie fenome-
nală ; cred că în mintea mea păs-
trez cea mai bogată cinematecă a
peliculelor de istorie. Restul nu
m-a interesat, căci niciodată n-am
vrut să fiu altceva decît un bun
specialist. Această neobișnuită ți-
nere de minte m-a ajutat să re-
suscit (unii susțineau că era doar
un furt) nenumărate mici și mari
truvaiuri ale operelor de mult ui-
tate. De altfel, eu insumi eram
conștient că alita vreme cit o lu-
crare de artă nu revoluționează re-
prezintă numai un fenomen mime-
tic, un epigonism. Dar și cei mai
ilustri artiști au început prin a i-
mita. Cert e că știam destul de
abil să închege vechile bune clișee
într-un tot coerent și captivant, a-
șa că filmele pe care le aruncam
pe piață se bucurau de un oare-
care succes de public, adică reu-
șeau să țină pasul cu celelalte pro-
ducții de calibru mediu.
Îndoielnicul meu succes (îndoielnic
fiindcă nu era acela pe care îl vi-
sam) a făcut să mi se incredin-
țeze realizarea unor filme tot mai
costisitoare. Producătorii puteau fi
siguri că banii lor sînt folosiți de
un meseriaș destoinic și că nu e-
xista nici o primejdie de rebut. (În
sinea mea eram convins că tot ce
nu-i inovație este rebut, dar nu
pierdeam speranța că voi vîna o-
dată pasărea cea rară.)

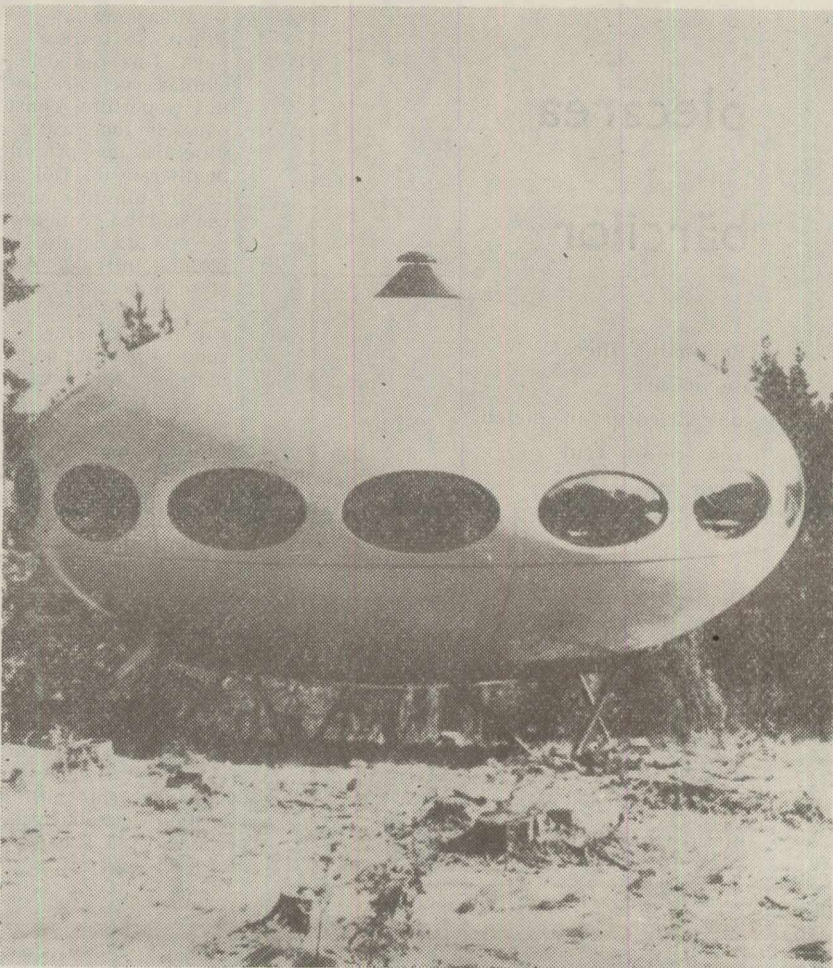
Filmele istorice, ca și western-ur-
ile sau thriller-urile au clienții lor
fideli și trebuie să fie foarte proas-
te ca să n-aducă beneficii garan-
tate. Faptul că iscăleam contracte
pentru producții tot mai scumpe
era însă meritul meu. Casele cine-
matografice americane, care pierdu-
seră în deceniul VIII gustul pen-
tru superproducții, nu mai erau
dispuse să risipească banii. A tre-
buit de aceea să pun neconținut în
cumpănă întregul credit pe care-l
cîștigasem pînă atunci pentru a-i
decide pe cei ce mă finanțau să-mi
acorde sumele necesare. Poate gre-
șeam, dar această înclinație spre
gigantism avea în ochii mei o ba-
ză teoretică. Și la drept vorbind,
recunosc că nu războiul în sine
mă interesa, ci extraordinarul pri-
lejek de a înfățișa cinematografic
uriae înclistări epice. Opinia mea
a fost întotdeauna că, în istoria
Pămîntului, momentele hotărîtoare
le-au reprezentat marile bătălii.
Războiul a însemnat un rău pentru
omenire, dar totuși istoria este plî-
nă de acest rău. Și, în definitiv,
sînt încredințat că filmele care ex-
primă fidel cruzimea războiului pot
avea un rost binefăcător : de a
vertizare împotriva unor noi mă-
celuri.

Treptat, concepția mea în această
direcție s-a limpezit și s-a extins :
după zece ani de activitate în ca-
re am turnat peste 25 de filme, am
ajuns la concluzia că, pentru a
reconstitui o luptă militară e ne-
voie să folosesc cel puțin aceleași
efective de care au dispus respec-
tivi generali. Unii au susținut că
dezideratul meu este vulgar, na-
turalist, ba chiar antiartistice, de-
oarece un regizor dotat cu un ta-
lent autentic poate exprima
printr-un amănunt infim impresia
imensității. Și, bineînțeles, îmi era
servit exemplul clasic al lui Char-

lie, soldat, care, în fundul unei
tranșee, așteaptă ordinul de atac.
Tremurînd de frică, scapă oglinda
de buzunar. Cioburile oglinzii îi
fac pe camarazii lui să se îndepăr-
teze superstițioși, iar el îi pri-
vește stingher și deznădăjduit. A-
paratul panoramează lent și pre-
lung golul care „se cascade” între el
și ceilalți ; cei doi metri, căci tran-
șeea este îngustă, par o pustietate
nemărginită !
O asemenea obiecție este stupidă.
N-am nimic cu Charlie, care ră-
mine pentru noi un fel de Homer.
Dar tot el știa să îngroașe liniile,
să hiperbolizeze (vezi scenele în
care era fugărit de o groază de
poliști). Arsenalul său artistic e-
ra, pentru acea vreme, perfect. Și,
în definitiv, sinecdoca prin care
marea este văzută într-un strop nu
poate înlocui redarea efectivă a
oceanului terestru contemplat din
spațiul cosmic. De fapt, tot ceea
ce iese dintr-un studio cinemato-
grafic este un joc de iluzii pus în
slujba sugerării realului. Deformînd

de ADRIAN ROGOZ

Oliver Cromwell a fost omul ca-
re a înnoit arta militară a seco-
lului al XVII-lea și tocmai acest
lucru am vrut să arăt în mod con-
vingător. De aceea am insistat a-
supra unui moment semnificativ
din lupta de lingă Winceby : calul
ii este ucis, și Cromwell se pră-
bușește la pămînt. Abia încalecă
iar că din nou este zvirlit din șa.
Dar el se scoală încă o dată și,
punînd mina pe un cal fără stăpin,
se avîntă spre victorie. Dar ace-
sta nu-i decît un amănunt. Episo-
dul-cheie, care a rămas în anele
cinematografiei sub numele de „e-
fectul Finley”, este acela al bătă-
liei de la Naseby. Aici cred că
mi-am atins culmea măiestriei,
chiar dacă întîmplarea (o întîm-
plare aproape neverosimilă) a com-
promis pînă la urmă tot ce am
realizat.
Pentru filmarea acestei campanii
hotărîtoare a războiului civil, am
recurs pentru întia oară în istoria

● Căsuță alcătuită din peste 60 segmente de poliester-plastic și fibre de sticlă. Poate fi transportată cu ușurință, demontată în piesele componente și reasamblată într-o singură zi.

dimensiunile, perspectiva a reușit
să reprezinte mai adecvat spațiul.
Astăzi acest lucru care a cerut
pictorilor secole de căutări pare un
truism. Tot astfel, filmul a izbu-
tit, prin efectele fototehnice ale
camerei, să facă perceptibilă pers-
pectiva temporală.

În esență, totul depinde de ce ești
în stare să comunici spectatorului :
noutatea și intensitatea impresiei
este în funcție de forțele și de
tehnica pe care le pui în joc. Or,
în această privință, resursele mele
erau tot mai grandioase.

În Năvălirea barbarilor, de pil-
dă, am fost capabil să creez ceva
ce nu mai văzuse nimeni pe ecran.
Să ouî un aparat sau chiar mai
multe sub copitele unor cai ca să
filmezi o cavalcadă, știe s-o facă
astăzi orice debutant. A transfor-
ma însă o întreagă cîmpie într-o
singură, uriașă diafragmă care să
prindă panoramic perindarea a su-
te de cai — iată o peliculă real-
mente inedită. Timp de două mi-
nute aveai senzația că hoardele de
huni galopau peste tine.

Filmul care mi-a adus celebritatea
a fost Oliver Cromwell. Recunosc
că regele meu nu se bucura de in-
terpretarea atît de nobil nuanțată
pe care Alec Guinness i-a octroai-
at-o versiunii lui Ken Hughes. De
altfel, cred că singurele secvențe
realmente originale erau acolo
prim-planurile care urmăreau fie-
care bătaie de pleoapă a sfîșiatului
Carol Stuart. În schimb, Crom-
well-ul meu era mai puțin găunos
și mult mai bun călăreț decît cel
jucat odinioară de Richard Harris.

cinematografului la ajutorul came-
relor complet automatizate. E ne-
cesară o precizare. Filme cu a-
jutorul ordinatorului au fost fă-
cute și pînă atunci ; ele erau to-
tuși doar experimente interesante,
care țineau mai mult de arta dec-
corativă. Eu am mers mai departe :
am cibernetizat însuși montajul.
Cinci sute de camere de filmat
împănau literalmente cîmpul de
bătăie. Fiecare aparat era condus
de un computer, iar toate erau
legate de un calculator general.
Programarea era făcută în funcție
de intensitatea „micro-luptelor”.
Reconstituirea unor mari bătălii
au mai încercat-o și alții, dar
operatorii nu pot aprecia în
fiecare clipă a înclistării ceea ce
este esențial de filmat. Or, turna-
rea izolată, ulterioară a unor sec-
vențe conferă ansamblului ceva ar-
tificial. Procedeu meu înlătura cu
totul aceste defecțiuni. Ciocnirea
celor două armate pedestre centra-
le, lupta ineficace a muschetelor
și a „artileriei de piele”, apărarea
statică a suliașilor, atacul și con-
traatacul celor patru flancuri ale
călăreților, victoria prințului Ru-
pert împotriva tunicilor roșii con-
duse de Ireton și fugărirea lor
nesăbuită departe de teatrul bătă-
liei, năvala „coastelor de fier” ale
lui Cromwell care, după o violen-
tă încăierare, gonește călărimea
vrăjmașă, dar pornește în urmă-
rirea ei doar cu o parte a forțelor,
grosul aruncîndu-l împotriva pe-
destrimii regale rămasă descoperită
și pe care astfel o zdrobește — toa-
te aceste acțiuni paralele ce for-

mau totuși un ansamblu coerent
au fost înregistrate pe peliculă în-
tr-un ritm halucinant. Fiecare nod
al înclistărilor locale devenea au-
tomat germele unor panoramări
treptate. Firește că în faza mon-
tajului final a trebuit să aleg în-
tre numeroase variante oferite de
sutele de camere, dar fiecare sec-
vență era rodul exclusiv al ordi-
natoarelor. Această inovație cred
că a conferit întregii bătălii acel
ritm drăcesc al unui uragan abă-
tut asupra oceanului.

În momentul în care se avînta în
luptă Cromwell, masa combatan-
ților părea ca fulgerată, și o nă-
praznică tălăzuire antrenă miile de
oameni. Acesta a fost după opinia
mea și a tuturor spectatorilor mer-
itul filmării automate care reușea
să extragă din multitudinea even-
imentelor izolate fragmentele ce-
le mai dramatice.

Surprizele au început să se ivească
la cîteva luni de la premieră.
Ca în orice filmare a unor bătălii,
au existat răniți. Dar cîteva zeci
de figuranți, suferind unele trau-
me mai serioase, au continuat să
rămînă în spital. Afecțiunea lor se
ameliora, dar, din observarea simp-
tomelor, medicii ajunseseră la con-
cluzia că se aflau în fața unei
stranii maladii actinice. Astfel a
debutat acea teribilă anchetă care
mi-a năruit atît de rivnita glorie
de cineast, conferindu-mi în schimb
o celebritate pe care puțini ar fi
visat-o.

Cercetînd la fața locului condițiile
în care am turnat, comisia de an-
chetă a descoperit pe terenul pe
care-l ocupase pedestrima regală,
dar în flancul ei drept, deci în
partea opusă șarjei lui Cromwell,
reziduuri radioactive. O radiație
necunoscută împregnase acea por-
țiune de pămînt.

Între timp, figuranții spitalizați se
vindecaseră complet și fuseseră tri-
miși acasă. Aceasta însă nu putea
șterge amintirea penibilului și e-
nigmaticului accident. Pentru a e-
lucida misterul, eu însumi am prop-
us anchetatorilor să analizăm ca-
drele filmului (pe cele montate, dar
și pe cele rămase în depozit). Și
astfel am contribuit singur la dem-
itizarea mea, dar și la aruncarea
omenirii în plin fantastic.

Deoarece mi s-a făcut cînstea de
a fi primul care să relateze amă-
nuntele acestei epocale descoperi-
ri, iată ce vă pot declara cu strîn-
gere de inimă : nu cavalcada
„coastelor de oțel” a provocat a-
cea extraordinară tălăzuire din
film, ci apariția unui vizitator ne-
terestru. Ceea ce se poate susține
cu certitudine este că n-a
fost înregistrată imaginea nici u-
nei nave cosmice. El s-a ivit de-
odată într-un colț al unui cadru,
iar în jurul său pedestrașii regelui
au început să cadă ca electrocuțați ;
alți figuranți din apropiere, fără
să-și dea seama ce fac, au pornit
să fugă care încotro, amorsînd un
fel de reacție în lanț. Această re-
acție a fost imediat urmărită de
aparatul de filmat, al cărui rol e-
ra să prindă cum se lărgește valul
unei lupte. Iată de ce, curînd, vi-
zitorul a ieșit din cercul de vi-
zibilitate.

Avem totuși la dispoziție cîteva
zeci de metri de peliculă, datorită
cărora existența vizitatorului nos-
tru este indubitabilă. Din păcate,
nici un cadru nu ni-l arată în
prim-plan, el fiind mascat de sol-
dați, de săbii și de fumul mus-
chetelor. Din studierea atentă a
tuturor cadrelor martor, portretul
robot al misteriosului intrus atestă
o formă umanoidă, ceea ce nu fa-
ce decît să complice lucrurile. Da-
că el ar fi avut, de pildă, alcătui-
rea marțienilor wellsiensii, ne-ar fi
fost mai ușor să-l socotim pur și
simplu un extraterestru. Așa însă,
aspectul său vag uman ne îndeam-
nă să ne gîndim la posibilitatea
apariției unui călător prin timp.
Cel puțin, aceasta este părerea
domnului Malcolm Craig, președin-
tele comisiei de anchetă. „La în-
ceputul secolului al XVIII-lea —
mi-a spus el ca un fel de mîngiere
— generalul d'Elboeuf, sîpînd prin-
tre riurile de lavă împietrită de
lingă o fîntînă din Neapole, ajun-
sese fără să-și dea seama drept în
mîjlocul unei scene : era vechiul
Theatrum Herculanense, acoperit de
magma Vezuviului în anul 79 i.e.n.
O inserție oarecum asemănătoare
s-a întîmplat în zilele noastre. Din
fericire, de astă dată vizitatorul
și-a făcut apariția nu în mîjlocul
unor morți pietrificați, ci în toiul
turnării unui film...”

Halal fericire ! Cine l-a pus să
pice tocmai cînd îmi era lumea
mai dragă !

GABRIEL GEORGESCU

pe roata cîmpiei

Am smuls luna bătută de spice,
pe roata cîmpiei umblind,
spre a seca
fîntinile toate, în zori
să le-ncaie numai cu rouă
prin inelul de stele trecută.

Mi-au ieșit în cale copiii,
lunaticii cu uscatele cefe.
Bărbații veneau împinși de femei
arzindu-le șoaptele gura.

Numai eu,
numai eu simțeam cum mă
rupe luna hoșește.

Femeile, copiii,
bărbații mă strigau — eu doar un
semn am mai putut să fac și
toți au plecat, pe roata cîmpiei
umblind după luna bătută
de spice, spre a seca
fîntinile, în zori să le-ncaie
numai cu rouă
prin inelul de stele trecută.

ora copacilor

Intre două căderi de lumină
trece călătorul pe lingă rugul
meu ghicit de palme, gătit
de sărbătoare, — aruncind un
ban de aramă
prins de-o floare, sau cite-o
ramură în plinset după muguri.

Intre două căderi de lumină
se apropie de mine melcii
pîndind ingenuncherea mea
în iarbă.

Cînd am venit n-am adus focul
sacru pe care-l așteptau
atîtea miini întinse
și de atunci mă arde ora
copacilor nebotezată de cuvinte.

iar ploile cad

Au rămas nechemații
la marginea zilei dorită
de frunte,
țintuind cerul în degete.

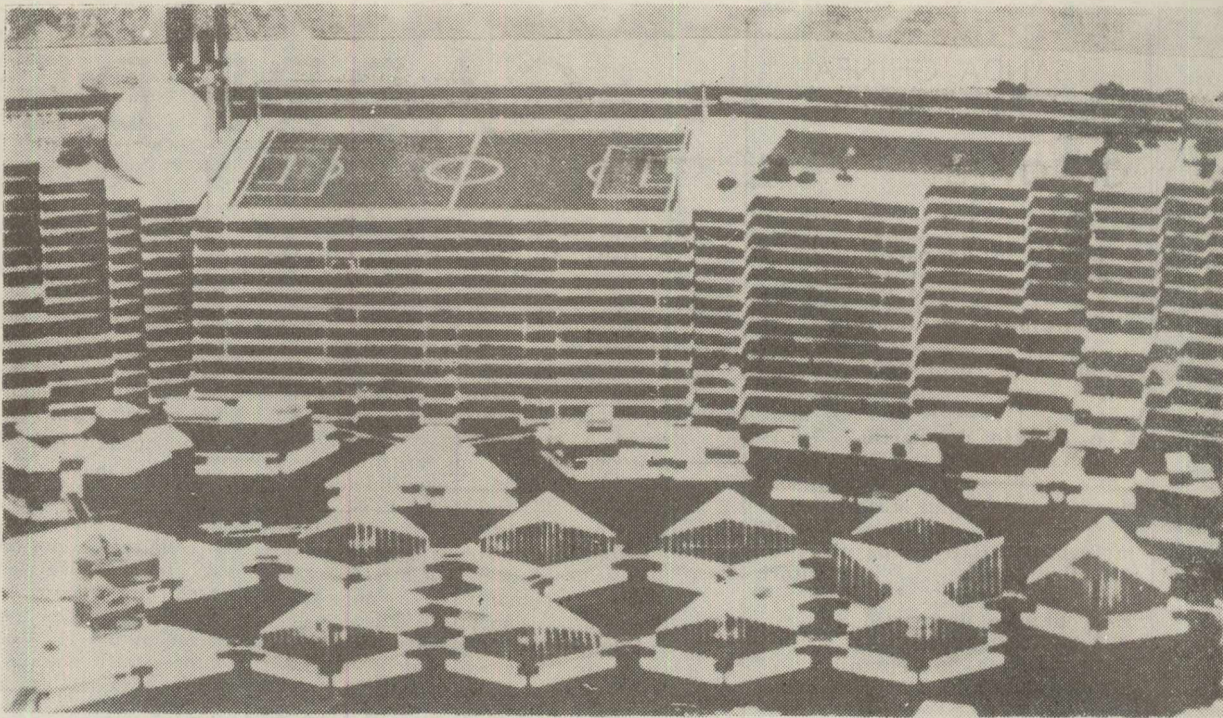
Ii mănîncă soarele-n fiecare
dimineață
logodindu-i în frunze.

Ei se țeș în rouă, arzindu-i
glasul pămîntului, iar
ploile cad în Edenul din
care-au plecat

plecarea bărcilor

Pe malul inecat
de păsări
stă strigătul în melcii
arși ce-au vrut
sărut de
ape în fire de nisip.

Goale,
plecate-s bărcile
chemate de năvoade
lăsîndu-și
umbrele pe fruntele lopeți
ducînd în
pinze flori de colț spre
malul inecat de păsări.

● Un complex de locuințe ale viitorului. Partea superioară e ocupată de terenuri de sport.

DOBROGEA — O IMAGINE A VIITORULUI

reportaj imaginar de NICOLAE FĂTU

— Mola pupa !
— Mola pupa...
Practic se petrece o simplă și banală acostare de navă. Una din cele citeva zeci de mii de operațiuni similare pe care se întemeiază respirația pantagruelică a portului constănțean, cu cele aproape 60 milioane de tone trafic pe an, care-l situează în acest iulie 1991, pe primul loc în ierarhia întregului bazin mediteranean. Doi ani încheiați am cutreierat mările de sub luminile aurorelor boreale, mările de sub crucea sudului. Am devenit un ciudat amestec condensat de imagini și de impresii în care își dă întâlnire planeta întreagă. Am dat mașini și ciment inginerilor și tehnicienilor care taie șosele curajoase în junglele și savanele Republicii Mozambicului, m-au sărutat sub plină domnie a soarelui ploile urcătoare ale cascadei Victoria, unde iarăși m-a adus existența unui mare șantier româno-zambian ce va pune hidroagregatele dăltuite la focul continuu al Reșitei să urce cea mai înaltă și mai vinjoasă cădere de apă din lume în exuberanțele unui foc celest. Vin cu vestea reușitei forajelor noastre sub crusta, adesea de piatră, a Americii de Sud, pînă la somnul negru și greu al țiteiului. Am văzut oameni de-același singe cu mine, oameni vorbind în graiul tăgănat al Tirnavelor, modernizînd împreună cu chilienii adîncimile incredibile ale mîinei El Tenente.
M-am întîlnit la o margine de deșert fierbinte, cu participanții români la acțiunea de recuperare, pentru piinea omenirii, a marelui pustiu saharian. Am băut lapte de cocos împreună, într-o pădure împinsă de mașinile lor în coama unor dune în care albeau oasele îndrăzneților de pînă la ei. Mi-au arătat lanurile semănate. Și am simțit foșnetul familiar al porumbului de acasă. Acolo unde nimeni nu-și poate imagina cum se string norii a ploaie mănoasă; acolo, unde ei instauraseră bucuria cotidiană a ploii, punînd sapele sondelor să stăruie spre mirajele apelor din adîncuri. Am fost, la mii și mii de leghe de țară, pe cojocul

de gheață al Antarcticeii, invitat la un rom „Litoral” și la o aducere-aminte despre cele de-acasă, de membrii unei expediții românești. Și am văzut niște fii ai plajelor noastre atît de dăruite în soare, insensibili la gerul acela cumplit care nu îngăduie nici-o vietate pe albul zăpezii.
Cobor pe pămîntul Dobrogei căruia-i simțisem atît de amaric lipsa, cu convingerea că-l voi ului cu poveștile mele strînse din patru zări.
Îmi pipăi cele șase bloc-notesuri în care s-au stratificat imaginile călătoriei, așa cum pipăie un avar zimții talerilor. Mă socotesc cel mai bogat posesor de comori în stare să capteze, să bucure și să uluiască. Văd secretarii redacțiilor renunțînd, pentru prima oară, în fața paginilor mele în care vulteste Zambezi frînt pe cea mai înaltă cascadă din lume, dogorește Sahara sau înfigurează Antarctica, la neliipsita lor foarfecă scurtătoare. Dar somnul de o singură noapte mă reasează într-o lume mult mai puțin infometată de ceea ce am să-i spun. La cotidianul de dimineață Briza, tînarul blond de la probleme externe, după ce mă ascultă fără să se lase cîtuși de puțin „ambalat” de exuberanțele mele, conchide că da, ceva, ceva l-ar interesa din toate notele astea, cu condiția să se refere exclusiv la acele locuri și fapte care s-ar putea insera la rubrica „prezențe românești pe mapamond”. Nici chiar la mult mai romanticul *Tomis* n-am fost întîmpinat cu surlele și alaiul la care mă așteptam în orgoliul meu bine camuflat. Pot lăsa însemnările, mi se spune, unele prezintă un interes oarecare. Mă obișnuiesc cu gîndul că va trebui să-mi consider comoara din bloc-notesuri în rîndul lucrărilor medii, abia după ce săptămînalul *Marea Neagră* și cotidianul de seară *Litoral* mă tratează cam în același chip. Firește, cu plusul de interes dictat de specificul enunțat în chiar titlul primului dintre ele. Îmi repliez toată nădejdea de a stîrni vîlvă la sutele de metri de peliculă cu care mi-am însoțit netihna stiloului pe hîrtie. Un taximetru electric, o „Dacie”

La început domnea neantul. Apoi s-au ivit simple intensități luminoase care au crescut, au căpătat semnificația precisă a unui decor stabil, deși încă în afara domeniului înțelegerii lui Gunter Kaiser, care ședea pe scaun. Mai întîi a fost o masă nedeșlășit ovală, palidă și cețoasă și difuzînd în jur un amestec confuz, de tonalitate mai închisă. Masa n-a întîrziat să se ordoneze, organizînd la suprafața ei o serie de pete mai nete. „Obraz...”, formulă creierul lui Gunter, deși cuvîntul nu se înfățișase ca un ansamblu de litere sau ca un sunet, ci pur și simplu ca o formulă mnemotehnică înglobînd în mod implicit toate masele aparținînd aceleiași familii, preexistente și gata să țîșnească din nou din neuronii creierului lui Gunter. Acum totul revenea mai repede: viziunea se stabilizează definitiv pe un dez-măț de structuri diversificate prin mărime, culoare, loc ocupat în spațiu, ca și prin noțiunea pe care o avea despre stricta imobilitate sau mișcările lor. Sunetele fură o cascadă pe care urechile lui Gunter o clarară repede, în funcție de origini; un tunet îndepărtat, pe care încercă să-l ignore, conștient de puțina lui însemnătate și niște lătrături mult mai apropiate, avînd o semnificație precisă, căreia se strădui să-i pătrundă înțelesul. Obrazul ce-i acoperea aproape tot cîmpul vizual trimise o scurtă serie de sunete modulate ascuțit. **Își revine !... părea să rostească obrazul zgomotos.** Apoi fu cuprins de un fel de nebunie, sârea în toate părțile, se trăgea îndărăt, se întorcea, spunea într-una. **Își revine !** **Își revine !** (Gunter pricepuse în sfîrșit ideea corespunzătoare sunetului — „cuvîntului” — dar i se părea cu totul improbabil să fie vorba de el: trupul, de care relua înțelegerea, păstra în mușchii vătuiți amintirea unei lungi imobilități.) **Îți revii !** zicea „vocea”. **Gunter...** (și cuvîntul acesta era repetat, dar nu găsise în el nici un ecou, de parcă se sprijinea pe o abstracțiune aflată în afara născîndei lui puteri de înțelegere). **Gunter !...** și niște miini se puse-ră pe el — nu: pe obrazul lui, și el

știa astfel că avea un obraz — și, de îndată ce constatarea se impuse creierului său, tresări violent și se trase îndărăt. Se pomeni în picioare, tremurînd, luptînd cu miile de solici-tări ale trupului ce căpăta substanță, se umplea de carne grea, de o inimă bătînd în piept, coastele ridicate în ritmul răsufllării, furnicăturile neplăcute din piciorul stîng, rămas prea mult timp nemîșcat și în care singele revenea în valuri... Era acolo, în interiorul unui paralelipiped gol pe dinăuntru, în picioare, tremurînd și privînd curios spre cei patru bipezi care-i făceau față.
Așa ieși Gunter Kaiser din neguri. Nu-și aminti decît vag minulele ce urmau. Bipezii, pe care-i etichetase la început drept un grup alcătuit din doi masculi și două femele — avea să se corecteze mai tirziu și să spună „doi băieți și două fete” — începură să vorbească, să vorbească, să vorbească de te ameteau. Gunter nu izbuti să desprîndă vreun înțeles din mulțimea cuvîntelor ce țîșneau în rafale și în totală neorînduială; valul lor îl buimăcea mai degrabă și-i venea să zică **Dar tăceți o dată ! Tăceți !** și apoi, spre marea lui mirare, se auzi articulînd cu glas tare. Debitul se potoli atunci, frazele se detașară și sosi o clipă cînd nimic din tot ce se spunea nu-i rămînea de neînțeles. Faza următoare a reintegrării în lume fu mai lungă și mai laborioasă pentru Gunter Kaiser, căci trebuia să comporte în ritm accelerat, întrebări și răspunsuri avînd drept scop desprinderea unei explicații confuze cu privire la recentele evenimente. Creierul îi era supus la grea încercare și, dacă unii termeni îi erau îndată asimilabili, alte concepte, dimpotrivă, care desemnau o acțiune sau împrejurare de ordin moral, spiritual, chiar social, nu-și găseau punctul de reper în memoria lui, parcă neînstare să urce către regiunile situate înaintea „deșteptării” sale. Așa, Gunter putea determina limpede modul de întrebuintare al obiectelor din jur, după cum regăsi fără greutate cuvintele ce le desemnau, scaun, masă, fereastră, perete, lampă, dar n-avea de loc im-

presia că se slujise de ele înainte, și nici că le mai văzuse. Drept care era silit să repertorieze într-una. În același fel trebuia să asimileze înfățișarea și numele însoțitorilor lui umani, dar îi veni mult mai greu să sesizeze firele — sau interesele ? sau sentimentele ? — care-l legau de ei. Tipul blond cu ochelari, lînganul cumseca-de și tăcut, fata brună cu ochi de culoarea alunei se prezentară drept „prieteni” lui și-și spusese numele mic : Walter, Karl, Sonja. În principiu, contactele cu ei nu puneau cine știe ce probleme. Dar situația se complică atunci cînd fu silit să suporte asalturile celei de a patra făpturi, o blondă cu ochi de peruzea, cu pieptul bine dezvoltat sub puloverul ei negru și strîmt, și care răspundea la numele, cîntător și nițel desuet, de Walburga. Obrazul ei cu trăsături regulate era cel ce se impusese stăruitor cînd Gunter abia ieșea din cețuri, iar tînarul îl privea acum cu o curiozitate în care se amesteca și multă stinghereală. Walburga asta spunea într-una **Gunter, Gunter, te iubesc, nu-ți aduci aminte ? Gunter, sint eu, amîntește-ți, ne iubim, mă iubeai, Gunter...** și alte bolboroseli asemănătoare. Dar, în mod vizibil, Gunter nu-și amintea. Deși putea considera acum situația cu mai multă seninătate. Așa că, la vreo oră după ce se eliberase de noaptea lui, încetă aproape cu desăvîrșire să fie prada reacțiilor emoționale și instinctive, care-i caracterizaseră comportările la ieșirea din inconștiență și încercă să judece cu toată luciditatea de care se simțea în stare. Pentru moment, îl cam plictisea faptul că nu găsea în el nici o rezervă de dragoste pe care s-o poată întoarce unei ființe pe care, în fond, o vedea pentru înția dată. Dar mărunta problemă nu era decît una dintre fațetele unui caleidoscop cu mult mai complex și avînd implicații imprevizibile: propria lui existență.
Gunter trebui să se hotărască să accepte fără rezerve explicațiile amănunțite ale însoțitorilor lui. Așa se alcătui în fața sa, independent de el, un portret — portretul lui: Sint un tip de douăzecișisase de ani, am avut...

sau mai bine-zis, trupul lui Gunter, creierul lui Gunter au avut douăzecișisase de ani de viață bine delimitată, lipsită de mistere și, fără să se fi putut prevedea, ieri s-a petrecut ceva, o amnezie breacă și totală, și iată, mă regăsesc, drept singur bagaj, cu trei ore de amintiri...
WALTER: „Chestia” s-a petrecut ieri. Ieri, marți. Plecaserăm să dăm o raită cu mașina, toți cinci în Volkswagenul meu... Erai absolut normal. Și apoi, pe la patru sau patru și jumătate după masă, ne-am oprit pe un cîmp. Karl își desfăcuse mașina de scris și începuse să bată unul dintre faimoasele lui poeme, despre păi care cîntă și despre calmul naturii pașnice, presupun...
KARL: De loc; despre războiul din Vietnam.
WALTER: Eu vorbeam cu Sonja și, atunci, am simțit — cum să zic ? — un fel de fior pe pielea, nu, un piriit, trecerea unei unde, aceeași senzație ca atunci cînd electricitatea statică face să ți se zbirlească părul și-ți lipește cămașa de piele în serile de furtună știi ? (Nu, Gunter nu știa.) Nu era mai nimic, o mîngiere, și pe moment nu i-am dat atenție, nici ceilalți nu i-au dat, nu ne-am amintit decît mai tirziu, cînd am înțeles că ți s-a întîmplat ceva. Pentru că, poate la zece secunde după asta, Walburga a strigat...
WALBURGA: Am strigat: „Gunter ! Ce ai ? Gunter ! Răspunde-mi, Gunter !...” Mă îngrozea; eram lungiți în iarbă caldă, își ținea ochii închiși și, chiar la trecerea așa-zisei unde electrice, l-am văzut tresărînd violent. S-a contractat, s-a ridicat, a rămas

ochii. Nu știam ce se întîmplă. Cînd a deschis ochii, am început să strig. WALTER: Și ne-am repezit cu toții. Nu înțelegeam nimic. Ți-am vorbit, te-am zgîlțit, dar nu era nimic de făcut. Plecaseși, erai altundeva, aveai ochii îngrozitor de țepeni, morți. A trebuit să te împingem ca să te ducem la mașină. Ai rămas așa cam douăzecișipatru de ore, fără să te clintești, fără să vorbești, fără să mîinci, chiar fără să-ți miști ochii. Te-am adus aici, Walburga te-a vegheat toată noaptea, iar Karl și cu mine ne-am întors azi dimineață. Nu ne-am putut hotări să chemăm un doctor pentru că toată povestea părea atît de trîsnită... Și, pe urmă, speram să-ți vii în fire. Dar, dacă nu te trezeai

JEAN
PIERRE
ANDREVON

vizitatorului
a rămas necunosc

TRUSTUL DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE CONSTANȚA

Sintem martorii unei geografii în mișcare: de la scrișnetul buldozerelor în pământul peste care se va așeza o piatră de temelie, până la dansul mult deasupra capetelor noastre al macaralelor. Și de la primul tăruș înfipt ca un punct de reper pe terenul încă virgin al unui vast șantier, până la încrengăturile de oțel ale unor edificii impunătoare. Intrăm în spațiile de uimire și freamăt ale construcțiilor cu un sentiment de mândrie: acela de a fi contemporani cu zidirile ce se înalță pretutindeni. Și dacă orașele se ramifică într-o mulțime de constelații și dacă satele se îmbogățesc cu liniile dinamice ale unor nuclee industriale — constructorii sint eroii acestei geografii în mișcare.

SILUETE DIN BETON ȘI OȚEL

Dulgherii, fierarii, betonisti, meșterii zidari își pun amprenta muncii lor neobosite peste tot unde îi poartă pașii. O galerie nesfârșită de creatori care fac utilul frumos și frumosul util. Abia sfârșesc treburile pe un șantier și pornesc cu unelte și insuflătura spre altul. Astfel, ei străbat plajurile țării. De la podurile arcuite peste munți la marile diguri împlintite în largurile mării. Ne-am deprins cu siluetele de beton și oțel ale atitor construcții. Imaginile vibrante ale cartierului industrial Palas-Constanța, acele turle și turbine-gigant ale Centralei termice, apoi imaginile bazelor din Lumina, Ciocirlia și N. Bălcescu, noile hale de superfosfat și acid fosforic de la Năvodari. Performanțe constructive și tehnice care ne ambicionează către mai mult și mai bine. Să explorăm, fie și în câteva linii, orizonturile de activitate ale Trustului de construcții industriale Constanța. Un dialog cu inginerul RADU SUMAN, directorul general al Trustului, se arată elocvent.

— Care este raza de activitate a trustului?

— O rază care depășește mult limitele convenționale ale județului, cuprinde întreaga Dobroge, extinzându-se spre nord-est, de-a lungul Dunării, în județul Brăila.

— Ne-ar interesa, în mare, caracterul obiectivelor realizate de trust.

— Colectivele de constructori ale trustului nostru au în vedere în egală măsură realizarea atât a obiectivelor industriale din zona orașelor, cât și a nucleelor industriale din comune și sate. E vorba, deci, de o gamă variată de lucrări. În orașe construim fabrici, hale în extinderea celor existente, instalații, depozite etc. În comune realizăm silozuri, fabrici de nutrețuri concentrate, sere, legumicole, complexe zootehnice.

— Câteva exemple de realizări recente?

— Extinderea Fabricii de conserve Constanța, instalația pentru celofan din cadrul Combinatului de hirtie și celuloză Brăila, Depozitul de azotat de amoniu Constanța-Port. La sate, as putea numi complexe zootehnice de la N. Bălcescu, Nazarcea și Tichilești, județul nostru, complexe zootehnice de la Insurăței și Dedulești, județul Brăila, și altele în curs de realizare.

— Dintre marile obiective ale cincinalului, care revin Trustului pe care-l conduceți?

— Aș începe cu Șantierul naval Brăila, a cărui extindere va duce la realizarea de vase fluviale de la 4500 t.d.w. la 20.000 t.d.w. Va fi cel mai mare șantier de pe Dunăre, mai mare decât cel de la Galați. Este o mândrie pentru noi faptul că ni s-a încredințat această lucrare. Un alt obiectiv de mare amploare este șantierul Uzinei de alumina din Tulcea care deja își arată contururile întinse pe circa 32 de hectare.

EROISMUL MUNCII COTIDIENE

Nenumărate sint exemplele de eroism cotidian ale constructorilor. În bătaia orbitoare a soarelui, în izbeliștea vânturilor, în

rafalele ploilor, miinile lor harnice nu conțenesc să plămădească faptele atitor și atitor construcții. Chipurile lor rămân efigii nevăzute în carnea atitor zidiri. Cînd în plinul verii trecute am intrat în spațiile efervescente ale șantierului Uzinei de alumina din Tulcea m-am aflat înconjurat de un fior tensional pe care-l formau împreună acești oameni minunați și mașinile lor. O milenară luptă cu materia, cu inerția, cu timpul, dobîndind semnificații sporite, de un mai puternic și mai luminos umanism, de o forță incomparabilă. I-am cunoscut aici pe maestrul Victor Iacoban, la fundațiile viitoarei centrale termice și pe șeful de lot Gheorghe Marcu, decorat cu Ordinul Muncii. I-am cunoscut pe „mai marele fierarilor” Alexandru Bîzgan, bucuros să-și împlinească fiul, inginer, venit să lucreze pe același șantier, l-am cunoscut pe maestrul Procopie Cîrstei, la fundațiile decompozarelor și pe maestrul Ion Stoian în fața schelăriei atelierului mecanic. La stația de betoane Elba de la platforma sud, un om mi-a povestit despre viața lui și a tovarășilor săi, constructorii, în cuvinte simple, pătrunse de căldura unei inimi tinere. „Constructorii nu prețuieșc niciodată”, mi-a zis. „Să muncești cât poți mai mult și mai bine”, mi-a mai zis. Și am înțeles din aceste cuvinte rostite în chipul cel mai firesc înalta bucurie, suprema satisfacție a unui ideal împlinit zi de zi. Pe șantiere intri în clocotul unor prefaceri de o ardentă materialitate. Cunești îndeaproape inimă lângă inimă, oamenii acestui prezent socialist, oamenii care făuresc cu trudă și migală nimburi de aur al viitorului. Sint mulți cei harnici, sint mulți cei buni, cei care merită să le punem numele la loc de cinste și chipurile în fotografiile de pe panourile de onoare. Cei cu vechi state de plată pe numeroase șantiere se bucură de renumele de constructori cu faimă, așa cum sint frații Purcărea aflați acum pe șantierul Fabricii de nutrețuri concentrate Nazarcea, cum e șeful de șantier inginerul Aurel Bucur, șeful de lot Vasile C. Ion și atîția alții. Sint multe echipe fruntașe, cu experiență temeinică și realizări frumoase, cum sint echipele de betonisti conduse de Tudor Costin sau de Iancu Lungu, echipa de lăcătuși condusă de Spiru Caravia și cea de zidari condusă de Dumitru Balan. Sint nume și fapte care ar necesita multe pagini și cuvinte înflorite de poezie. Pe inginerul Dămăroiu l-am cunoscut ca pe un om de omenie și ca un bun organizator și specialist deopotrivă. Dar poate că acest om și tovarășii săi de pe șantiere nu numai fiori de poezie merită, ci și paginile de epopee narativă ale unui roman despre construcții și vise, despre frumusețea de a construi cu trudă și cu surîsul pe buze.

O ȘCOALA A CALITĂȚII

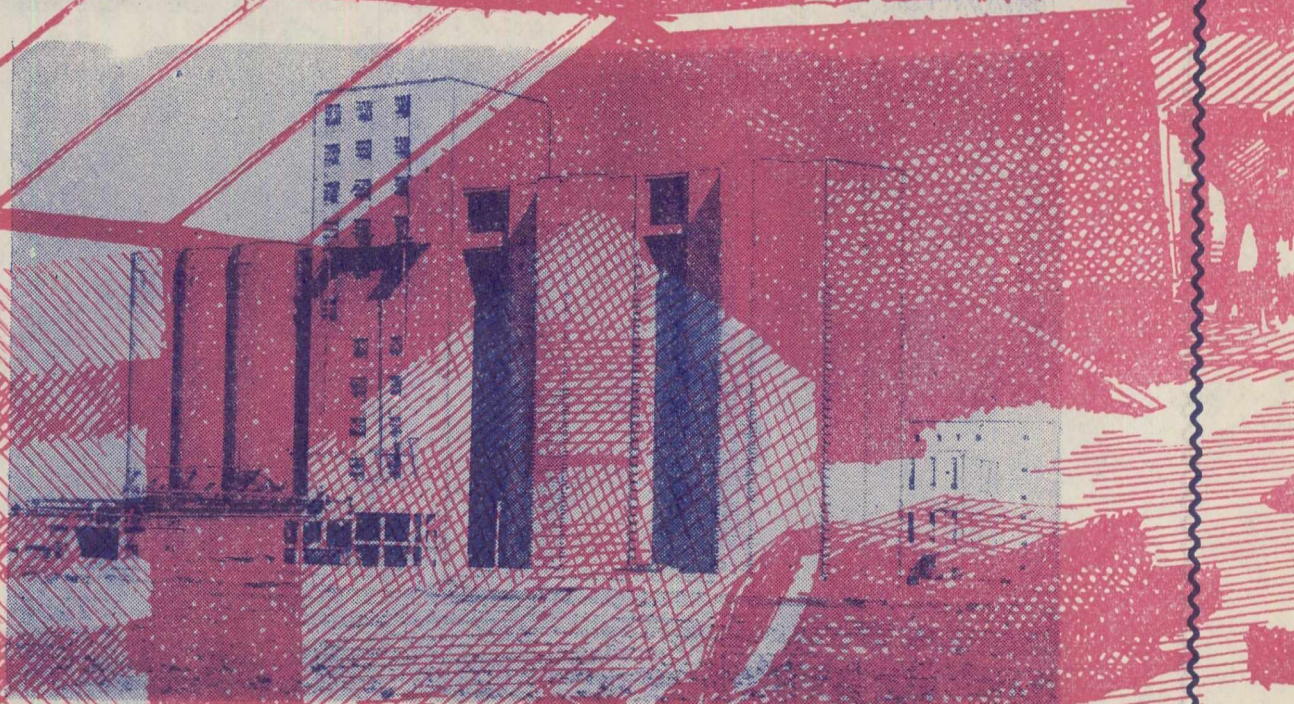
Într-o convorbire cu inginerul Ion Văduva, unul din cei mai buni specialiști ai trustului, despre obiectivele și sarcinile care reies din documentele de partid privind creșterea și modernizarea economiei naționale, o idee revenea, punctînd cu litere de foc fiecare argument: introducerea și aplicarea tehnologiilor avansate. „În executia prefabricatelor, a fundațiilor pe piloți, a betoanelor monolite, a grinzilor, a cofrajelor etc., introducerea noului este cheia de boltă a succesului”, ne-a spus. Conducerea trustului a elaborat un plan de măsuri în această privință, care cuprinde, printre altele, reciclarea mașinilor și șefilor de lot, ridicarea gradului de calificare și specializare a muncitorilor, conducerea unor lucrări esențiale direct de către specialiști. Și, ca un punct important în realizarea acestor măsuri, o inițiativă care pornește din mase și se bucură de sprijinul ferm al conducerii trustului: realizarea, o dată pe lună, a unei consfățuiri complexe cu întreg activul tehnic.

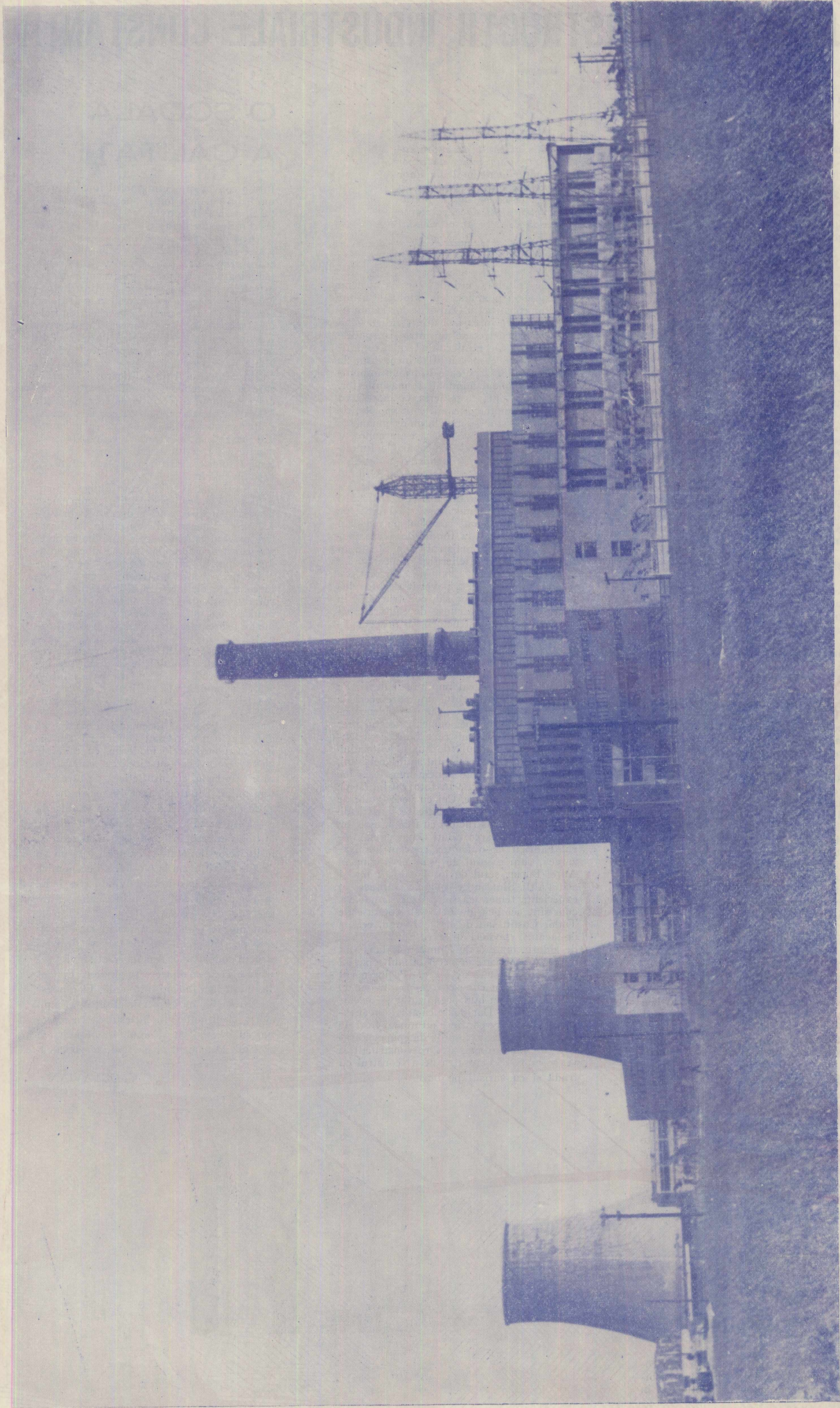
Am participat la prima consfățuire din cadrul acestei „școli a calității”, cum ne-a prezentat-o directorul general, Radu SUMAN. Ordinea de zi: un cuvînt al direcției privind sarcinile cele mai importante ale constructorilor în lumina documentelor de partid, un excurs bazat pe diapozitive prin șantierul trustului cu elemente concrete de lucru, pozitive și negative, referate privind calitatea lucrărilor și îmbunătățirea tehnologiilor de execuție, filme de prezentare a unor metode și mijloace tehnice din țară și străinătate. O consfățuire care i-a stimulat pe constructorii veniți din toate subunitățile la discuții și învățăminte rodnice. Și un prim pas într-o școală a noului, în care munca și pregătirea tehnică sint privite ca „o treabă gîndită de la temelii”.

La capătul acestor însemnări se cuvine să dăm cuvîntul din nou conducerii trustului. „Cu mijloacele moderne, cu utilajele pe care le avem, cu gîndirea tehnică de care dispunem, cu însușirea de care sintem animați, putem face lucruri bune. O sumă de consfățuiri de acest gen va duce la cristalizarea unei optici moderne de lucru, la noi succese în aplicarea metodelor și mijloacelor înaintate. Vrem ca într-un an de zile să ajungem la o eficiență economică mult sporită, la o productivitate crescîndă, la o mai bună calitate a lucrărilor, la un preț de cost scăzut.”

Sint mulți oameni minunați care muncesc pe șantierele acestui trust de construcții industriale. Am încercat să vă prezentăm ceea ce făuresc și gîndesc. Ei sint dușmanii lucrului de mîntuială. Ei gîndesc pentru a elimina superficialitatea, timpul morții, cheltuielile. În înțelestarea cu materia, cu inerția, cu timpul, își desăvîrșesc profilul de oameni ai prezentului socialist.

G. OCTAVIAN

AUTOR CONSTRUCTOR : **GRUPUL DE ȘANTIERE CONSTANȚA**

În funcție de mașinile la care este fabricată, hîrtia prezintă următoarele caracteristici:

- hîrtie rezistentă de ambalaj pentru confecționare de pungi, saci etc. în gramaje variind între 40g/m²—150g/m² și în formate în funcție de necesitățile beneficiarului
- hîrtie extensibilă obținută pe dispozitivul Clupak, în gramaj de 70g/m².

Tot în cadrul combinatului, fabrica de saci produce o gamă variată de sortimente:

- saci valvă lipiți
- saci valvă cusuți
- saci deschiși cusuți
- saci deschiși lipiți
- saci din hîrtie în combinație cu hîrtii înnobilate ca: hîrtie acoperită cu polietilenă, hîrtie bituminată, hîrtie parafinată

Dotată cu utilaje de o mare capacitate, fabrica de pungi a combinatului stă la dispoziția beneficiarilor cu pungi pentru ambalarea produselor alimentare, farmaceutice și chimice, de diverse tipuri:

Întrată în funcțiune în anul 1962, Combinatul de celuloză și hîrtie din Suceava produce astăzi o treime din producția de celuloză și hîrtie a țării. Procesul de fabricație este realizat la nivelul tehnicii mondiale, iar hîrtia produsă s-a impus pe multe piețe externe din Europa, Asia și Africa.

În principal, combinatul oferă solicitanților hîrtie de ambalaj, hîrtie de saci, hîrtie Kraft-linear, hîrtii înnobilate, saci și pungi.

— simple; cu burduf simplu; cu burduf și fund dreptunghiular; cu burduf, fund dreptunghiular și mîner

— căptușite și necăptușite

— în diverse dimensiuni de la 6 p la 10 g

— din hîrtie sulfat nealbită, albită, hîrtie sulfat cașerată și hîrtie cu polietilenă.

La cererea beneficiarilor, pungile se imprimă parțial sau total cu diverse modele de specific local, în una pînă la patru culori.

Pentru diversificarea materialelor de ambalaj, combinatul dispune de un atelier de înnobilare a hîrtiei care produce:

- hîrtie creponată utilizată ca hîrtie superioară de ambalaj
- hîrtie acoperită cu parafină și polimeri sintetici sau microceruri pentru ambalarea biscuiților, înghețatei, caramelelor

— hîrtie parafinată pentru protecție anticorozivă

— hîrtie parafinată pentru saci

— hîrtie bituminată folosită la confecționarea sacilor și ca hîrtie de ambalaj

— hîrtie acoperită cu polietilenă, utilizată la confecționarea sacilor, pungilor, și ca hîrtie specială de ambalaj

— benzi de hîrtie gumată și creponatgumată, folosite la închiderea ambalajelor din hîrtie și carton și în industria prelucrării lemnului

— hîrtie termosudabilă (hîrtie acoperită cu poliacetat de vinil), utilizată la preambalarea cu mijloace mecanice a produselor alimentare

— diverse pînzeturi (inserție, tifon, mătase acoperite cu un strat de polietilenă).

Hîrțile produse pot fi imprimate în 2—4 culori și livrate în bobine sau topuri.

Rețineți adresa: Combinatul de hîrtie și celuloză Suceava, str. Unirii nr. 24, jud. Suceava, tel. 31 15—31 18, Telex 0 23 20.

SUCEAVA

AUTOMOBILIȘTI!

pregătiți mașina dv.
pentru sărbătorile de iarnă și sezonul rece,
prin unitățile cooperativei

„MECANAUTO“

nou înființată în Constanța, dotată cu cele
mai moderne utilaje :

CONSTANȚA NORD — b-dul Tomis 301, tel. 2.34.32

CONSTANȚA SUD — Șos. Mangaliei 102, tel: 1.26.45

MAMAIA — zona „Peco” D.N. 2, tel: 3.14.84

MANGALIA NORD — zona „Zodiac”

GOSPODINE !

Decongelarea corectă a
cărnii și peștelui menține
calitățile fizico-chimice și
gustul acestora.

DECONGELAREA RAPIDĂ
se realizează prin
introducerea produsului în
apă rece de la robinet.

DECONGELAREA LENTĂ
se face prin
expunerea produsului la
temperatura camerei.

Imediat după
decongelare, produsul
trebuie preparat.

**CONSUMAȚI CU
ÎNCREDERE PRODUSELE
CONGELATE!**

**O. C. L. ALIMENTARA
CONSTANȚA**

INTREPRINDEREA DE MAȘINI ȘI UTILAJE MEDGIDIA

produce și livrează pentru beneficiari interni și externi :

REMORCI AUTO DE 5 TONE —

- pot fi tractate de orice vehicul care poate tracta o greutate remorcată de 7.350 kg, echipat în mod corespunzător cu cîrlig de remorcare, instalație electrică pentru remorcă, etc.

REMORCI AUTO DE 3 TONE —

- pot fi tractate de orice vehicul care poate tracta o greutate remorcată de 4.600 kg, echipat în mod corespunzător cu cîrlig de remorcare, instalație electrică pentru remorcă, etc.

REMORCI AUTO BASCULANTE DE 5 TONE —

- servesc transportului diferitelor mărfuri în vrac și în saci
- se montează la tractorul sau la transportul marfii
- pot fi folosite și la transportul marfii ambalate sau ca mijloc de protecție la basculare

REMORCI MONOAX PENTRU GRUP ELECTROGEN —

- servesc transportului grupurilor electrogene cu motoare D 107 fabricate de U.M.E. Lugoj.
- pot fi tractate de orice vehicul ce permite remorcarea în condițiile respectării normelor de circulație.

REMORCI POMIVITILE DE 2 TONE —

- execută în agregare cu tractoarele T 400 sau T 500 lucrări de transport în câmpul agricol — transportul structurilor agricole, înghețării și depozitării produselor agricole

PRIZE PENTRU BALOTAT PALE ȘI FIN —

- execută balotarea palelor luate din brazde și dinui de com- și a finului din brazde luate cu grebla mecanică.
- se poate întrebuința și la balotarea vrejilor și a leguminoaselor.

COMBINE DE RECOLTAT FURAJE —

- efectuează recoltarea plantelor furajere de siloz (ierboase și porumb siloz).
- taie, toacă și încarcă materialul în remorcă.
- se pot folosi la adunatul din brazdă și tocaturile furajelor ierboase în vederea însilozării.

TRANSMISII CARDANICE —

- preiau mișcarea de rotație de la priza de putere a tractorului și o transmit mașinii pe care o acționează.

TRANSMISII DE CUREA —

- se montează pe tractoarele de 40 CP pe roți și șenile în vederea antrenării mașinilor agricole.

PRIZE DE PUTERE SPATE ASAMBLATE —

- se montează pe autoturismele de teren ARO-24 servind transmiterii momentului de torsiune de la motorul autoturismului la diverse tipuri de mașini.

REDUCTORI TRANSMISII ROȚI —

- fac parte din ansamblul de transmisie a puterii de la combinele autopropulsate C 12 servind la acționarea acestora.

AMBREIAJE C 12 220 —

- tip monodic, uscat cu ferodou și comandă mecanică.
- servesc la acționarea combinei autopropulsate C 12.

IN

LUNA CADOURILOR PROCURAȚI-VA

- TELEVIZOARE
- APARATE DE RADIO
- ASPIRATOARE
- MOTORETE
- ACORDEOANE
- PIKUPURI
- CHITARE
- ORNAMENTE PENTRU POMUL DE IARNĂ
- JUCĂRII PENTRU COPII

PRIN MAGAZINELE

O.C.L. METALO-CHIMICE
CONSTANȚA

PETRECETI

revelionul '72

în unitățile aparținînd T. A. P. L. Constanța !

rest. „ZORILĂ”

rest. „PESCARUL”

barul de zi

rest.

„VICTORIA”

crama „DOBROGEA”

rest.

„PALTINIȘ”

braseria

„ALBATROS”

„VICTORIA”

DIN BALADELE LUI VILLON

balada zicalelor

Stă capra rău cit stă-n urzici;
Mergi des la apă — spargi ulcioare;
Bați fierul cit e cald: dai ici,
Dar unde dai și unde sare;
Cit dai pe om atît preț are;
Cui pleacă-i uiți căutătura;
Cel ce-i vorbit de rău — rău pare;
Strigi „ura!“ pin' te-apucă ura.

Zici pină cind te contrazici;
Ai faimă cit ești în favoare;
Promiți atît că mesa pici;
Ceri pină capeți ascultare;
Doar cu scumpetea faci vinzare;
Cit o convingi îți umblă gura;
Ce-i ieftin n-are căutare;
Strigi „ura!“ pin' te-apucă ura.

Ții la căței cit n-ai pisici;
Un cînt cu cîntec nu-i cîntare;
Cind ții mult poama poți s-o strici;
Cîștigi asediul prin răbdare;
Amini prudent — și dai chics mare;
Dai zor — și tot te dai de-a dura;
O-nghesui pină-ți pică-n ghiare;
Strigi „ura!“ pin' te-apucă ura.

Rizi pină plingi de te officii;
Îți bei cămașa din spinare;
Dări n-ai de dat cit dai fișiei;
Zici „Țiu!“ și uiți că ții prinsoare;
La schit doar, dai la sfînți crezare;
Dai mult și iei cu picătura;
Adie pină dă-n ninsoare;
Strigi „ura!“ pin' te-apucă ura.

Print, prostu-i prost doar pină moare;
La-ntors, te duce-ntorsătura;
Cu ghionți schimbî gîndul lui cutare;
Strigi „ura!“ pin' te-apucă ura.

balada ziselor mărunte

Cunosc și musca-n lapte chiar;
Cunosc la om după dulamă;
Cunosc de-i cer noros ori clar;
Cunosc tot pomul după coamă;
Cunosc la arbor după coamă;
Cunosc tot ce-i la fel cu sine;
Cunosc la treabă cind se-nhamă;
Cunosc tot — numai nu pe mine.

Cunosc monahul la talar;
Cunosc la stofă după seamă;
Cunosc pe domn după grăjdar;
Cunosc monaha la năframă;
Cunosc la hoț, cind în jerg cheamă;
Cunosc toți proștii cu burți pline;
Cunosc la vin cind beau la cramă;
Cunosc tot — numai nu pe mine.

Cunosc la cal și la măgar;
Cunosc sub ce șa au să geamă;
Cunosc ce fufe — sfinte par;
Cunosc o sumă mai de seamă;
Cunosc și somnul ce-mi ia vamă;
Cunosc husiții foarte bine;
Cunosc puterea Romei—mamă;
Cunosc tot — numai nu pe mine.

Cunosc tot, prințe, n-aveți teamă;
Cunosc și rumeni și ruine;
Cunosc și moartea ce destramă;
Cunosc tot — numai nu pe mine.

balada adevărurilor contrarii

Nu-i — ca la foame — saț de sos;
Gînd bun — ca-n cine vicleni;
Nu-i prinț ca finul de gustos;
Om treaz — ca omul ce-adormi;
Devotament — ca-n mirșăvii;
Nu-i ca fricosul om semeț;
Credință — cită-n erezii;
Nici minte — ca la om iubeț.

Nu-i — cum e baia — loc puios;
Bun nume ca al cui greși;
Nu-i ris ca după ghiontu-n dos;
Mai prob — ca cine linguși;
Venit mai bun ca-n datorii;
Nu-i ca săracul om de preț;
Drept adevăr — ca-n smecherii;
Nici minte — ca la om iubeț.

Nu-i trai mai vesel ca-n ponos;
Ca „pfui!“ — mai demn mod de-a vorbi;
Nu-i ban — ca falsul — de folos;
Om gras — ca omul ce slăbi;
Curaj — mai mult ca-n mișelii;
Nu-i cumpăt ca la certăreț;
Soi blind — ca fata-n pandalii;
Nici minte — ca la om iubeț.

Vă spun ce adevăr vădii?
Ivește boala ghiduși;
La teatru-i vina vieții vii;
Laș nu-i ca omul îndrăzneț;
Orăcîit ca-n melodii;
Nici minte — ca la om iubeț.

cererea lui villon la ducele de bourbon

Stăpine-al meu și principe temut,
Boboc de crin, odraslă domnitoare,
François Villon, de vinătăi umplut
În ghionți orbești de Soarta-mblinzitoare,
Vă roagă, în sfioasa lui scrisoare,
Să-i dați cu împrumut un ban sau doi.
Vă stă garant la cite curți vreți voi
Că nu veți dobîndi dobînda dreaptă,
Dar căpătați din capete-napoi:
Nimic nu pierdeți pin' la Sfintu-Așteaptă.

Un ban de la alt prinț n-a mai cerut,
Doar de la voi, ființa-i temătoare.
Cei șase scuzi, de voi dați cu-împrumut,
I-a cheltuit de mult pe de mincare.
Cind va plăti — curind și-n graba mare —
Va da tot — cum e drept — într-un pureoi;
De n-au rămas cumva castanii goi
Și-n codrul din Patay de-i ghinda coaptă,
Primiți la termen, fără tărăboi:
Nimic nu pierdeți pin' la Sfintu-Așteaptă.

La un lombard, ce-i cămătar născut,
Să-mi vind chiar sănătatea sunt în stare.
Lipsit de bani, atîta-s de-abătut,
Încît cred că m-aș prinde la-nccercare.
În buzunar n-am, n-am la cingătoare.
Pe crucea mea! mirarea mea e-n toi:
Nu pe cruceri văd semnul crucii noi,
Ci la răsucrui — din lemn... Ciudată faptă!
Pe-adevărata dac-o văd, apoi
Nimic nu pierdeți pin' la Sfintu-Așteaptă.

Pe la-nceputul anului ăstuia, transpunînd într-un exercițiu dramatic — intitulat (provizoriu) An patru sute șazeș'unu — baladele, rondelurile și octetele testamen-telor lui Villon, verificam cu glas tare, cum urma să sune în gura celor 12 inter-preți versurile „bietului școlar François“, folosindu-mă de propria versiune (cca apărută în 1958), de la a cărei „naștere“ românească se-mplineau două decenii: spre dezamăgirea (dar nu și spre uimirea) mea, utilizarea ei scenică era imposi-bilă, din zeci de motive, unul mai puternic decît celălat, printre care arhăitatea lexicală — incompatibilă cu exigențele scenei contemporane — se situa pe locul întii. Drept care, silit de canoanele teatrului, am reechivalat într-o limbă modernă, aproape vorbită, pe înțelesul contemporanilor noștri, ceea ce, la urma urmei, nu fusese altceva decît o confesiune lirică a unui poet pe înțelesul contemporanilor lui. Pe la finele lui februarie, cind piesa era gata, am constatat, cu tulburare, că mai bine de jumătate din versurile lui Villon trecuse în gura personajelor mele, care le rosteau într-o nouă traducere, atît de „altfel“ decît prima, încît puteam s-o semnez și cu alt nume, fără teamă că proaspătul tălmăcitor e în primejdie a fi învinuit că m-a plagiat. Nu-mi rămînea decît să duc pină la capăt un lucru în-ceput sub auspicii insolite, ce se dovedea a fi fructul unei întîmplări propice, și apoi să propun unei edituri un autor epuizat de 13 ani și neretipărit, în ciuda va-lorii lui incontestabile și-a interesului cititorilor pentru operă. De curind înființata editură „Albatros“ și-a asumat onorabilul risc al imprimării unui op pe care l-am conceput și grafic, ornindu-l cu peste 300 de gravuri de epocă (în lemn), cu ti-tluri și cu inițiale pe care le-am desenat, inspirîndu-mă din vechi alfabeta-re, op care oferă, paralel cu textul românesc, și pe cel original. Datorită bunăvoinței revistei „Tomis“, și cu permisiunea editurii „Albatros“, prezint celor interesați o „mostră“ din cartea pe care sper s-o pot parcurge și eu în întregimea ei, alături de ceilalți cititori, vorba poetului, „în mort răstimp, către Crăciun“...

Traducere și prezentare de ROMULUS VULPESCU

Cocon de crin, milos cu cei ca noi,
De-ați ști — sub greutăți cind

mă-nconvoi —
În mine ce rușine se deșteaptă!
M-ați înțeles: mă scoateți din nevoi:
Nimic nu pierdeți pin' la Sfintu-Așteaptă.

SUBSCRIERE LA AȘA-ZISA CERERE

Picior și limbă chiar de n-ai,
Hai, într-un suflet fugi, misivă,
S-arăți cu vorbe pe potrivă
Că fără bani nu-i chip și trai.

epistolă

Miloși fiți, fiți miloși cu mine, voi,
Voi, ce-mi sunteți ca niște frați, măcar!
În onă zăc, nu sub armindeni noi,
Zvirliț de Soartă-n locul de calvar
Pe care mi-l sorti cerescul har.
Flăcăi, fanți, fițe, fufe, fete, feți
Ghiduși, dănțuitori și săltăreți,
Iuți, cu-ascuțimi ca virful de piron,
Ce-n glasuri zurgălăi de-argint aveți,
Aci-l lăsați pe-al vostru biet Villon?

Psalți lălăind aiurea, ghiuji vioi,
Drăguți în fapt și-n vorbă, hitri chiar,
Prieteni buni ca aurul de soi,
Băieți de duh cu duhul cam sprințar,
Prea-ntîrziiați, și moare așadar.
Voi, ciocli, și de bocet cîntăreți,
Cind mort va fi pomana să i-o beți!
Nu intră soare, nu răzbate zvon
Aci, la adăpost de groși pereți.
Aci-l lăsați pe-al vostru biet Villon?

Vedeți în ce hal e și-n ce nevoi,
Domni nobili, voi, scutiți de bir și dar;
De regi și domni — nețemători, ca noi,
Și-al căror suveran e Domnul doar.
El ține post duminica, marți — iar,
Cu dinții — ca ai greblei — lunguieți.
Și, după coji uscate (nu pesmeți!),
Ciucit pe jos, căci mese nu-s, nu-i tron,

Își toarnă-n mațe apă din găleți.
Aci-l lăsați pe-al vostru biet Villon?

Prinți sus-numiți, bătrini ori mai băieți,
Act de iertare-aduceți, cu peceți,
Și-ntr-un hîrzob mă scoateți, pe otgon.
Cind guiță-un purcel, din cotineți
Vin ceilalți de pe unde sunt răzleți.
Aci-l lăsați pe-al vostru biet Villon?

dezbaterea dintre inima și trupul lui villon

— Ce-aud? — Sunt eu! — „Eu“? Care?
— Eu dau glas:

Eu, inima-ți, ce stă-ntr-un fir precar.
Cind singurel te văd, și stînd retras
Ca un biet ciine abătut, hoinar,
Țărie n-am, nici singe, miez n-am iar.
— De ce-s așa? — De multă desfrinare.
— Ce-ți pasă? — Îmi aduce supărare.
— Dă-mi pace! — Zău? — Să mă
gîndesc un pic.
— Și cind te-apuci? — Păi, cind m-oi
face mare.
— Nimica nu-ți mai spun! — Păi, nu-i
nimic!

— Ce ai de gînd? — Ca om — să fiu un
as!

— Păi, ai treizeci de ani... — Cit un
măgar!

urmează apelul lui villon

Garnier, apelul meu fu el
Cu schepsis ori o ineptie?
Toți pielea și-o păzesc la fel:
De-nchizi ori legi ființă vie,
Vrea liberă să redevie.
Deci, cind bun-placul-n procedură
A prins o predică să-mi ție,
Puteam eu să mai tac din gură?

De-aș fi fost os din neam cu-acel
Capet de la măcelărie,
În locul ăsta de măcel,
Nu beam neam! apă-n rufărie...
Pricepi ce-ndrug la smecherie?
Dar cind nedreapta lor tortură
Mi-au dat prin înșelătorie,
Puteam eu să mai tac din gură?

Nu crezi că fu și cap nițel,
Măcar atît, sub pălărie,
Cit să pot spune: „Fac apel!“?
Te-asigur, fu — cum să nu fie? —
Deși nu cred chiar cu țărie.
Cind, față cu notar, făcură
„Te spinzurăm!“, să-mi spui tu mie
Puteam eu să mai tac din gură?

Cum — cobe dac-aveam — se știe
Că la Clotar stam, în postură
De nalt pindar peste cîmpie,
Puteam eu să mai tac din gură?

epitaful lui villon

Frați oameni ce trăiți și după noi,
Nu vă-mpietriți voi inima, semeți,
Căci milă de noi, bieții, avînd, apoi
De-a Domnului mai lesne parte-aveți
Cinci, șase, aici, legați sus, ne vedeți:
Iar carnea ce-a mincat mult cîrnării,
De mult e putregai și viermării;
Noi — oasele — ne facem zguri inerte.
Nu rideți de cit greu calvar dat ni-i,
Ci vă rugați la Domnul să ne ierte!

De vă chemăm, frați nu dați înapoi
Scirbiți, chiar dacă bieteii noastre vieți
Prin lege i-au pus capăt. Știți și voi:
Nu-s toți cumînți, mai sunt destui procleți.
Fiind noi morți, rugați-L voi, de vreți,
Pe Fiul Preacuratei Maici Marii
Să nu ne curme-a' milei mărturie
Și cu-al gheenei fulger să ne certe:
Nu ne huliți, noi nu mai suntem vii,
Ci vă rugați la Domnul să ne ierte!

Am fost spălați și limpeziți de ploii,
Și innegrîți de soare cu săgeți.
Ciori, corbi ne-au fost lăsat cu ochii goi,
Pleșuvi de pâr: sprincene, bărbii, musteți.
Nu stăm nicidecum: ici-colo,-n vînt răzleți,
Bătuți de vînt, noi suntem jucării
La voia schimbătoarei lui țării.
Ciupit ca degetarul — leșul sferi e.
Părtași nu ne fiți jalnicei frății,
Ci vă rugați la Domnul să ne ierte!

Isuse, Domn a toate-n veșnicii,
Nu te-ndura în Iad să ne proscii,
În veșnicele-i neguri și deșerte.
Frați, nu batjocoriți: nu ne-ar prii,
Ci vă rugați la Domnul să vă ierte!

baladă contra dușmanilor franței

Întimpine jivini ce scuipă foc,
Nou Iason, scumpei Lini căutător;
Prefacă-se din om în dobitoc
Ani șapte, ca Nabucodonosor;
Război să-ndure, patimi sumedenii,
Precum — pentru-al Elenei rapt — troienii;

Cu Tantal — canonească-se amar,
La Proserpina,-n smircul din Tartar;
În turn la Dedal — rob nesiguranței;
Mai rău ca Iov — pe stratul lui murdar,
Acel care-ar voi pieirea Franței!

Să-și ție capul patru luni în troc,
Precum bitlanu-n mil scormonitor;
Vîndut la turci, să opintescă-n loc,
La jug pus ca o vită, fără spor;
Să ispășească-asemeni Magdalenii,
Gol — fără strai și rufe — trei decenii;
Ca Narcis — înecat în șipot clar;
De plete prins — ca Absalom fugar;
Ca Iuda — josnicia cutezanței;
Ca Simon Magul — zboru-i temerar,
Acel care-ar voi pieirea Franței!

Precum Octovian — căci il invoc —
Să-și bea topit avutul arzător;
La moară, între pietre la mijloc,
Ca sfîntul Victor moară-ngrozitor;
Tirască-l marea-n marile-i domenii,
Ca pe Iona în pintecul balenii,
Lipsit să fie de-al lui Feb nimb rar,
De-al Herei har, de-al Vênerei scump dar,
Lovit de Marte-n culmea aroganței,
Precum Sardanapal să piară-n jar,
Acel care-ar voi pieirea Franței!

Print, de-ai lui Eol servi să fie dar
Dus în pădurea unde-i Glauc cezăr,
Privat de harul păcii și-al speranței:
Căci vrednic nu-i de nici un fel de har
Acel care-ar voi pieirea Franței!

TEATRU ȘI REVOLUȚIE

Marile epoci revoluționare s-au exprimat întotdeauna cu forță și profunzime în arta spectacolului. Relația dintre istoria agitată și viața afectivă a generațiilor participante își găsește explicația în similitudinea dintre idealul social și cel estetic al epocii. Marile mișcări umane se prelungesc firesc în planul artei teatrale, capabilă să opereze mutații în conștiințe. Teatrul a imprumutat mereu de la epoca istorică pe care o exprimă atributele ei esențiale. De aceea, teatrul timpurilor revoluate este un fenomen deschis, apt să primească în noile limbajului artistic.

Pornind de la această premisă, putem descifra limpede modul în care spectacologia românească actuală se identifică cu idealurile umaniste superioare ale societății socialiste. Profesind idei înalte și vibrante ale lumii contemporane, teatrul românesc s-a înscris în circuitul mondial al fenomenului, atât prin spectacolele aparținând marelui repertoriu național, cât și prin lecturi regizorale insolite ale dramaturgiei universale. Trebuie reținut faptul că marea libertate stilistică, redescoperirea din punctul de vedere al epocii noastre a diverselor modalități ale limbajului exprimă echivalentul artistic al mișcărilor sociale.

Cînd regizoarea Cătălina Buzoianu a introdus în spectacolul **Drumul încrederei** elemente ale teatrului liturgic, incantația, magia actului scenic, aceste elemente și-au aflat o valoare de întrebuintare cu totul nouă. Emoția acestor mijloace servea de astă dată unui manifest despre ardoarea anilor tineri, recompunind prin metaforă sensurile unui drum ascendent. Spectacolul ieșean s-a convertit într-un dialog despre revoluție și opțiune. O asemenea redistribuire a funcțiilor limbajului a caracterizat multe atitudini regizorale. Expresivitatea corporală, a actorului de pildă, a servit lui David Esrig să dezvolte o lectură inedită a lui Diderot, prin care **Nepotul lui Rameau** devine un manifest umanist integrat sensului revoluționar al teatrului. Exemplele ar putea continua cu multe capete de afiș ale ultimelor stagiuni, totul demonstrînd marile disponibilități ale teatrului nostru de a-și însuși valurile spirituale perene. Se află în această deschidere unul dintre sensurile primordiale ale artei revoluționare, atestîndu-i noblețea și universalitatea. Chiar și spectacolele care nu au satisfăcut integral exigențele publicului și ale criticii sînt definitorii pentru varietatea domeniilor și preocupărilor teatrului nostru, într-un timp revolut, cînd toate cuceririle sensibilității contemporane găsesc audiență și puncte de sprijin.

Desigur că lărgirea registrului stilistic ar trebui să se manifeste în primul rînd asupra piesei românești de actualitate. O oarecare rămînere în urmă a efortului regizoral în fața dramaturgiei originale nu poate fi trecută cu vederea. Este nobil și notabil că directori de scenă de primă mărime s-au aplecat cu excelențe rezultate asupra unor piese de Shakespeare, Diderot, Ghelderode, Büchner ș.a. Bineînțeles că spectacolele de vîrf realizate de acești regizori îmbogățesc gîndirea teatrală românească și o impun fenomenului mondial. Dar este tot atât de adevărat că binefacerea limbajului modern ar fi trebuit să se exercite într-o mai mare măsură asupra pieselor românești de actualitate, cele care vorbesc în conștiință de cauză despre aspirațiile și credințele contemporanilor noștri. Nu avem în vedere piese de conjunctură, lucrări mediocre și festive, înapte să se confrunte cu stilul teatrului modern, dar mă gîndesc la o multime de lucrări dramatice — Lovinescu, Mirodan, D.R. Popescu sînt autori care merită a fi citați aici — ce discută într-un limbaj emoționant despre sensul devenirii noastre istorice. Ele merită strălucire și altitudine regizorală, pe măsura nivelului actual al artei spectacolului. De altfel, etapa de lucru, cînd valorile regiei românești se confruntau cu texte de cert prestigiu mondial, ni se pare nu depășită, dar susceptibilă de a i se adăuga certitudinea spectacolului integral românesc, adică text, interpretare și viziune regizorală.

Dacă teatrul epocilor revoluționare se caracterizează prin existența diversității stilistice și problematice, nu este mai puțin adevărat că o dimensiune primordială a acestuia se află în reprezentarea spectacolelor pline de patos constructiv, capabile să exprime la o înaltă temperatură a emoției uriașă eliberare de valori spirituale propriie socialismului.

Avem încă prea puține spectacole eroice, de înaripare romantică, care să transfigureze artistic destinul politic al unei națiuni libere și chipul celor ce făuresc acest destin. De multe ori, tendința dramaturgiei de a pune în valoare cazuri izolate, fără îndoială posibile într-o lume de mari transformări, ne-a împiedicat să avem prin teatru tabloul plenar al timpului nostru. Poate că ar fi necesar să se înscrie în repertoriul teatrelor spectacole de poezie angajată unde actorii să se afle în prelungirea unor elanuri, poate că o modalitate atât de impetuoasă ca happeningul ar putea fi încercată în sensul activizării și mobilizării conștiințelor. Publicul și mai ales publicul tînăr se simte implicat în desfășurarea actului teatral. Această caracteristică a sa poate deveni un bun mijloc pentru contemporaneizarea modalităților teatrului agitatoric. Generației tinere de astăzi nu i se poate vorbi în același registru emoțional care a impresionat tineretul anilor postbelici. Ţelul este evident același, dar mijloacele de influențare a sensibilității s-au schimbat și teatrul agitatoric adresat celor tineri nu poate să nu țină cont de aceste credințe estetice. Este foarte important să cîștigăm pentru teatru puritatea și ardoarea publicului tînăr. Implicarea plenară rămîne, în acest sens, un mijloc cu totul fascinant care dă metaforei regizorale încărcătura reală a eticului și a esteticului. Într-o epocă de eflorescență spirituală, cînd întregul nostru popor traduce în viață însuflețitorul program de educație elaborat de partid, misiunea teatrului capătă noi valențe și răspunderi. A profesa cu pasiune un teatru cu adevărat revoluționar, iată sensul contemporan al acestei arte milenare care a exprimat întotdeauna incandescenta mișcărilor sociale și umane.

MIHAIL SABIN

În ultimele decenii, studii și cercetări de o deosebită complexitate, constituite în ultimă instanță într-o ramură de știință distinctă, au încercat să elucideze imaginea viitorului. Atenția s-a concentrat în mod deosebit asupra perioadei din jurul anului 2000, perioadă ce înseamnă pentru omenire dublarea actualei populații, deci, atingerea cifrei de cca. 6 miliarde locuitori. Întrucît procentul populației urbane tinde să atingă la aceeași dată cca. 80% din totalul locuitorilor din țările industriale, calculele estimative indică necesitatea construirii unui volum de locuințe echivalent cu 10.000 noi orașe de cîte 100.000 locuitori.

Cine vor fi însă locuitorii orașelor viitorului? Răspunsul la această întrebare, astăzi, în etapa actuală a revoluției științifice și tehnice, în plină explozie informațională, nu poate fi dat în toată complexitatea lui. (De exemplu se poate afirma că, în viitorul 20—30 de ani, 8 din 10 profesii vor fi cu totul noi, dar precizarea lor nu este încă posibilă.

Revoluția științifică și tehnică, cu certitudine, va modifica în viitor modul de muncă și modul de viață cu consecințe importante în perfecționarea relațiilor sociale, va schimba semnificațiile timpului liber ca durată și conținut și va spori gradul de mobilitate. Se poate presupune că, spre deosebire de ultima perioadă, în care procesul de urbanizare a condus într-o serie de cazuri la acumulări uriașe și nestăpînite de produse ale civilizației — așa-numitele megalopolis-uri, care pun acum problema locuibilității lor — omul de mîine va fi capabil să stăpînească și să modeleze mediul artificial.

Se intuiește că în viitor orașele se vor dezvolta în relații noi cu centrele de greutate ale civilizației, iar progresul tehnicilor de transport și comunicații vor accentua tendințele de structurare, de creare a unor sisteme consecutive de așezări, diferențiate, străbătute de zone de odihnă. Pot apărea modificări radicale privind baza materială și tehnica construcțiilor. Participarea activă a omului la viața socială va modifica probabil o serie de funcțiuni actuale ale zonelor de contact social și va crea altele noi. Omul va folosi o natură protejată ca una din bogățiile civilizației, de unde rezultă necesitatea eforturilor ce se fac în prezent în lupta împotriva poluării cadrului natural.

Grupuri complexe de arhitecți, urbanisti, ingineri, sociologi, economiști, ecologi și alți specialiști din diverse țări au propus, mai ales în ultimele două decenii, o serie de soluții privind orașul viitorului — unele utopice desigur, altele depășind orice previziuni realizate în prezent sau în curs de proiectare. Aceste studii, cu toată extrema varietate de soluții, au căutat să dea răspuns unor probleme asemănătoare privind: capacitatea optimă a noilor orașe, relațiile dintre oraș și teritoriu, climă sau localități existente, structurile urbane cu posibilități maxime de industrializare și o maximă flexibilitate, circulațiile în și între localități, relațiile cu diverse zone funcționale, aspectele noi ce pot interveni în zonele de contact social, toate acestea în ipoteza unor posibilități tehnice proprii viitorului. Astfel, orașul spațial-dinamic propus de Nicolas Schoffer, orașul linear în X imaginat de Jean-Jaques Fenier și André Biro pentru noul Paris, orașul linear propus

orașul viitorului

pentru experimentare între Orleans și Strassbourg de către Marc Plumet și Michel Bedu, precum și orașul spațial sau orașele-poduri propuse de Jona Friedman pentru Paris, Canalul Minecui, Monaco sau Africa sînt constituite din mari osaturi spațiale în care se inserează locuințe, dotări, servicii, fascicole de circulații mecanizate (ridicate la distanțe de 10—30 m deasupra terenului eliberat astfel pentru agricultură, circulații, zone de sport și agrement, deasupra unor localități existente sau deasupra unor fluvii sau golfuri). Aceste sisteme permit un indice de industrializare ridicat, posibilități mari de extindere, păstrarea nealterată a cadrului natural. Orașul-crater propus de Walter Jonas sau orașul-piramidă propus de Paul Maymont se bazează pe ideea unor nuclee de 2000 — 20.000 locuitori ce conțin toate elementele necesare unei vieți urbane și care prin legare prin poduri suspendate pot forma mari orașe cu o densitate ridicată.

Prin studiile efectuate de Edouard Utudjian se rezervă o structură spațială supraterrană numai pentru locuințe și se utilizează în subteran spații pentru dotări urbane, producție, circulații și transport. Alte propuneri rezervă subteranul numai pentru producție, circulații și transport, la sol fiind dispuse dotările urbane, spațiile pentru sport, odihnă, precum și construcțiile de locuit realizabile cu tehnologii speciale, ca în propunerea pentru un oraș experimental făcută de dr. Athelstan Spilhaus. În mod paradoxal, tocmai aceste propuneri de urbanism subteran față de care psihologia omului se manifestă în general nefavorabil sînt cele ce au intrat în realitatea imediată prin realizările din Japonia — Centru-Gara Shinjuku, sau din unele localități situate în zonele cu climă polară.

Orașele flotante, unele sub forma unui atol artificial, altele sub forma unor structuri tetraedrice, propuse pentru extinderea orașelor Tokyo, Monaco, sau proiectul pentru orașul englez Sea City, par acum a fi rezolvări ale unui viitor foarte apropiat. Desigur, locuința submarină, locuința pentru spațiile extraterestre, locuința autonomă mobilă, orașele climatizate au făcut obiectul unor intense cercetări îndreptate în primul rînd spre rezolvarea laturii tehnice.

Dacă studiile privind orașul viitorului impresionează prin varietatea preocupărilor, prin soluțiile tehnice spectaculoase, în multe cazuri, însă, creează impresia că omul în toată complexitatea lui își va găsi cu greu un loc firesc în mediul artificial propus.

Și în țara noastră se efectuează o serie de cercetări ce încearcă să răspundă problemelor ridicate de orașul de mîine, dar, în mod consecvent se pornește de la considerarea omului multilateral dezvoltat, ca problemă fundamentală a societății noastre.

În prezent, în întreaga lume există sute de orașe a căror vîrstă este sub 20 de ani sau a căror extindere și remodelare a atins proporții ridicate. Analiza atentă a acestora precum și a realizărilor din țara noastră ne convinge că o parte din ceea ce înseamnă orașul viitorului se construiește în momentul de față.

Arh. DOINA CRISTEA

● Schiță a unei soluții propuse pentru rezolvarea problemei traficului într-un mare oraș. E vorba de un sistem de transport la înălțime, avînd stații la circa 400 metri distanță una de alta.

— iubiți teatrul, nina cassian ?

— N-am fost și nu sînt o pasionată a teatrului, dar sînt o pasionată a textului de teatru, a regiei, a măiestriei actoricești, a scenografiei — deci, s-ar zice că, de fapt, sînt o pasionată a teatrului. Da, într-adevăr, dar cu condiția concordanței (aproape) perfecte dintre componentele enumerate mai sus. Cum însă, din păcate, acest lucru se întîmplă rar, sînt obligată să declar că mă duc rar la teatru, neacceptînd ușor riscul (pe care în materie de cinematograf mi-l asum) de a primi oferta unei reușite parțiale, cu prețul a cîteva ore din viață, dintre care cel puțin o oră de „pauză” (foyer, țigară, conversații, întrerupere de „stare artistică” etc.). Și, totuși, un democratism natural îmi interzice să fac ierarhii și discriminări teoretice. Eu știu doar că toate artele au un trunchi comun, izvorînd din aceeași necesitate și ținînd către aceeași finalitate, de aceea tot ce spun țin de un subiectivism al meu pe care n-aș avea trufia să-l argumentez. Sînt gata să recunosc că atitudinea mea cam lipsită de apetit pentru spectacolul de teatru urmărit cu consecvență țin de o anumită neaderare la „ceremonialul” unui astfel de spectacol, la lungimea lui (perfect acceptabilă cînd opera e perfectă), la momentul „oranjadei” (care, de asemenea, trece neobservat cînd întreruperea e un element organic al spectacolului, adică o relaxare necesară sau un susținer, sau o potențare, sau un artificiu al continuității lui emoționale), la pregătirea festivă pe care ideea de „a merge la teatru” o implică (acceptabilă, așîderea, dacă reprezentarea ar fi cu adevărat festivă și ea, prin înalta ei valoare).

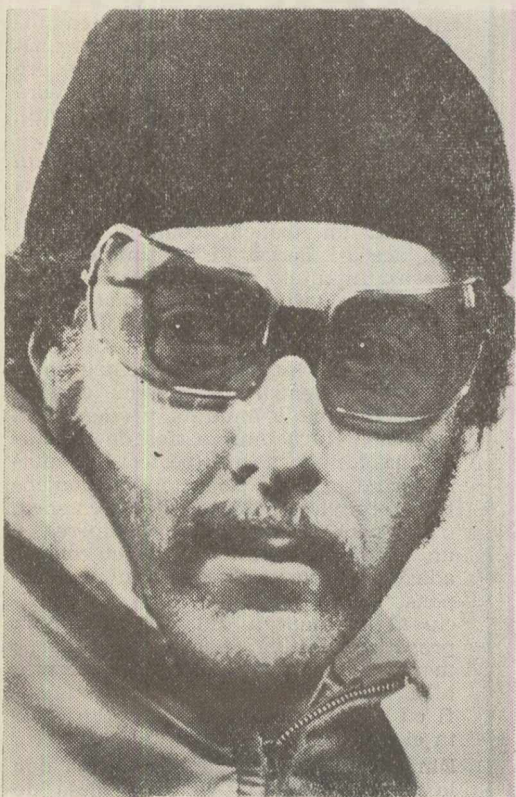
Din păcate, de prea multe ori, mă duc la teatru pentru a vedea o piesă de Shakespeare (șansa, însă, de a asista la un miracol ca „Troilus și Cresida”, o am o singură dată), de a urmări creația unui regizor (evident, după „Troilus și Cresida”, mă voi duce și la „Nepotul lui Rameau” și la orice piesă pusă în scenă de David Esrig, după cum n-aș dori să pierd nici un spectacol regizat de Liviu Ciulei și nici un film regizat de Lucian Pintilie), de a asista la un recital actoricesc (aci, pomenirea unor nume e mai dificilă, întrucît avem mulți, foarte mulți — și o spunem cu mîndrie — actori excepționali înzestrați chiar dacă nu întotdeauna excepțional folosiți). De prea multe ori, și de cele mai multe ori, trebuie să mă mulțumesc cu valoarea unui sau a altuia din elementele care compun un spectacol de teatru, situație la care mă obligă și filmul (dar pentru maximum două ore și la orice oră din zi), situație la care mă obligă o carte de versuri a unui poet iubit, el fiind total angajat și unic răspunzător și tulburător în calitățile și osururile lui, neputînd invoca pretextul nici unei mediocrități eterogene și parazitare. Dar, indiferent de atitudinea mea, teatrul își continuă existența... dramatică și glorioasă, iar eu însămi îi sînt recunoscătoare pentru „grația” cu care mă miluiește din cînd în cînd.

Și trebuie să mai spun ceva, spre cîntea teatrului românesc. Acum cîțiva ani, am văzut în capitala Franței, desigur, printr-o sumedenie de lucruri interesante, „Discipolul diavolului” cu concursul prestigios al lui Jean Marais — spectacol incomparabil inferior celor prezentate la noi — suferind de tradiționalism plat, „La mise en pièces du Cid”, a reputatului Planchon, de un gust mai mult decît îndoielnic, cu „îndrăzneli” suprapuse dînd un mare edificiu al plictisiei, o piesă de Arrabal, livresc-revoluționară, plină de aproximații superficiale și fără virtuți profesionale, un Kafka dramatizat („Metamorfoza”) de foarte scăzut nivel filosofic și interpretat la nivel amator — încît așteptam cu nostalgie întoarcerea mea acasă, aci, unde pretențiile mele încep de la baremul talentului și al conștiinței profesionale, aci, unde mă simt înconjurată de seriozitate, de efort artistic profund și, uneori — de ce să n-o spun ? — de geniu, aci, unde îmi pot permite să cer, să pretind, să critic, să neg, să aplaud, pentru că fenomenul creației e viu, fecund, amplu, reconfortant, chiar în contradicțiile lui, viu, mai ales viu, nealterat de scepticism, lipsă de ideal, saturație de obiecte sau orice alt succes dezumanizant.

RADIOGRAFII LA LUMINA BLITZ-URILOR

Veneția găzduiește în fiecare an Festivalul internațional al filmului, care a ajuns în 1971 la a 32-a lui ediție. Este cea mai veche manifestare de acest gen și cu toate criticile vehemente ce i se aduc în fiecare toamnă — când le merită și când nu le merită — Mostra venețiană păstrează totuși, ca pe o tradiție de onoare, dorința de a fi și cea mai exigentă manifestare cinematografică de acest gen. Istoricul Mostrei înscrie o parte din însăși istoria filmului: din Palazzo del festival s-au lansat spre ecranele lumii filme ce își primeau aici consacrarea, precum și autori de care s-a ocupat apoi toată presa lumii și au devenit subiectul preferat și chiar slăbiciunea spectatorilor de pe toate meridianele, au fost făcuți celebri actori ale căror nume, la descinderea lor în cetatea lagunară, abia erau roșite. Dar Mostra trăiește în ultimii ani parcă începutul unei agonii. O criză de concepție și o altă de conducere amenință de fiecare dată să pună capăt celui mai vechi festival internațional de film. Într-o exacerbare a exigenței, o orientare riguroasă a selecției spre marile valori cinematografice și spre noile filme ale cinematografului tinere, evitarea mondenismului, renunțarea la palmares și crearea unei atmosfere care să echivaleze cu o adevărată academie de film și — pe de altă parte — presiunea financiarilor filmului care vor ca Veneția să fie salonul de prezentare mondenă a producțiilor lor, cu un fast care să însemne un fel de atracție — festivalul internațional de la Veneția pare că nu mai reușește să-și găsească pasul. De aceea, în acest an, formula de organizare s-a bizuit de fapt pe o improvizație. S-au căutat filme de tot felul, s-a renunțat la premii, au fost invitate și vedete, dar n-a fost descurajată nici atitudinea antimondenă. Coabitarea aceasta a fost mai mult placidă decât viabilă și desfășurarea festivalului s-a resimțit. Fastul tradițional avea ceva desuet, vedetele invitate nu mai arătau, și așa zice nu mai funcționau, ca cele de altădată.

Citeva ritualuri s-au păstrat, dar ele n-au mai fost atât o atracție, cât o curiozitate. Să încercăm o fugară incursiune spre culisele festivalului venețian ca și spre sanc-tuarele sale, pentru că ceva nou se simte chiar sub veșminte vechi.

O privire care nu vrea să vadă (Dustin Hoffman în „Harry Keller-mann“)

Pe toată durata Festivalului de la Veneția, hotelul Excelsior este cartierul general al vedetelor, producătorilor și realizatorilor. Privit de la distanță, cu turnurile și cre-nelurile sale, îți pare mai degrabă respingător decât im-bietor. În interior, însă, Excelsior-ul este o demonstrație de amenajare, de lux, uneori de falsă discreție, alteori de triumfător bun gust, dovedit de decoratorii italieni. Când urci scara te frapază cite o străfulgerare de parvenitism.

În felul lui, Excelsior-ul este construit pe un platou de filmare destinat superproducțiilor. Inabordabil pentru muritorii de rînd, este un fel de cetate a mirajului. Vrei, de pildă, să iei o cafea într-un loc în care să nu te împiedici de toată lumea și iată, trebuie să-i spui „pardon“ Ginei Lollobrigida... Nu-ți place agitația, urci la mezanin unde există un bar mai mic, mai întunecos, mai misterios și unde se refugiază (bineînțeles că toată lumea știe asta) re-

putatul, astăzi, Dustin Hoffman. Îmbrăcat în blue-jeans, cu espadrile, de o neglijență căutată, indiferent la fotografia, la gazetari și gazetărițe, care-și încearcă condeiul monden în relatări instantanee, stă meditativ, într-un fotoliu, schimbînd priviri semnificative cu soția sa. Abordat de reporteri, devine sarcastic, chiar rău. Adoptă tonul celui care încearcă, cu orice preț, să evite să cadă pradă unui asemenea ceremonial. Vorbește rar, aparent timid și profund nepolitic. S-ar zice că nu se poate distanța de unii dintre eroii pe care i-a înfrunțat. Și probabil de climatul iritat al unei întregi societăți.

Există și un loc unde, între două sorbituri, se poate face și un dans, un loc cu atmosferă regizată, ca-n filme, unde luminile sînt puse ca pe plătou cu un sput care cade pe centru, adică pe ring, dar nu nemilos, crud, ci subtil, filtrat, parcă șovăielnic, atîta cît să vezi, dar să nu fii văzut. Locul se cheamă „Chez vous“.

Catherine Allegret, fiica Simonei Signoret, ia probabil locul drept platou și cadrul drept decor, și se comportă ca și cum ar juca un rol. Ride sonor, prelung și adoptă o a-nume poză de „uitați-vă la mine“. Misterul risului ei rămîne însă neidentificat. O privește superior, cu o timi-ditate de circumstanță și cu îngăduință, Claude Lelouch, în vestimentația de gală a căruia se mai citește o urmă de contestație: lipsa cravatei. S-a încetăținit, nu știu exact de cînd, o tradiție ca înaintea de a porni spre Palatul festivalului, toți — vedete, regizori, producători — să facă un scurt popas într-unul din locurile astea, pentru un „drink“ al succesului, un fel de avan-premieră. Glenda Jackson, revelația anului, ciș-tigătoarea Oscar-ului, se supune ritualului. Mai sînt cîteva minute pînă să se dea semnalul pornirii spre sala de proiecție. Stă oarecum retrasă, privește lumea și locul de parcă ar vrea să se documenteze pentru un viitor rol. A-tentă, discretă, nu-i ia în seamă pe fotografi, nu se îngrijește de unghiul din care este fotografiată, nu caută să înainteze „la vedere“. Așteaptă. Face parte din obligațiile meseriei chiar și acest „drink“ de care producătorul are grijă să pară improvisat.

Apariția lui Franco Nero a-nunță, de fapt, pe aceea a Vanessei Redgrave. Ambii joacă în filmul „Vacanțe“. Nero pare timorat. Nu știe ce să facă, așteaptă să fie solici-tat. Vanessa Redgrave e dimpotrivă relaxată, ca după premieră; arborează un zîmbet civilizat, o atitudine de societară a lui „Shakespeare Company“. Nu s-ar zice că este distantă, dar nici că te-ai putea apropia de ea mai mult decît o dorește.

CULISELE UNUI FESTIVAL

● O privire care parcă cercetează totul (Glenda Jackson în „Duminica singeroasă“)

Totul se petrece în văzul curioșilor care-și „caută“ de treabă prin imensele hall-uri, aferați de parcă s-ar interesa într-adevăr de cineva, costumați de parcă ei ar fi în centrul atenției, cu grija de a se nimeri lingă persoana asupra căreia se vor descărca blitz-urile fotografiilor, pentru a se vedea și ei a doua zi în fotografiile de la rubrica „Aseară, la Mostra“. Pentru că există, în asemenea împrejurări, o lume de fani ai efemerului festivalier, care trăiește intens toate aceste ritualuri regizate, care-și asumă o astfel de figură ne-plătită, ba poate chiar auto-plătită prin consumațiile scumpe în preajma și sub aceeași cupolă cu idoli. Nu pasiunea pentru ei pare a atrage aceste umbre mișcătoare, coborîte toate din jurnale de modă, la care numai vestimentația e diferită în timp ce expresia feței e aceeași. O singură strădanie o citești în zbuciumul tuturor: dorința ieșirii din anonim. Este lumea pe care Fellini a pictat-o cel dintîi și despre care se ocupă tot el acum în filmul care se cheamă nu „Veneția“, ci „Roma“. (Titlul este, ce-i drept, provizoriu). Această atmosferă se sparge ca la un semn, cînd se formează alaiul spre sala de spectacole. Cei 150-200 de metri se parcurg pe jos. Se arborează stilul dezinvolt. Se aprinde țigara de foi, smokin-gurile pedestre își scapără reverele lucitoare în lumina felinarelui modernizate cu neon; discuțiile sînt duse pe cu totul alte teme decît filmul în cauză, dar în văzul unor spectatori dinafara sălii, veniți anume la această oră tîrzie, din noapte, să-i vadă pe cei pe care a doua zi îi vor vedea pe ecran. Pentru că spectacolul ce urmează, spectacolul de gală, este rezervat privilegiatilor: presă și invitați cu locuri scump plătite. Serviciile de ordine asigură înaintarea spre hall-ul Palatului, printre sute și sute de curioși nocturni, pentru care nu filmul e totul, ci vedeta preferată pe care-o pot vedea acum, căreia îi pot strînge mîna sub forfota fotografiilor, căreia îi cer un autograf — acordat cu un zîmbet profesional și cu un „mulțumesc“ de circumstanță. N-am văzut pînă acum actor care să facă treaba asta cu talent. De la Orson Welles la ultima stelută, care încearcă să intre în Parnas-ul cinematografic, n-am văzut glorie cunoscută sau speranță care să facă față omenestei acestei solici-tări a adoratorilor. Și, totuși, adoratorii se simt fericiți, își arată reciproc autografele, mamele încearcă să-și potolească copiii care scîncesc somnoroși, pentru că au fost aduși, fără voia lor, să asiste la o paradă de care a-casă se va vorbi încă multă vreme. Și filmul cu pricina va fi văzut cu alți ochi după o asemenea întîlnire cu actorii preferați. Face parte din viața unui film și a cinema-tografului și această mizan-scenă care este, de fapt, un purgatoriu al gloriei. Există pași care trebuie făcuți încă din stradă pînă la consacra-re de pe pînă.

MIRCEA ALEXANDRESCU

Nu se poate face abstracție de evenimentul care a aureolat festiv recentă premieră a piesei „Ovidius“ de Grigore Sălceanu: sărbătorirea a douăzeci de ani de activitate a Teatrului de dramă și comedie din Constanța. Și, de altfel, n-ar sluji nimănui decuparea spectacolului din contextul în care a fost plasat, ba, poate, altfel, gestul de revalorificare a acestui text cu incontestabile virtuți poetice ar putea fi pus pe seama întîmplării. Or, marcînd două decenii de teatru la Constanța, montarea piesei poetului Grigore Sălceanu relevă, pe de o parte, justitea unei politici repertoriale orientată spre încurajarea scriitorilor locali, iar pe de altă parte pune în valoare maturitatea artistică a unui colectiv.

Dintr-o fundamentală dorință de consecvență, Grigore Sălceanu nu s-a lăsat fascinat de strălucirile îndepărtate ale teatrului liber, ale teatrului brut ori ale teatrului document, perseverînd în a cultiva formula clasică, acel tip de teatru profesat, la noi, de Vasile Alecsandri, de exemplu, de preferință în versuri și 5 acte. Poetul constănțean nu pare a se preocupa de albul interstițiilor, care separă ființele unele de altele, de hieratismul alegoric ori de perspectivele tulburătoare ale simbolurilor. El se apleacă, cu gesturi măsurate și pioase, spre marea carte a istoriei, căutînd Evenimen-tul pe care să-l decanteze în versuri patetice. Structural, piesa sa se prezintă ca un pătrat perfect, în cele patru colțuri tronînd, maies-tuoase, personajele principale, legate prin dramatice simetrii, evoluînd încet pe implacabile diagonale, pînă în acel incandescent punct al intersecției — unde se și produce de altfel șocul tragic, unde se spune totul —, pentru ca finalul să surprindă iar personajele melancolizînd în aceleași dramatice simetrii... Este plină de forță așteptarea care precede și urmează ciocnirii conflictuale. Se poate spune, de altfel, că lirismul în primul rînd constituie latența piesei. Opțiunea lui Grigore Sălceanu pentru drama ovidiană nu se explică însă numai prin marele filon poetic pe care scriitorul, el însuși poet, dorește să-l exploateze, cît prin ideile pe care le poate afirma urmărind periplusul autorului „Metamorfozelor“ spre Pontul Euxin. Așadar, de la bun început, el nu vrea să dea patina documentului piesei sale, ci să transmită un mesaj profund contemporan, autentic. Pentru că, în viziunea poetului constănțean, Ovidius nu mai apare doar ca un trubadur al iubirilor gingașe, resemnate evadînd în erotism și elegie din imposibilitatea de a demasca public in Justiția, ci, așa cum bine remarcă Val Mugur (regizorul premierei

CRONICA DRAMATICĂ

„Ovidius“

de GRIGORE SĂLCEANU

pe țară a piesei, întîmplată în urmă cu 14 ani, pe aceeași scenă): „Ovidius a căpătat anvergura poetului-erou și a cetățeanului“. Așa încît piesa lui Grigore Sălceanu rămîne un lung poem al onestității și sacrificiului pentru o cauză nobilă, un poem ce se cere recitat cu o dicție impecabilă. Ea nu se susține, cum am mai arătat, atît prin dinamică, nu crește monumental către un posibil punct final proxim, unificator, ci viază tocmai prin această mi-găloasă și lentă convertire în vers a unor idei generoase. În primul rînd el sensibilizează poetic ideea scriitorului-tribun. Remarcabil este și faptul că piesa sa rezistă și se încheagă și la lectură. Dar, fie că este vorba de lectură ori de transpunere scenică, observăm că piesa nu încheie un proces unic de organizare formală (cum ar fi fost de așteptat, dată fiind formula sa clasică), ci declanșează o infinitate de abordări, care nu o explică, ci o constituie ca atare. Această deschidere a piesei permite regizorului o pluralitate de montări scenice. Marietta Sadova, regizoarea spectacolului, a accentuat inspirat ideile piesei, mutînd definitiv punctul de greutate pe substanțialitatea conflictului social, punctînd, fără ostentație, una cite una, cauzele care, inevitabil, aveau să ducă la nașterea complotului împotriva unui regim inuman, de exploatare. În felul acesta, drama ovidiană capătă o dimensiune nouă, o motivație superioară, o mare actualitate prin mesajul transmis. Am apreciat rigurozitatea cu care regizoarea a urmărit finalizarea ideilor, fireasca integrare a unor secundare conflicte erotice în fluxul general al dramei, socială în esența ei. Distribuția, numeroasă, a fost inspirat aleasă (cu unele excepții care, însă, n-au eclipsat reușita). Într-un rol de amploare și dificultate, Romel Stănciugel a izbutit o creație frumoasă, mai ales în actul V, cînd forța sa dramatică a fost mai bine servită de text. Am aplaudat apoi seriozitatea cu care, ca de obicei, Sandu Simionică și-a interpretat personajul (Ibis), nuanțînd subtil și reliefind cu minuție. Jean Ionescu a realizat un Cezar suficient de imperial, orgolios, insensibil la suferințele poporului oprimat; M. Constantinescu-Govora, mai grav, mai puțin maleabil, a traversat o partitură stufoasă cu gesturi precise, compunînd un destul de verosimil Meeenas. Mai puțin izbutite ni s-au părut personajele create de Virgil Andriescu (Iunius Decimus Silanus) și Mircea Nicolae Crețu (Tiberiu). Eugenia Lipan Petre (Iulia) a oscilat între lirism și patetism, fără a opta; mai sigură, mai dramatică, chiar statuară uneori, s-a dovedit Ileana Ploscaru.

Celelalte apariții, mai mult ori mai puțin episodice, n-au distonat, dar nici nu s-au remarcat în mod deosebit. Am fi dorit să spunem mai multe despre scenografie, dar, din păcate, Mihai Tofan a recurs la formula minimei rezistențe...

GHEORGHE BASARAB

O privire care nu lasă pe nimeni să se apropie (Vanessa Redgrave în „Vacanța“)

homo cyberneticus

„Omul, acest necunoscut !”, cum era caracterizat acum peste 30 de ani de doctorul Carrel, se autocercetează permanent, așa cum cercetează tot ce este în jurul său și în întregul univers, reușind din cind în cind să-și autodeslușească surprinzătoare taine ale alcătuirii și rostului său pe lume.

Homo cyberneticus începe să-și revendice identitatea abia în epoca de față, deși circulă ca atare de cind a apărut printre viețuitoare, ele însele cibernetice.

Ca și burghezul gentilom, imortalizat de Molière, care se minuna că făcea proză de la naștere fără să știe, homo cyberneticus e cibernetic de cind e lumea, dar nu o află decit acum și încă adesea eronat.

Cibernetica, știința sistemelor de orice natură, cu conexiune inversă, în echilibru dinamic, a apărut acum douăzeci și ceva de ani din concepția strălucitoare a lui Norbert Wiener, care a definit-o ca „teoria comenzii și comunicației în mașini și în organismele vii”. De atunci, dezvoltându-se revoluționar, deci înfruntînd bariere și răscolind elanuri, cibernetica a căpătat numeroase definiții, printre care și a noastră de mai sus, care încearcă să evite pe cit posibil termenii ei înșiși nedefiniți, printr-o deformare profesională de matematician.

Tot o definiție de matematician este și aceea a savantului sovietic A.N. Kolmogorov, care o caracterizează ca „știința modurilor de recepție, conservare, transformare și folosire a informației în mașini, organisme vii și reuniuni de astfel de sisteme”.

Într-o accepțiune mai largă, alt savant sovietic vede în cibernetică „studiul proceselor de dezvoltare a sistemelor directoare ca și a sistemelor dirijate”.

Definiția noastră le cuprinde pe amîndouă, precum și pe altele, intrucit este mai abstractă decît ele și decît altele care circulă odată cu numeroase lucrări consacrate de autorii lor ciberneticii. Ea pune în evidență conexiunea inversă, care sugerează un flux în sistem într-o direcție și decîi o intrare și o ieșire a acestui flux cu legături între organele respective atît în sensul direct cit și în sens invers, de la ieșire spre intrare. Ce circulă prin acest flux, ce se transportă într-un sens ca și în celălalt cind există conexiune inversă ? Desigur ceva care poate urca de la aval spre amonte fără a-și pierde semnificația. Aceasta este **informația**, termen care, de asemenea, a căpătat o circulație universală în ultimii 20 de ani, fără a constitui o noutate de fond, ci numai una nominală, dînd naștere, prin intuiția științifică genială a lui Cl. E. Shannon, disciplinei denumite **Teoria informației**.

Informația în sine este, cel puțin în prezent, o noțiune primară, care nu poate fi definită prin termeni mai simpli, decît dacă se consideră noțiunea de probabilitate ca primară. Informația este o facultate de selecție a mesajelor care privesc fenomenele ce au loc într-un sistem organizat sau în exteriorul acestuia, indiferent de natura celui sistem.

Informația este o noțiune care implică un reper unde se înregistrează, o noțiune care presupune conștiința umană,

decîi o noțiune cu caracter social, care nu poate fi considerată în sine în mod absolut ca un fenomen al naturii. Omul, **Homo sapiens**, a început din cele mai îndepărtate timpuri să întrebe natura primînd, cerînd și prelucrînd informații, dovedindu-se ingenios în această ipostază. I-au trebuit însă milenii pentru a descoperi că informația însăși este obiect de studiu, că de cunoașterea cit mai științifică a acestei noțiuni depinde atît progresul științei cit și progresul societății umane.

Informația este decîi o noțiune care acoperă întregul domeniu al cunoașterii, încadrîndu-se cu această acuitate în științele sociale, politice, economice și umaniste ca și în cele ale naturii și ale tehnicii.

Echilibrul dinamic, pe care definiția dată de noi ciberneticii îl impune sistemelor cibernetice, implică în mod esențial intervenția informației. **Homo sapiens** își arogă în plus calitatea de „cyberneticus” din momentul în care pune informația în fruntul investigației științifice.

Conexiunea directă sau inversă implică transmiterea informației și ca atare o sursă, decîi o intrare, un canal de transmisie, o recepție, decîi o ieșire și în sfîrșit **perturbația**, care acționează asupra canalului de transmisie tulburînd transmisia și împiedicînd recepția corectă a informației !

Cum reacționează diversele sisteme din realitate în fața perturbației ? Desigur, un sistem mecanic, construit de om, nu se poate apăra singur și decîi suferă influența perturbațiilor. **Homo sapiens** are însă grijă să controleze funcționarea sistemului, intervenînd cu mai mult sau mai puțin succes pentru eliminarea perturbațiilor și realizînd reglarea funcționării sistemului.

Homo cyberneticus constată însă că sistemele vii, organismele de tot felul, începînd chiar cu cele mai rudimentare, se apără singure de perturbațiile cele mai variate care le tulbură funcționarea, avînd organe de control și reglare proprii, exercitînd decîi un autocontrol, o autoreglare, o autoadaptare la condițiile nou create de perturbații, de factori perturbatori.

Astfel de sisteme, fie vii, fie concepute și înfăptuite de om din materialele cele mai diverse, puse în mișcare prin diverse surse de energie, în care informația se transmite nu numai de la intrare la ieșire, dar în anumite porțiuni și invers, de la recepție spre sursă, asigurîndu-se conexiunea inversă, devin sisteme cibernetice dacă își asigură și echilibrul dinamic prin autocontrol și autoreglare.

Omul însuși este un sistem cibernetic și conștiința acestei calități esențiale, pe care a căpătat-o în ultimii ani îi justifică în prezent calificarea de **homo cyberneticus**. Mai mult decît atât, el urmărește astăzi să realizeze modele cibernetice nu numai prin automatizarea funcționării mașinilor și agregatelor, a liniilor tehnologice și a uzinelor pe care le construiește, ci chiar și pentru funcționarea instituțiilor sale, a ramurilor economiei și chiar a întregii economii.

Era de față este îndreptățită să poarte diferite embleme glorioase, ca era nucleară, era cosmică, era informatică. Fără a risca o profeție îndrăznească, ci numai pe baza înaintării științei și practicii prin **homo cyberneticus**, putem afirma însă că miine, mai corect, într-un viitor care ar putea veni și miine, ne vom minuna găsîndu-ne în era cibernetică.

Acad. NICOLAE TEODORESCU

incursiune științifico-fantastică în viitor

CIVILIZAȚII MARINE

Cimpuri de alge, depozite, sedimente, în exploatare. Mașini miraculoase, instalații nemaivăzute. Parcuri de coral, baletul acvatic al peștilor și al altor vietăți, pulsații de meduze de o eleganță translucească. Un oraș fantastic cu palate, domuri și cupole de metal și transparent mărgeară, farfurii zburătoare, oameni necunoscuți, supli, viguroși, sobri, cu gesturi, atitudini și grai ciudat. Se mișcă și respiră liber în mediul acesta dens. Sînt adevărați oameni amfibii, căci sîntem în adîncurile mării, în sinul unei civilizații mediterane sau atlantice...

Fantezie, veți spune. Da, dar nu numai atât. Cele ce vor fi expuse vor dovedi că **Homo sapiens** este și cutezător... Dintotdeauna, mările au exercitat asupra omului o atracție fascinantă. Întotdeauna oamenii au vrut să știe ce se află dincolo, în adîncurile de nepătruns. Îi îndemna la aceasta nu numai simpla curiozitate omenească, ci și necesitatea de a smulge și valorifica imensele bogății ale mărilor și oceanelor. Asupra continentului albastru se îndreaptă tot mai mult privirile și speranțele oamenilor de știință, cunoscîndu-se că acolo se ascunde cel puțin 30 la sută din totalul resurselor minerale și biologice ale pămîntului: rezerve de pește, de plancton, de alge, animale de adînc, zăcămintele de petrol, gaze, metale grele, fier, mangan, crom, brom, diamante etc. Totul capătă valoare și semnificație deosebită, dacă avem în vedere că populația multor zone ale planetei este în prezent subnutrită, iar la sfîrșitul secolului vor fi circa 6 miliarde de pămînteni. Se impune găsirea unor noi surse de alimente, de medicamente, de materii prime. Dar valorificarea rațională a tuturor acestor bogății ale adîncurilor necesită multiple cercetări oceanografice, biologice, medicale și colaborarea oamenilor de știință din toate țările. Se vedește mai mult necesitatea ca omul să vină el însuși la fața locului, în adîncuri, pentru a vedea cu proprii ochi ce este de făcut. Însă coborîrea omului sub ape, indiferent de ce mijloace, ridică o serie de probleme importante legate în special de fiziologia lui și în primul rînd de respirație.

Este vorba de cercetări științifice care urmăresc realizarea posibilității ca omul să respire liber în apă. Primele rezultate au și fost obținute în experiențe pe animale. S-a pornit de la fapte cunoscute. Astfel, s-a constatat că asfixia prin inec se datorește faptului că apa care pătrunde în plămîni nu conține decît a 40-a parte din oxigenul din aer și că între singele omului și apa de mare sînt unele asemănări. Faptul ar putea să uimească pe unii, dar are un substrat natural. După cum se știe, conform ipotezelor acceptate, viața terestră a apărut în apă și, după o lungă evoluție, a ajuns pînă la om. Mediul intern al omului (adică și singele) nu ar fi altceva decît o părticică din oceanul primar închisă în interiorul primelor animale și care, în procesul de evoluție, a suferit importante transformări biologice.

În 1969 au fost realizate mai multe experimente ale unor acvanauți americani, italieni și francezi, în capsule închise sau farfurii submarine, pentru stabilirea condițiilor și programului optim de lucru la diferite adîncimi, presiuni, durate ale efortului. Pentru studierea schimbărilor fiziologice care pot surveni la adîncimi mari și stabilirea limitelor de rezistență, a fost inițiată experiența „Boucafond”, condusă de Cousteau, în care au fost folosiți 3 tîpi studiați mai întîi la suprafață și apoi scufundați sub apă, în chesoane metalice, unde li se creau diferite condiții și se urmăreau reacțiile. Au rezistat pînă la o „adîncime” fictivă de 1000 de metri. În legătură cu această, J. Cousteau a declarat: „Pe măsură ce vom cunoaște mai bine comportarea organismului animal la adîncimi cuprinse între 600—800 metri, vom „scufunda” (fictiv) la aceste cote și oameni.”

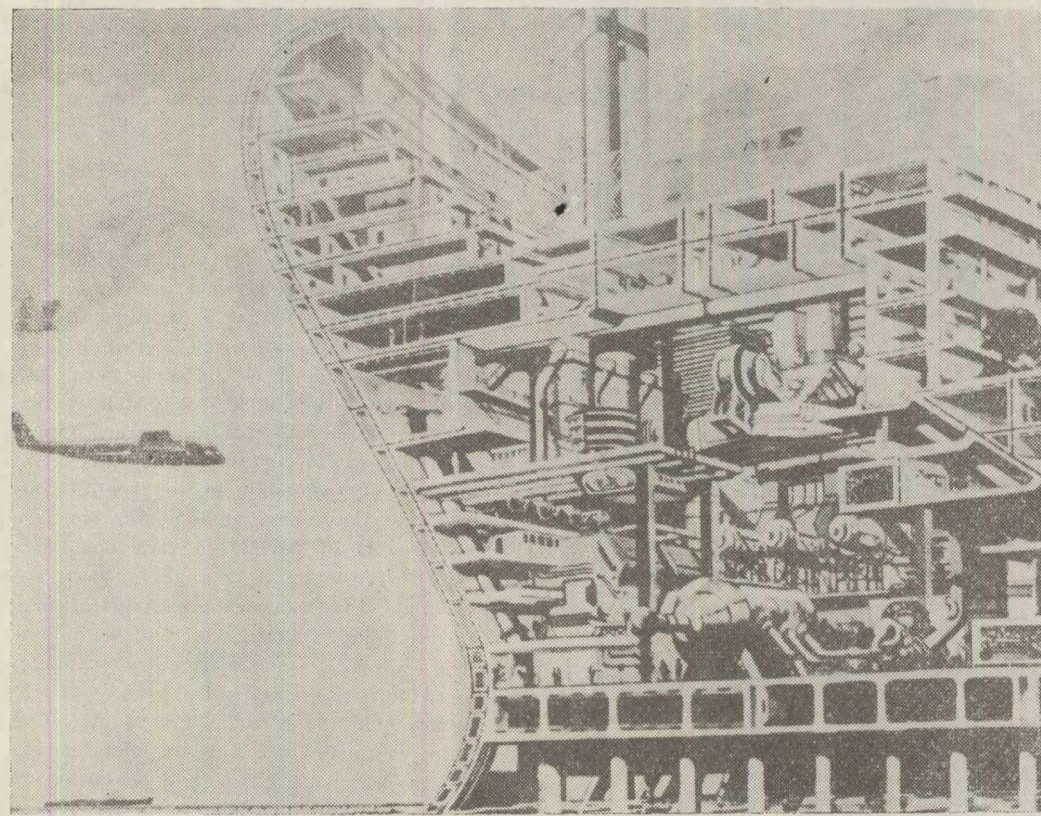
Toate aceste experimentări au avut ca scop să stabilească dacă omul poate să trăiască și să muncească în condiții subacvatice la adîncimi tot mai mari. Gîndurile oamenilor de știință merg tot mai departe, chiar pînă la ideea creării de oameni-amfibii (!) prin grefarea în plămîni a unor cartușe de oxigen, sau prin alte mijloace. Nu este departe vremea cînd vom putea vizita cu adevărat orașele submarine și pe locuitorii lor permanenți. Însă, în afară de problema respirației, în legătură cu viața umană în continentul albastru se pune și problema văzului, a auzului acvanauților, a temperaturii locuințelor etc. Astfel, temperatura optimă a locuințelor submarine trebuie să fie de aproximativ 40°C, deoarece heliul, care reprezintă 90% din amestecul respirator din încăperi, fiind foarte bun conducător termic, favorizează dispersarea, decîi pierderea căldurii. Chiar prepararea hranei ar fi dificilă, deoarece flacăra ar fi instantaneu „răcită” și arderea nu s-ar putea propaga. Chibriturile ar exploda, lemnul n-ar arde, reșourile electrice n-ar fi de folos. Au fost recomandate însă cuptoarele cu raze infraroșii.

În condițiile unei atmosfere de heliu sub presiune apar și alte ciudățenii. Astfel vorbirea devine o problemă, deoarece tonalitatea coardelor vocale crește și se modifică acustica gurii. Vocea ajunge un fel de gîlgiit cu tonalități foarte înalte ca un puiit. În aceste condiții, oamenii comunică mai mult în scris sau prin mijloace de telecomunicație, vorbesc articulînd foarte clar și numai esențialul. Apar schimbări importante și în psihologia oamenilor. Ei devin mai solitari, se micșorează atenția și puterea de concentrare, dar se dezvoltă memoria. Gesturile muzicale se modifică. Acvanauții nu-și manifestă dorința de-a reveni la suprafață. Toți trăiesc într-o permanentă euforie, ca într-o ciudată lume a unei veselii reci, stranie, cu decoruri mag-nifice.

Din toate experimentările desfășurate a reieșit că omul se poate acomoda la viața în adîncuri, fără schimbări negative în capacitatea de muncă, elementele fizice și psihice. Spiritul devine deosebit de combativ. Vor putea fi cucerite adîncimi din ce în ce mai mari, indiferent de uriașele presiuni la care omul s-ar găsi pentru un timp din ce în ce mai îndelungat. În prezent, în zona platformei continentale, omul se poate scufunda fără mari dificultăți, folosînd aparate de respirat și „case subacvatice”, pînă la adîncimi de 200 m, la 20 atmosfere presiune. Perspectivă sint uimitoare. Peste cîțiva ani, oamenii vor putea trăi și munci pînă la 600 m adîncime, respirînd un amestec de aer comprimat la 60 atmosfere.

Comunitățile umane submarine, orașe submarine și amfibii, cu domuri și cupole din aluminiu și sticlă, cu farfurii plutitoare drept taxiuri și instalații miraculoase vor fi o realitate. Va înflori acolo, în adîncuri, o nouă civilizație...

ION NEACȘU

Vedere în secțiune a unei centrale electrice a viitorului.

șantier arheologic

TROPÆUM TRAIANI

Locul unde ne aflăm — versantul apusean al dealurilor de la Adamclisi — este, poate, cea mai violentă negare a imaginii unei Dobroge plane, asimilată cu șesurile clasice, atît de convențional definite în manualele de geografie. Spre răsărit, silueta estompată de ceață a monumentului imperial a ajuns, printr-o ironie involuntară a scurgerii timpului, să semene cu o cușmă de dac; spre miazănoapte, panta lină, închisă pe linia orizonturilor de o gheață viorie de pădure; la picioarele noastre, ripe adînci, cu măruntă de lut galben în care un stratigraf ar putea lesne citi virsele pămîntului dobrogean. O vale largă, găvan pe pereții căruia casele se cațără a-nevoie, mari metereze rotunde ca barbacanele forturilor medievale, scobite de puhoaiete de primăvară. Ca în „Ligeia” lui Lampedusa, aici totul este îmbibat de farmecul antichității, nu un parfum veltust, nu incintăre trecută prin filtrul reminiscențelor clasice din anii

de școală, ci o extraordinară prezență sincronică, așa zice chiar, forțînd nota, contemporană, atît de bine „merg” mărturiile urbei traiane de odinioară cu peisajul aspru, încărcat de vigoare.

Colectivul de arheologi este deosebit de larg: Petre Diaconu, Al. Barnea, Ioana Cătănicu, Catrinel Domăneanu, Maria Munteanu, Radu Ocheșanu, Simion Ștefan, Costin Scorpan. Și, în sfîrșit, conferențiarul universitar N. Gostar.

„E greu de precizat însemnătatea acestei cetăți — afirmă arheologul Petre Diaconu. Iată, ca să vă dați seama, cîteva dintre obiectivele cercetărilor noastre: stabilirea limitelor cronologice ale cetății, determinarea gradului de romanizare a geților autohtoni, locul așezării în sistemul de apărare a limesului roman de la Dunărea de Jos. O primă certitudine, rezultat al săpăturilor din '71: inscripția fundamentală nu spune adevărul. Nu la 316, nîoi măcar la începutul domniei lui Con-

stantin nu a fost clădită cetatea, ci în a doua jumătate a secolului II. Decîi pe vatrăzeci de ani mai înainte, pe paterul lui Aurelian care, după 271 — părăsirea Daciei — trebuia să-și întărească flancul drept, fortificînd cetăți dobrogene. Durostorum și Callatis au fost întărite, poate și Histria. Tropaeum Traiani a rămas neterminată. N-ar fi singurul caz. Themistios, care l-a însoțit pe Valeus în lupta cu goții, la 369, zice, în **Orația a X-a**, că împăratul amîntit a asistat undeva, pe malul Dunării, la construcția unei cetăți, pe vechi temelii, începută de alt împărat. Azi avansăm ipoteza că cetatea la care se referă Themistios e Cius, identificată mai tirziu cu Girliciu. Avem dreptul să socotim că zidurile de la Cius sînt clădite pe temelii începute tot de Aurelian. Sfîrșitul secolului III a însemnat, pentru Dobrogea, o epocă de extraordinară construcție. Dioclețian, reformator aici, nu a făcut decît să continue opera lui Aurelian. Descoperirea noastră se referă la încă un fapt important: știm că Tropaeum Traiani e înființat de Traian; știm că în secolele II—III, de la Marc-Aureliu încoace, această așezare a fost municipium. În ciuda unui imens material, arheologii nu reu-

șiseră, însă, să determine nici locul și nici limitele fortificațiilor din secolele II—III. Or, prin descoperirea temeliilor vechi, „coborîm” cu cîteva decade în secolul III și ne apropiem de locul cetății lui Traian, din veacul anterior. Tot în anul acesta am dobîndit încă un ciștig: certitudinea că aici, la Adamclisi, chiar la nivelele tirzii (secolul IV și următoarele) există și elemente dacice, bine datate stratigrafic — piese de ceramică — la un loc cu cele romane. Aici își are rădăcinile ornamentica ceramică din secolele X—XI, tipul Dridu”.

...Problemele iscate de descoperirile echipei de arheologi la Adamclisi sînt tulburătoare. Se credea, de pildă, pînă de curînd, că faimosul val de piatră dintre Cernavodă și Constanța a fost ridicat între secolele IV—VI. Săpăturile de la Adamclisi permit însă datarea acestei construcții ca aparținînd, în realitate, secolului al X-lea, a doua jumătate. În afara zidurilor de incintă s-a găsit un cuptor pentru reducerea minereului, descoperire deosebit de importantă nu numai pentru istoria culturii materiale a acestor meleaguri ci și pentru istoria metalurgiei pe teritoriul pa-

triei. Placajele de marmură, casele etajate, scările interioare în melc, cele patru bazilici (unele dintre cele mai bogate din Dobrogea), cu ornamentică bogată, vorbesc despre o așezare înfloritoare, de importanță mare pentru economia vechii Dobroge. Construcțiile hidrotehnice vădesc o perfectă cunoaștere a sistemelor de alimentare cu apă, conectînd cetatea la trei surse: Valea Siliștei, Șipote și Răzoare. Aici a fost găsită, pentru prima oară în România, o conductă de plumb, chiar în porta cetății. La fel de iscusiti ca și constructorii Viei Apia, ai apeductului din Nîmes ori ai podului de la Drobeta, inginerii de la Tropaeum Traiani au lăsat posterității mărturie unei îndrăznețe concepții și execuții tehnice, cu soluții de factură absolut modernă.

...În coastele dealurilor de la Adamclisi, uneltele arheologilor au scos, de sub straturile seculare ale țărîni, splendorile unei cetăți din vechime — încă una din porțile prin care prezentul comunică, pe firul istoriei acestor pămînturi, într-un necurmat flux osmotic, cu spiritul și virtuțile străbunilor.

AL. MIHALCEA

Există în Dobrogea câteva muzee a căror însemnătate depășește în chip hotărât limitele acestei provincii ca și arile de referință la spațiul dintre Dunăre și mare, ridicându-le la rangul de reprezentare națională. Această aserțiune nu este nicidecum expresia supralicității simțului de apartenență la trunchiul spiritual al Dobrogei ci, dimpotrivă, reflectarea faptului că meleagurile acestea au dezvoltat câteva direcții specifice de activitate, reprezentative la nivelul țării. Un muzeu al mării române, de pildă, nu-și putea afla rostul în altă parte mai bine decât la Constanța; la Muzeul de arheologie există piese de o însemnătate științifică și de o valoare artistică atât de mari încât așezământul este, pe bună dreptate, considerat unul dintre cele mai interesante din Europa; în galeria constănțeană de artă există piese semnate de unele din cele mai ilustre nume ale plasticii românești; în Dobrogea de nord funcționează Muzeul „Delta Dunării” — zonă, de asemenea, de interes nu numai național, dar și european. În același timp, aceste aspecte specifice ale Dobrogei sînt prezente și în celelalte muzee ale țării. O imagine întregită a Dobrogei nu ar fi posibilă fără a cunoaște și tezaurul lor din acest unghi de vedere. În legătură cu momentul actual al muzeografiei dobrogene, cu perspectivele acesteia, cu modul în care spațiul dobroghean este reprezentat în muzee din alte părți ale țării, au binevoit să-și spună opinia, la invitația redacției: Florica Postolache, directorul Muzeului de artă din Constanța, Adrian Rădulescu, directorul muzeului constănțean de arheologie, și Gavrilă Simion, directorul Muzeului „Delta Dunării” din Tulcea.

FLORICA POSTOLACHE: Aproape toți reprezentanții școlii românești de artă, mai cu seamă după 1900, au lucrat în Dobrogea și s-au inspirat din tematica proprie acestui ținut, atât de bogat în sugestie artistică. Sînt prezenți, printre plasticienii care s-au inspirat din realitățile Dobrogei, și înaintași aparținînd secolului trecut — Theodor Aman, de pildă, printre lucrările căruia există, la Galeria Națională, o pictură intitulată „Portul Constanța” (1882), interesantă nu numai sub raport artistic, ci și ca document. Grigorescu semnează și el o „Marină”, realizată în 1881 la Viile Noi, fiind oaspete al familiei V. A. Urechia. Dar mai ales plasticienii aparținînd veacului nostru au pictat peisajul dobroghean — cu atîtă insistență încît, pe plan național, numai școala de la Baia Mare mai poate oferi un exemplu similar de aderență tematică, fără însă ca numărul pinzelor să fie tot atît de mare. Pictori de mare valoare: Petrașcu, Șirato, Tonitza, Dărăscu, S. Popp ș.a. au celebrat în tablourile lor Dobrogea. A descoperit-o cu adevărat Iser, care i-a intuit specificul: forța culorilor, vigoarea solului, intensitatea luminii care estompează contururile obiectelor, varietația tipurilor umane. S-a pictat mult în Delta, la Cernavodă, la Medgidia. Este astfel explicabilă prezența operelor de inspirație dobrogheană în toate muzeele țării. La Galeria Națională — și numai simpla însușire a numelor poate da, oricum, o imagine a fascinației exercitate de spațiul acesta asupra artistului plastic — există numeroase tablouri cu subiect dobroghean semnate de Jean Al. Steriadi, S. Mütznier, Marius Bunescu, Al. Satmari, fără a-i repeta pe cei deja amintiți. În alte muzee din țară: „Toamna pe litoral” (Bunescu), „Case la Tulcea” (Dărăscu), „Marină” (Petrașcu) — la Craiova; „Cafenea turcească” (D. Ghiață), „Vedere de pe brațul Măcin” (Dărăscu), „Case din Tulcea” (I. Abrudan), „Colț din Constanța” (Bunescu) — la Cluj; „Rada portului Constanța” (Ion Musceleanu) — la Brăila. Din documentarea noastră, din relații cu celelalte muzee din țară se poate afirma cu certitudine că nu există muzeu în care Dobrogea să nu fie reprezentată. Acesta este și adevărul în temeiul căruia, în viitor, vom deschide expoziția „Constanța — motiv de inspirație pentru pictori și graficieni”, imaginată ca o retrospectivă de mari proporții. Inițial, muzeele județene așteptau să reprezinte, fiecare, întreg fenomenul plastic românesc. Ambiția aceasta a dus la o anume dispersare a patrimoniului artistic, la o

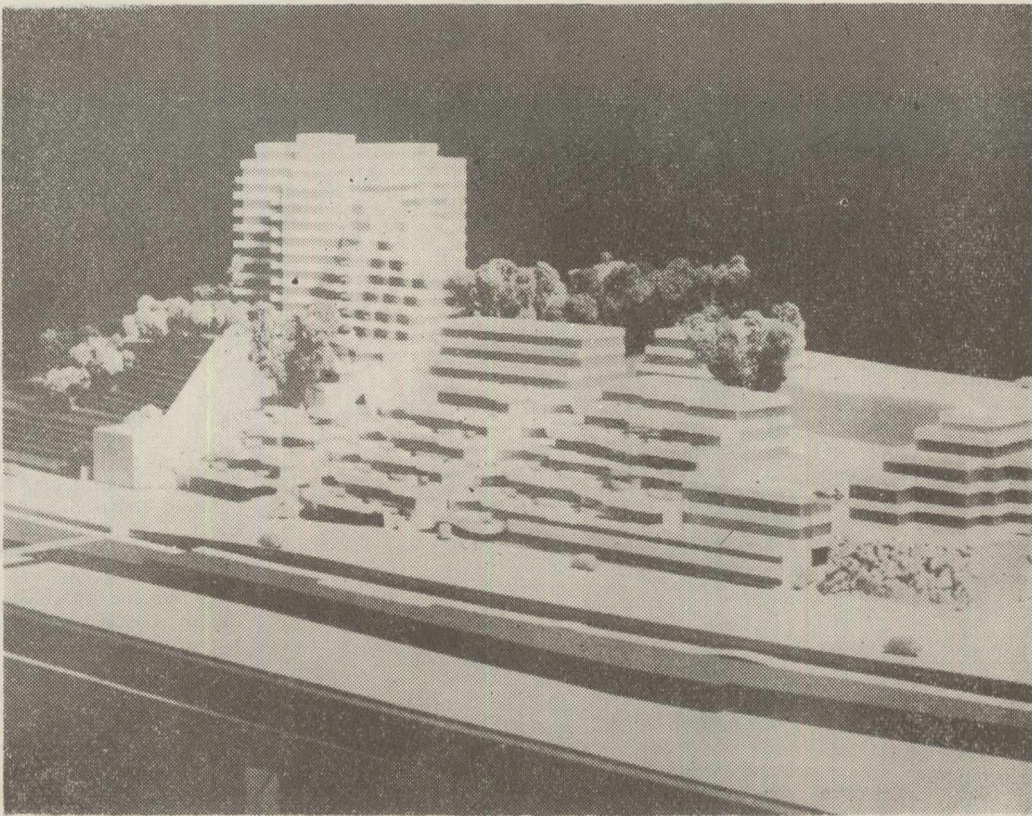
dobrogea în muzee

structurare a materialului conformă mai degrabă unor criterii de ordin cantitativ decât calitativ. Noi considerăm că fiecare județ e dator să valorifice în primul rînd fondul propriu, cu adevărat reprezentativ. Este ideea care ne călăuzește de cîțiva ani în politica de achiziții. Achiziționăm cu precădere lucrări semnate de mari artiști din perioada de după 1900 — peisaj dobroghean. Aceasta va îngădui ca, foarte curînd, muzeul constănțean să aibă un profil definitiv conturat. Preocupările noastre sînt îndreptate în momentul de față către munca de reorganizare a muzeului de la Medgidia. Dacă la Topalu există o colecție donată — deci închisă — iar la Limanu o expoziție alternativă (vara — pictură, iarna — grafică, în funcție de condiții), la Medgidia, locul de naștere al lui Lucian Grigorescu, socotit de critică drept unul dintre cei mai mari pictori contemporani, există toate condițiile pentru realizarea unui muzeu reprezentativ pentru plastica dobrogheană, care să grupeze: 1) operele unor artiști care s-au stabilit și au creat aici (D. Hirlescu, Marius Bunescu ș.a.) ; 2) lucrări ale unor plasticieni dobrogheeni de obîrșie (I. Jalea, Al. Ciucurencu, Boris Caragea, Cristea Grosu, I. Pacea, Spiru Chintilă, I. Nicodim, I. Bițan, V. Rusu Ciobanu, Marcela Cordescu, V. Brătulescu ș.a.) și 3) lucrările membrilor Filialei Constanța a U.A.P., vitregiți într-un fel, deoarece spațiul muzeului constănțean este insuficient. Există îndeajuns de multe picturi, sculpturi, lucrări de grafică care să fie expuse la Medgidia. De altfel, în acest oraș, activitatea artistică devine din ce în ce mai largă, atingînd în unele cazuri dimensiuni naționale.

ADRIAN RĂDULESCU: Din cite știu eu, foarte multe antichități ale Dobrogei au ajuns la Muzeul de antichități din București, grație eforturilor de colecționari ale generalului Mavros și ale lui Mihail Kogălniceanu. Unii particulari au consacrat chiar colecții, ca aceea a doctorului Severeanu. Au existat arheologi entuziaști care, venind din alte orașe ale țării, au făcut săpături în Dobrogea și care, în dorința de a înzestra muzee cu caracter național (la București sau la Iași) au transportat antichități dobrogene în „capitalele” celor două

provincii; așa se face că Grigore Tocilescu, de pildă, a transportat la București toate pietrele figurate ale Monumentului triumfal de la Adamclisi și că profesorul Orest Tafrali a dus antichitățile Callatisului în muzeele din „capitala” Moldovei. Locul acestor piese ar fi, desigur, aici, la obîrșia lor. Nu cunoaștem în amănunt dispersarea antichităților dobrogene, dar știm că această nefastă „operă” a început de multă vreme. În jurul anului 1828, de pildă, pașa de la Silistra „căuta” cu tunul comori în nucleul Monumentului de la Adamclisi; specialiștii țărilor occidentale angajați în armata musulmană își făceau un titlu de glorie din a transporta în străinătate piese dobrogene. În 1854, vapoare întregi încărcate cu inscripții, fragmente statuare sau arhitecturale s-au îndreptat spre Franța, Anglia, Italia, după cum, înainte de 1878, multe piese prețioase au luat drumul Istanbulului. Așa se face că, în loc să se afle într-un puternic și bine organizat muzeu de antichități al Dobrogei, cele mai multe dintre monumentele care reflectau istoria îndepărtată a acestui colț de țară se aflau oriunde, numai la Constanța nu. Această stare de lucruri a fost remediată printr-o susținută muncă de prospectare arheologică a Dobrogei și prin studierea materialului găsit. Abia după 1957, cînd reorganizarea Muzeului de antichități al Dobrogei s-a făcut după adevărate criterii științifice, se poate vorbi de un așezămint bine conceput, cu laborator și personal științific propriu, trebuincios operei arheologice potrivite cu imperativele acestei regiuni atît de bogate în vestigii geto-greco-romane.

Problema majoră care stă în fața muzeografiei dobrogene este aceea a reprezentării ilustrative a istoriei Dobrogei, de la momentul ultim de care se ocupă muzeul de arheologie (respectiv secolele 11—12) pînă la contemporaneitate. Pentru că, oricî s-ar spune, Dobrogea reprezintă o entitate antropogeistorică, o parte indisolubil unitară a spațiului de răspîndire a poporului român carpato-danubian fără de care nu s-ar putea explica și înțelege fenomenul continuării și prezenței noastre pe aceste meleaguri. Este inexplicabil că, pînă la această dată, nu avem la Constanța — metropola dintotdeauna a regiunii Dunării de

● Macheta unei case-terasă pentru 1.000 persoane.

cu ROBERT LE VAVANSSEUR, despre :

VIITORUL ... TRADIȚIILOR

— După cite știm, nu numai că sîntefi fondatorul Festivalului Internațional de folclor de la Dijon dar ați și participat efectiv, ca membru în juriu, la toate cele 26 de ediții ale sale, așa încît îi cunoașteți evoluția valorică ca nimeni altul... De fapt, ce anume a determinat organizarea toamnei la Dijon a unei astfel de competiții ?

— La puțin timp după terminarea războiului, mai exact în 1946, un grup de entuziaști a hotărît organizarea unui festival de folclor, poate și pentru a materializa un vis mai vechi, poate și pentru a încerca valorificarea și pe această cale a unor minunate tradiții pe cale de atrofieri. În fine, motivele au fost multiple. Dorința noastră era, chiar de pe atunci, de a etala pe scena festivalului, pe cît era cu putință, nu numai folclorul francez — destul de sărac, totuși — cît tot ce este mai reprezentativ în folclorul european. Cu alte cuvinte, o competiție care să devină un adevărat colaciu despre permanența valorilor populare, despre nesecata frumusețe a cîntecului și

dansului popular. Acolo, pe scena de la Dijon, pot spune că au fost stabilite primele contacte culturale est-vest mai consistente. Ne-am străduit de la bun început să nu facem din festival o competiție în sine, ci să-l racordăm la o realitate multiplă, să-i oferim o largă perspectivă. Cum spuneam, folclorul francez nu excelează printr-o prea mare varietate, el nu se poate compara cu folclorul românesc, pe care îl consider ca fiind de o extraordinară vitalitate și prospețime. Dar cunoașterea lui directă, prin intermediul spectacolului de sală, poate satisface pe oricare om îndrăgostit de folclor, și care caută în ritmul, cînd lent, cînd vijelios al dansului, ori în cromatica unui costum, mărturii ale unei civilizații străvechi, ale gustului popular, care respinge canoanele rigide și mărturisese o autentică comprehensiune pentru frumos. Un bun simț care refuză excesele și formulele baroce. atestînd o deschidere perpetuă spre echilibru și rafinament.

— Cum este organizat festivalul ?

— Comitetul de organizare a festivalului este format din 670 de membri activi, personalități marcante din regiune. Alături de mari industriași și fermieri, care susțin și financiar festivalul, în comitet activează un mare număr de muncitori, de reprezentanți ai Partidului Comunist și ai Partidului Socialist din Franța și, bineînțeles, specialiști în folcloristică. Președintele acestui comitet este primarul orașului. Festivalul durează 14 zile și coincide cu sărbătoarea tradițională a culesului. Juriul este internațional, fiind format din muzicologi personalități de prestigiu, reprezentanți ai țărilor care își trimit soli la festival. Programul festivalului cuprinde atît competiția propriu-zisă cît și vernisaje de expoziții, mari concerte populare, la care participă zeci de mii de iubitori ai cîntecului și dansului popular. Marele premiu „Colierul de aur” este dat celei mai bune formații participante („Colierul de aur” este alcătuit din 16 piese; nu este o cifră fatidică ori aleasă la întimplare; ea reprezintă pe cei 16

duci de Bourgogne de care se leagă renumele de azi al regiunii). Se mai atribuie apoi un „Colier de argint” pentru cel mai bun ansamblu francez, asta pe de o parte, pentru a încuraja mișcarea de amatori din Franța și apoi pentru că, așa cum spuneam, într-o competiție la care participă atît de multe formații din țări cu un folclor de autentică vigoare, formațiile noastre ar ieși dezavantajate... Separat, se încununează cu „Discul de aur” formația orchestrală de cel mai bun nivel artistic și interpretativ. „Discul de aur” nu este un trofeu oferit de comitetul de organizare, ci direct de Academia „Charles Cros”. România participă la competiția noastră de numai patru ani, dar la toate cele patru ediții formațiile românești participante au luat atît „Colierul de aur” cît și „Discul de aur”. Îmi amintesc și acum cu emoție de evoluția formației constănțene „Pandelașul”, excelentă din toate punctele de vedere. O înaltă știință a alcătuirii repertoriului, o interpretare pe care o consider fără greș, o omogenitate remarcabilă a ansamblului și, vă spun drept, oricît aș superlativiza evoluția sa pe scena festivalului de la Dijon, tot aș rămîne cu sentimentul că ceva mai rămîne de adăugat... Nu

jos — un muzeu de istorie care să explice, în sensul succesiunii narrative a istoriei feudale și, în special, moderne și contemporane, evoluția unui popor care, trecînd peste lunga asuprire feudală otomană, a știut — și a putut, prin forțe proprii — să rămînă o entitate națională unitară și stăpînă peste un teritoriu vestpotic care altădată a fost moșia lui Burebista sau Mircea cel Bătrîn. Nu văd mai potrivit plasat acest muzeu decît în inima promontoriului constănțean, acolo unde se află una din cele mai importante clădiri, în stilul renașterii italiene — prîma primărie a Constanței după 1878.

GAVRILĂ SIMION: După opinia mea, muzeologia de azi se caracterizează prin tendința de reflectare a dinamismului specificei vieții moderne; pe de altă parte, un atribut major al acestei activități este și complexitatea funcțiilor pe care le cumulează muzeul, așa cum îl concepem acum. Mă refer la salvarea valorilor culturale și documentare, la tezaurizarea acestora, la măsurile de conservare și restaurare, la cercetarea științifică desfășurată în temeiul acestor valori — act de mare importanță culturală — și, mai ales, la găsirea celor mai eficiente procedee și metode de punere a acestor valori în contact cu publicul larg.

Ne preocupă completarea colecțiilor existente în Muzeul „Delta Dunării” cu piese noi aparținînd nu numai istoriei, ci și științelor naturii. În ce ne privește, sîntem de părere că un obiectiv de prim ordin al muzeologiei este firesc să fie lichidarea aspectului eterogen al expozițiilor. Reunirea unităților muzeale sub formula „complexului muzeistic” implică o contopire sub toate formele a funcțiilor și sectoarelor, prin introducerea unor metode noi de prezentare. În muzeul „clasic”, acela dotat cu un spațiu arhitectonic bine precizat, delimitat ca atare, muzeograful este obligat să respecte, în funcție de datumul amintit, problematica fiecărei ramuri științifice: istorie, etnografie, științele naturii etc., să recurgă la metoda sistematică sau cronologică, la procedeul „landşaftului” — prin diorame sau biocenoză. În toate cazurile acestea, realitatea este interpretată într-un cadru arhitectural dat. Considerînd că organizarea pavilionară are un efect mult mai puternic decît muzeul organizat după principiul standurilor, s-a propus (și a fost aprobată) crearea, la Tulcea, a unui complex muzeal care, printr-o selecție de valori, să poată reflecta, la scară redusă, întregul ansamblu al Dobrogei de nord sub toate raporturile: cadru natural, specific arhitectonic, izvoare și monumente istorice, cultură. Organizarea acestui mare complex, întins pe o suprafață de 312 hectare, se va face după principiul prezentării în pavilioane. Vor fi înfățișate în amănunt colțuri din natură cu flora și fauna lor, cu arhitectura rurală corespunzătoare, cu monumente istorice reprezentative. Nu vor lipsi, desigur, expozițiile tradiționale panoramice al căror rol va fi documentar-concluziv asupra ansamblului tematic propus vizitatorului.

Terenul ales, între dealul Monumentului și dealul Bididia, intrinește toate condițiile; dispunem, în primul rînd, de cca. 200 ha de baltă cu plaur, de fapt o microdelta vestigială, de aproape 20 ha de pădure, conținînd speciile Dobrogei. Sigur, aici va trebui să intervină mina muzeografului care să înlătore unele specii floristice inutile, să le completeze pe altele, să instaleze aici, în chip permanent, specii animale reprezentative, să reconstituie, diu elementele existente și răspîndite în tot spațiul Dobrogei de nord, cherhanale, case, mori de vînt — într-un cuvînt, să facă operă etnografică. Arhitectura dobrogheană va fi prezentată în totalitatea sa. Actualul muzeu al Deltei Dunării va rămîne, bineînțeles, cu rol documentar. Un amănunt: pentru turiștii grăbiți sau pentru o vedere de ansamblu, date fiind dimensiunile deosebite, va funcționa o linie de teleferic care va lega cele două vîrfuri ale dealurilor de la extremitățile bălții Zaghev.

vreau să se creadă că sînt acum amabil pur și simplu pentru că vă sînt oaspete: acesta este adevărul. — Și publicul ?

— Cel mai important lucru pe care îl demostrează, cu fiecare spectacol, festivalul nostru este, cred, acela că folclorul autentic, arta autentică, găsește audiența cea mai largă în rîndul publicului de azi. Că este, pînă la un punct, o tristă prejudecată aceea care prezintă tineretul ca fiind traumatizat de muzica ușoară, robit benzii de magnetofon și nereceptiv decît la maratonul vizual al cinematografului și micului ecran. Publicul festivalului este format în cea mai mare parte de tineri și ajunge să vezi cu cită atenție ascultă, cu cită bucurie aplaudă un cîntec bun ori un dans frumos pentru a înțelege cît de gratuită și tendențioasă ar fi o atare afirmație.

În definitiv, de modul în care vom ști să educăm acest public tînăr, în spiritul respectului pentru arta autentică, pentru arta populară în primul rînd, depinde, spun eu, și felul în care se vor conserva în timp niște tradiții, amenințate la un moment dat de invazia super-tehnicismului.

ELLA FLORESCU

Interesul considerabil manifestat față de politologie nu mai apare astăzi nimănui ca un fapt surprinzător. Amploarea dezvoltării științelor politice și instituționalizarea lor la nivel internațional au fost determinate de coordonatele majore, definitorii ale epocii noastre: trecerea pe plan mondial de la capitalism la socialism și comunism și desfășurarea accelerată a revoluției științifico-tehnice. Creșterea tot mai accentuată a rolului factorului politic, profunde și rapide transformări social-politice pe care le înregistrează lumea de azi, dimensiunile și intensitatea luptei ideologice conjugate cu intruziunea tot mai puternică a științei în toate sferele vieții sociale au sporit considerabil funcțiile științei politice în societatea contemporană. Ea se găsește astfel pusă în fața unor solicitări și exigențe multiple, privind investigarea și explicarea fenomenelor și proceselor politice, elaborarea unor soluții fundamentale pentru deciziile politice, pregătirea cadrelor politice și administrative, educația civismului și orientarea opiniei publice.

Desigur, îndeplinirea acestor importante și presante sarcini este mediată, în fiecare caz în parte, de natura sistemului politic și de calitatea concepției teoretice și metodologice care prezidează demersul politologic. Dată fiind forța euristică și explicativă a marxismului creator, însemnătatea sa în edificarea unei științe politice autentice și socialmente eficace se vedește astăzi, chiar și pentru unii nemarxiști, ca fiind hotărâtoare. În această lumină ne înscrim considerațiile noastre sumare privind unele contribuții românești la problemele actuale ale politologiei.

Fără a subestima cele ce s-au realizat și înainte, cu deosebire însă după Congresul al IX-lea al P.C.R., în condițiile unui avânt general al activității teoretice și al gândirii social-politice, preocupările și rezultatele în domeniul politologiei au cunoscut un curs ascendent.

Atitudinea creatoare față de marxism-leninism, dezvoltarea de către partidul nostru a teoriei și practicii construcției socialiste, receptivitatea față de nou în știință și intransigența ideologică față de concepțiile retrograde și ideile ostile au fertilizat și orientat dezvoltarea științelor noastre politice. Procesul instituționalizării științelor politice

Noile măsuri pentru îmbunătățirea activității teoretico-ideologice și cultural-educative preconizate de secretarul general al partidului și adoptate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. trasează căile ridicării în continuare a creșterii activității la nivelul exigențelor sporite ale noii etape istorice în care s-a angajat procesul revoluționar de dezvoltare socialistă a țării. Depășind o anumită timiditate și restrângere tematică, activitatea teoretică din cîmpul științelor socio-politice trebuie să aducă o contribuție originală, mai pronunțată creatoare, la elaborarea de studii și analize, la cercetarea și clarificarea noilor probleme teoretice și practice, care apar în procesul dezvoltării socialiste a societății noastre, în viața internațională contemporană. Măsurile luate pînă acum privind perfecționarea conducerii societății noastre, continuarea acestei munci la un nivel calitativ superior și cu eficiență sporită pun în lumină creșterea continuă a rolului activității de cunoaștere și de aplicare creatoare a legilor obiective de făurire a noii orinduri. „Putem spune — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — că cunoașterea acestor legi și în general stăpînirea științei conducerii, a folosirii legilor obiective, constituie factori de prim ordin pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor trasate de Congresul al X-lea al partidului“. Aceasta presupune ancorarea și mai fermă a cercetării, pe întreg frontul științelor sociale și politice, în realitățile lumii contemporane, situarea consecventă pe pozițiile teoretice și metodologice ale marxism-leninismului, promovarea neabătută a fermității ideologice și combativității revoluționare comuniste.

În lumina acestor indicații, lucrătorii din domeniul științelor politice, alături de cercetătorii pe tărîmul celorlalte științe sociale, sînt angajați în investigarea și fundamentarea teoretică a unei largi tematici de cea mai strictă actualitate. Problemele noii etape istorice de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, ale democrației și umanismului socialist, ale consecințelor specifice ale revoluției științifico-tehnice, ca și cele legate de elaborarea științei organizării

și conducerii societății socialiste mobilizează eforturi și contribuții interdisciplinare. Din aceeași perspectivă pluridisciplinară sînt abordate problemele statului socialist și ale națiunii socialiste, ale rolului organizațiilor de masă și obștești, problemele fundamentale ale capitalismului contemporan și cele privind elaborarea științei viitorului. O importanță deosebită se acordă elaborării unor teme ca: rolul partidului comunist în sistemul social și politic al orînduirii socialiste, rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale, unitatea socialistă a poporului, cerințele informării politice a maselor și ale dezvoltării conștiinței lor socialiste, unitatea dialectică dintre național și internațional, integrarea socio-politică a tineretului, orientări și perspective în mișcarea de eliberare și în dezvoltarea țărilor recent eliberate, relațiile interstatale în etapa contemporană, probleme ale mișcării muncitorești și comuniste contemporane.

Abordînd această problematică vastă și actuală, științele politice sînt chemate să răspundă plener exigențelor pe care concepția marxist-leninistă le pune în fața lor: funcții explicative și de generalizare teoretică, funcții de predicție și de prognoză socială, funcții axiologice-educative și funcții normative-practice și aplicative, oferind o fundamentare temeinică și o perspectivă limpede acțiunii politice de perfecționare a întregului edificiu social, întregii politici interne și externe a partidului și statului. În același timp, ele trebuie să-și sporească forța militantă de orientare și înfrîngere politico-educativă, de educație ideologică și civică.

Noile măsuri pun, așadar, în fața științelor politice sarcini deosebite, în concordanță cu noile cerințe ale etapei actuale a construcției socialiste, constituind un impuls care le stimulează dezvoltarea și eficiența practică și un ghid care le clarifică perspectiva ideologică a acestei dezvoltări. În spiritul atitudinii consecvente a partidului nostru și ținînd cont de cerințele epocii contemporane cînd reliefam valoarea teoretico-explicativă și euristic-metodologică universală a marxism-leninismului pentru științele politice, trebuie să subliniem în același timp necesitatea intensificării eforturilor în vederea dezvoltării sale creatoare, a elaborării teoriei politice marxiste la nivel contemporan, sporindu-i capacitatea explicativă și forța prospectivă și aplicativă. Pentru aceasta, trebuie să ținem cont de modificările introduse de revoluția contemporană în principiile explicative și metodologice ale științelor, inclusiv ale științelor politice, să integrăm, cu luciditate critică și fermitate ideologică, rezultatele și implicațiile științelor contemporane în structura teoriei politice marxiste. Făcînd acest lucru, noi vom putea contribui la afirmarea și mai prestigioasă a superiorității teoriei politice marxiste, la inserarea mai activă a științei noastre politice în circuitul științific internațional și, în același timp, vom putea realiza cercetări care să servească efectiv perfecționarea sistemului nostru social și politic în sensul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

OVIDIU TRĂSNEA

Omul viitorului, o creație a mass-mediei?

- cultura viitorului va fi o cultură de masă ?
- vom ieși din „galaxia gutenberg“, a scrisului ?

Expansiunea neabătută a radioului, cinematografului, televiziunii, presei, cărții de masă, discurilor, benzilor magnetice face ca lumea actuală să cunoască o adevărată „revoluție“ a mijloacelor moderne de comunicare culturală — mass-media. Pentru a le putea aprecia viitorul, se cere a ști în ce măsură revoluționarea „mijloacelor“ de diseminare a comunicărilor este însoțită de o revoluționare a „forțelor“ de producere a unei „culturi mass-media“ și de instaurarea unor relații social-culturale și a unei „trăiri culturale“ corespunzătoare. Căci de interes capital pentru știința viitorului nu este altă cunoașterea perfecționării tehnice și tehnologice legate de mass-media (sau răspîndirea mijloacelor de comunicare în lume), ci sesizarea viitorului și ceea ce s-ar putea numi **cultură mass-media**. Este vorba deci de surprinderea tendințelor de difuzare și încorporare ca act cultural a unui corp complex de norme, simboluri, imagini care, structurate într-un anume fel și rețrăite ca valori culturale, să contureze o nouă dimensiune de viață spirituală a omului modern. Un autor român imaginea, nu de mult, programul unei zile obișnuite de muncă pentru omul anului 2000. La 5,30 „A.B.“ este trezit din somn de muzica **consolei informaționale**, după care timp de o oră urmărește știrile de pe ecranul aceleiași console. Selectînd anume știri ce-l interesează, comandă telefonic la „centrul de comandă“ al sectorului un ziar „personalizat“ pe temele selectate și care-i parvine în timp record, deoarece a fost redactat cu ajutorul unei mașini electronice. La locul de muncă, „A.B.“ recurge, printre altele, și la serviciile unor ecrane T.V., cu ajutorul cărora urmărește anumite procese de producție. Reîntors acasă, deschide televizorul, fie pentru a urmări în direct o piesă de teatru, un curs de reciclare, emisiuni instructive etc., fie pentru a participa, printr-un sistem de conectare cu „circuit închis“ la diverse ședințe de bloc, cartier, la sesiuni etc. Pentru destindere, delectare, cultivare, „A.B.“ recurge la serviciile benzilor magnetice (audio, video) sau citește prin **metoda rapidă** un roman proiectat filă cu filă pe ecranul mare din dormitor. Pentru o discuție cu prietenii sau cu membrii familiei plecați în oraș sau la mare depărtare, „A.B.“ recurge la aparate de radio emisie-recepție cu rază de acțiune mică, medie sau chiar foarte mare. Înainte de a adormi, dintr-un difuzor de pernă o muzică imbiitoare îi produce relaxarea necesară somnului...

Omul anului 2.000 va fi deci înconjurat de mijloacele moderne de comunicare de cînd se trezește și pînă adoarme. „Mijloacele“ descrise mai sus nu sînt de ordinul fan-teziei. Cea mai mare parte dintre ele au fost deja realizate sau proiectate. Folosirea în afara undelor tradiționale (lungi, medii, scurte) a undelor metrice cu modulație de frecvență, a undelor centimetrice și benzilor de frecvență ultraintăltă (UNF) deschide radioului și televiziunii perspective de neabătut, oferind posibilitatea unui număr nelimitat de stații de emisie. Laserele inaugurează, de asemenea, în telecomunicații, o vastă zonă a spectrului electromagnetic. Teoretic, fasciculul unui singur laser ar putea să transmită toate comunicările care se fac în prezent simultan pe liniile telefonice din lumea întreagă. Aparatele de recepție — telefoane, radio, t.v. — vor putea fi produse în cantități de sute și mii de ori mai mari decît în momentul de față. Miniaturizarea lor va permite ca într-o casă să se afle zeci de asemenea aparate. De pe acum specialiștii japonezi au creat un televizor de mărimea unui pachet de țigări... Televiziunea cu circuit închis, care permite extinderea sistemelor de tele-școală, televiziune, tele-intercomunicare etc., constituie deja o realitate. Sateliții artificiali vor putea transmite programe sau comunicări elaborate în oricare colț al lumii și care ar urma să fie recepționate direct, cu ajutorul unor antene concave direcționale, instalate deasupra locuințelor. Perspectiva „ziarelor personalizate“ nu este, tehnic vorbind, o utopie. Șirul de exemple privind revoluționarea tehnică continuă a mijloacelor de comunicare poate fi desigur mult extins. Important mi se pare să relev că, în afara invențiilor deja realizate, este de prevăzut apariția altora care cu greu pot fi măcar imaginate astăzi. Dar nu numai despre o enumerare a invențiilor posibile, fatalmente incompletă, este vorba.

În viitor, mijloacele acestea vor fi doar simple instrumente de vehiculare a unor informații, **către și dinspre „consumator“** ? Forțele (umane) producătoare de comunicări mass-media se vor afla fatalmente la capătul „emițător“, iar o masă de „consumatori pasivi“ la capătul receptor ? Funcționalitatea mass-mediei va exprima o amplă și reală mișcare culturală ? Iată doar cîteva din întrebările care conturează problematica socială referitoare la viitorul mass-mediei. Opinia mea, exprimată deja, este că mass-media sînt și vor deveni, crescînd, mijloace moderne trainice care să contribuie la edificarea unei noi modalități culturale proprii timpului nostru, și anume **cultura de masă**. Aceasta vizează modelul unui om (și evident, al unui ideal de viață) de tip urban: relevă urbanitatea ca substanță a existenței în evul modern; conferă interesului cultural de masă o anume demnitate și universalitate.

Mass-media vor zămisi noi deprinderi și obiceiuri de o factură urbană inedită: în primul rînd deprinderea de a folosi acest nou **mediu „tehnic“**. Prin mesaje vehiculate, aceste instrumente vor realiza o universalizare culturală, o „masificare“ a culturii, urmată însă într-o altă etapă de o **acută diferențiere**. Ziarul „personalizat“, discoteca cu înregistrările preferate, televiziunea cu circuit pe grupe de abonați, diversificarea transmisiunilor radio, filmul pentru grupe de abonați etc. sînt tot atîtea indicii în acest sens. Deocamdată însă statisticile actuale din unele țări capitaliste acuză — și pe bună dreptate — impactul negativ realizat prin: răspîndirea unor valori sub-medioce, standardizate, stereotipizate; uniformizarea gusturilor prin omogenizarea conținuturilor transmise; pasivizarea auditoriului; reducerea capacității de reflecție, fapt pentru care publicul se poate dovedi „cap-tiv“ față de orice tentativă de „control al minților“; incapacitatea de a mai savura cultura de calitate; acroșarea insulsi la „en-clava“ mijloacelor culturale, făcîndu-l un singuratic, un incapabil de sociabilitate etc. Într-adevăr, dependența mass-mediei de o anume politică culturală de factură comercial-capitalistă, recursul abuziv la mijloacele tehnice de comunicare poate determina și atari consecințe. Ceea ce nu înseamnă însă că „viciile“ semnalate sînt inerente „mijloacelor“ înseși. **Modalitatea concretă** în care aceste mijloace sînt utilizate conferă caracter de cultural sau anticultural sistemului mass-mediei.

Mijloacele moderne de comunicare devin părți componente ale unei autentice culturi mass-media, după cum o dovedește situația din țările socialiste, numai în măsura în care înlesnesc o autentică „creștere culturală“ și dezvoltare a personalității omului veacului nostru. Personalitatea de masă devine în acest sens unul din criteriile culturii de masă vehiculate și cu ajutorul mass-mediei. Ceea ce înseamnă: o dezvoltare neabătută a conștiinței politice, științifice, etice, estetice etc. a unor mase întregi de oameni, folosindu-ne și de serviciile mijloacelor moderne de comunicare. Prin funcția lor **informațională**, aceste mijloace realizează cu rapiditate maximă difuzarea celor mai variate știri despre evenimentele curente (politice, economice, culturale), ceea ce face ca o sumă uriașă de oameni să fie ținută la curent, în mod constant și adecvat, cu toate evenimentele și cu toate problemele din planul activităților obștești. Informarea amplă este o condiție a democratizării vieții sociale moderne și o premiză a dezvoltării conștiinței politice a maselor.

Conștiința este cunoștință plus atitudine activă, cunoaștere și acțiune. Mass-media, prin acțiunea informativă ce întreprind, nu sînt doar transmițătoare de cunoștințe ci și imboliduri la acțiune: virtuțile lor în acest sens nu mai trebuie demonstrate. Opera implinită de mass-media în planul dezvoltării conștiinței politice este, mutatis mutandis, valabilă și în planul conștiinței etice, estetice etc. Omul de mine va fi mai instruit, mai preocupat de viața publică, mai ancorat în contemporaneitate grație mass-mediei. Va fi el oare și mai sociabil ? Dacă prin sociabilitate înțelegem doar actualul contact inter-uman de tip „face to face“ (față în față) atunci răspunsul s-ar putea să fie negativ. Dar oare nu este de imaginat și un alt tip de sociabilitate ? Telefonul nu constituie un exemplu peremptoriu pentru faptul că relațiile inter-umane se pot desfășura și prin mijlocirea unui „fir“ ? Oare ecranul t.v. sau legătura radio nu ar putea amplifica neabătut o sociabilitate de acest tip ? Cred că de importanță majoră se vor dovedi, în perspectivă, următoarele tendințe: democratizarea politicii culturale mass-media, în înțelesul că această politică va exprima interesul cultural real al maselor, că auditoriul va interveni activ în orientarea și chiar realizarea producerii mesajelor, că actul de selecție a unor mesaje adînc diferențiate va fi rodul personalității culturale a „consumatorului“. Grație celor de mai sus, cultura mass-media, cosubstanțială și simultan informativă, instructivă, educativă și delectativă, va exprima condiția culturală, trăită aievea de omul modern. Funcționalitatea mass-mediei, după cum arată experiența țărilor socialiste, se poate axa pe diseminarea unei culturi autentice. Creșterea spirituală a populației în viitor va fi în bună măsură expresia asimilării active a acestei culturi. Se spune, și nu fără dreptate, că omul modern, produs al unei miraculoase mutații, descinde din carte, și este, finalmente, o creație a cărții. Nu este exclus ca omul viitorului să fie o creație a mass-mediei într-o măsură pe care nici n-o putem măcar bănuși astăzi.

Sînt de prevăzut „mutații“, după cum arătam, chiar la nivelul unor compartimente ale psihologiei individuale și sociale. Viitorul mass-mediei pare miraculos. Dacă „revoluția comunicărilor“ va fi pe măsura revoluției făptuite de tipar (sau mai mare) afirmă însă nu numai de mass-medie, ci de întreg contextul social și uman al viitorului.

H. CULEA

EXIGENȚE ȘI PERSPECTIVE ALE POLITOLOGIEI

În cercetare și învățămînt a constituit, de asemenea, un impuls. A fost creată, în martie 1968, Asociația Română de Științe Politice, care s-a afiliat la Asociația Internațională de Științe Politice. Înființarea Academiei de Științe Sociale și Politice (în cadrul căreia funcționează o secție de științe politice) a avut o deosebită importanță în lărgirea ariei cercetărilor și în coordonarea acestora, în concentrarea eforturilor spre investigarea fenomenelor și proceselor social-politice contemporane, atît interne cît și internaționale, în scopul clarificării unor concepte fundamentale, al elaborării unor studii apte să ofere generalizări și concluzii teoretice cu valoare prospectivă și aplicativă. În învățămîntul superior, alături de disciplinele ținînd de marxism-leninism și în aceeași perspectivă teoretică, au fost introduse discipline noi: doctrine politice, sociologie politică, sisteme politice contemporane, organizații și relații internaționale etc.

S-au mărit aria tematică și numărul sesiunilor științifice (dintre care unele cu participare internațională), dezbaterilor și simpozionelor organizate de secția de științe politice a Academiei de Științe Sociale și Politice, de Academia de Învățămînt Social-Politic „Ștefan Gheorghiu“, de Asociația Română de Științe Politice, de catedre universitare de profil. În același timp a crescut în intensitate participarea reprezentanților politologiei românești la confruntările și reuniunile științifice internaționale. Politologii români și-au consacrat eforturile în direcția elucidării unor probleme viu controversate în rîndurile expozenților disciplinei: studiul genezei și evoluției științei politice, definirea obiectului și statutului epistemologic al politologiei, locul său în sistemul științelor politice și precizarea raporturilor sale reciproce cu discipline învecinate: sociologia politică, unele științe juridice și, mai ales, știința conducerii politice, stabilirea și fundamentarea funcțiilor sale complexe în societatea contemporană. S-au făcut de asemenea pași importanți pe tărîmul analizei critice a diferitelor tendințe metodologice și teoretice explicative din studiul contemporan al fenomenului politic.

Au apărut lucrări relevante care abordează problemele națiunii socialiste și ale rolului națiunii în contemporaneitate, problemele statului socialist și ale evoluției funcțiilor sale, ale suveranității naționale și de stat. Au fost consacrate studii creșterii legice a rolului conducător al partidului, științei conducerii societății și problemelor corelative de praxiologie politică, democrației socialiste și tendințelor dezvoltării sale, dialecticii generalului și specificului în construcția socialistă, problemelor conștiinței politice socialiste, patriotismului socialist și internaționalismului proletar. A fost abordată multidisciplinar problema consecințelor social-politice și umane ale revoluției științifico-tehnice contemporane. Au văzut lumina tiparului lucrări consacrate analizei critice a democrației burgheze, istoriei doctrinei politice, domeniului relațiilor internaționale. Toate acestea reprezintă, fără îndoială, contribuții notabile la dezvoltarea politologiei marxiste din România.

Folclorul a constituit la noi obiect de discuție permanentă, și o clarificare a problemelor legate de creația populară întârzie încă să apară. Cert este că în acest moment ne aflăm foarte departe în studiul fondului său esențial și folcloristica noastră a inaugurat deja trecerea la **etapa sintezelor fundamentale**. E ciudat că deși ultimul an poate fi considerat aproape un an al folcloristicii prin cantitatea și calitatea studiilor publicate, semnarea și discutarea lor în presa literară a fost sporadică, fără ecou, chiar întâmplătoare. S-ar fi putut isca unele controverse rodnice pe marginea domeniului folclorului prin disocierarea de literatura cultă. **Permanența folclorică** a literaturii noastre naționale — iată un subiect esențial incitind la necesare clarificări; la fel: **continuitatea creației** folclorice în împrejurări noi. Osmoză dintre creația populară și cea cultă presupune serioase încercări de fixare a specificului celor două sfere de creație.

Numai o abordare tranșantă a tuturor problemelor ce se includ în **spațiul folcloric** poate aduce bune rezultate chiar în creația cultă actuală. Există filoane de aur neexplorate complet (chiar cu excepția lui Barbu și Blaga), care pot naște din nou pe marele poet. Poetul național dintotdeauna nu este indiferent la creația populară. Ne vom opri aici asupra cititorva chestiuni de definire structurală și tipologică a „artei populare”. Căci e bine să ne lămurim de la început asupra obiectului, adică să-i găsim domeniul proximal și diferența specifică, altfel riscăm să confundăm noțiuni greu de fixat. Spre un asemenea țel ne conduce cel mai exact cercetarea lui Al. Dima: „**Arta populară și relațiile ei**” (Minerva, 1971). Distinsul profesor pune pentru prima dată la noi în mod exhaustiv problema definirii „conceptului de artă populară”, încercând să elucideze **structurile creatoare** întâlnite în folclor, precum și fenomenele ce însoțesc difuzarea folclorului.

Astfel, în prima parte a cărții, în capitolul intitulat „Conceptul de artă populară”, dînd dovadă de o remarcabilă erudiție, Al. Dima stabilește diferențele existente față de artele înrudite (arta primitivă și arta cultă) și-i circumscrie prin delimitare de alți cercetători, premisele metodologice: „Ne aflăm, deci, dintru început, în fața a trei mari probleme distincte, care vor da și fireasca diviziune a acestei lucrări, ce-și va propune — în cele trei părți ale ei — o descriere a fenomenului artistic popular, concomitent cu o discutare estetică a lui, o prezentare a problemei creației artistice populare și, în sfîrșit, o înfățișare a problemei circulației artei populare. Această diviziune corespunde, de altfel, perspectivei firești din care poate fi privit un fenomen al spiritului: în el însuși, în procesul ce l-a creat și în ecoul pe care-l trezește în sufletele celor ce și-l însușesc”. Metoda sa științifică circumscrie în mod exhaustiv dialectica fenomenului cercetat. Toate procedeele converg în a delimita sfera artei populare și a o individualiza față de arta cultă. Cercetătorul procedează metodic identificînd întîi un obiect în sine, diferențînd apoi procesul creator popular de cel cult, pentru o mai exactă fixare o obiectului și, în final, ilustrînd premisele, stăruie asupra funcției de circulație ca fenomen de difuzare specific artei populare. Dialectica cercetării este limpede, premisele realizîndu-se și în concluziile clare de la sfîrșitul fiecărui capitol. Ceea ce rămîne foarte interesant în afara construcției de ansamblu sînt observațiile inedite ce abundă pe toată întinderea studiului. Al. Dima găsește just că „arta populară oscilează între aceste două cîmpuri sufletești (arta primitivă și arta cultă — n.n.), suferind permanent iniurierea ambelor. Ecoul spiritualității culte se evidențiază în primul rînd prin prezența caracterului rațional care începe a supraveghea mecanismul psihic asociativ”.

REVIRIMENTUL FOLCLORISTICII (I)

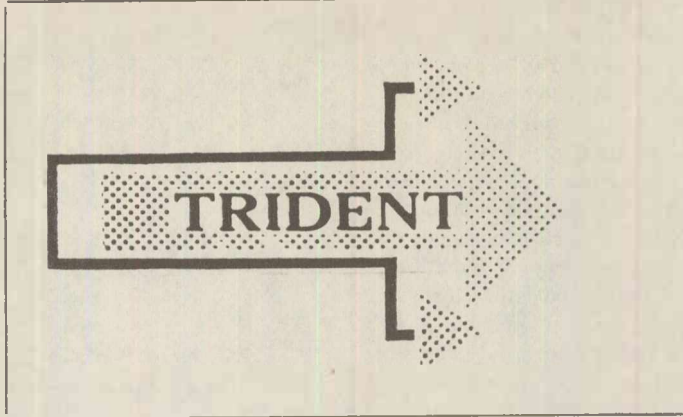
probleme de structură

La procesul de creație, în controversa asupra rolului primordial creator al colectivității sau al individului, după Al. Dima, ambii factori au pondere aproximativ egală, astfel că prin tradiție, comunitatea anihilează pe însuși creator (acesta devenind nu „organ al comunității”), dar „individualitatea se poate manifesta totuși creator în anumite limite predeterminate de comunitate atît în ce privește conținutul spiritual, cit și forma. O anihilare a ei nu se produce, deci”. Aceste disocieri divulgă în Al. Dima pe un fin sociolog al folclorului. Observația separării esteticului de utilitar în arta populară este fundamentală; lipsa de „gratuitate” a artei populare, atîta timp cît ea se subordonează unor scopuri extraestetice, nu este însă chiar în afara esteticului. Magicul în sine prezintă și o valoare estetică, dedusă din ceremonialul cel însoțesc.

În momentul în care arta poulară își pierde sensul său magic arhaic, ea se artificializează dispărînd treptat. Disociînd între stilul cult ca un „stil personal, cu desfășurare istorică în timp, cu o epocă a nașterii și alta a morții” și cel popular ca unul „impersonal... desprins de moment, fără devenire, numai cu o durată ce se acoperă cu aceea a comunității”, Al. Dima conchide just că există un stil popular a cărui „caracteristică fundamentală ar fi tendința spre abstract, spre imaginativ”. Pe baza și a unor cercetări etnografice directe asupra satului Drăguș, profesorul Al. Dima dezvoltă observații esențiale privind caracterul simbolic arhaic al creației populare, remarcile sale rămînînd valabile în permanență; chiar în decadență, simbolismul artei populare nu dispăre decît o dată cu ea. Al. Dima știe să vadă limpede specificul artei populare într-un noian de referințe în care oricine s-ar pierde și să circumscrie sfera precisă a conținutului simbolic al artei populare, diferențîndu-se și aici din punct de vedere metodologic: „A distinge caracterul simbolic și magic al unei opere populare de cel evoluat spre estetic, trebuie să fie una din preocupările esențiale ale cercetătorului artei populare. Iată de ce studiul opereii populare estetice după metodele fenomenologice nu poate fi îndestulător, întrucît nu descoperă funcțiunea vie a fenomenului artistic în cadrul comunității ca agent creator”. Constatînd cu fină intuiție „dinamismul” creației populare și „statismul relativ” al celei culte, Al. Dima dezvoltă lănuirea dialectică dintre „creație” și „circulație” în folclor: „Creația ar fi numai actul prin care opera apare în lumea spirituală ca o făptură dacă nu deplin încheată, cel puțin schițată în liniile ei esențiale și permanente. Circulația ar cuprinde lunga serie a momentelor ulterioare creației prin care aceasta se adaptează organismelor sufletești pe care le parcurge fără a se modifica fundamental... Nu este însă mai puțin adevărat că întîlnim și procesul contrariu, cînd iniurierea circulației se dovedește atît de vie, incît nici nu mai putem recunoaște creația inițială. Circulația are atunci și un important rol creator”. Circulația devine astfel un „catalizator” al creației.

Într-o expresie adecvată, avînd de înfrînt fixarea unei terminologii științifice, cercetarea lui Al. Dima reușește definitiv să reperiize structurile artei populare, disociînd-o exact de arta primitivă și cea cultă. Dacă o raportăm la obiectivele propuse, această lucrare ni se pare exhaustivă. Ambiguitatea ce înconjură conceptul de artă populară dispăre, Al. Dima întreprinzînd o istorie a conceptului și elucidînd toate neclaritățile și șovăielile. „Încercarea” aceasta rămîne valabilă în sine, putînd fi doar argumentată în continuare, dar nicidecum infirmată, valabilitatea sa depășînd granițele naționale și așezîndu-se alături de cele mai bune lucrări de specialitate de acest gen din lume.

MARIN MINCU

O „POSTUMĂ”? Recunoscut pentru preocupările sale de cercetător al vieții și opereii lui Panait Cerna, Valeriu Răpeanu închină acestuia mai multe pagini din **Noi și cei dinaintea noastră** (Ed. pentru literatură, 1966) și îngrijește citeva ediții, în colecții de circulație, ale operei poetului. Foarte folositoare, dintre acestea, ni se pare cea din colecția Bibliotecă pentru toți (Panait Cerna — Poezii, Ediție îngrijită, prefață și tabel cronologic de Valeriu Răpeanu). Volumul are 3 părți: Poezii publicate în volume, în periodice și postume. Din această ultimă categorie ne-a trezit nedumerirea subsolul de la poezia **Cintec de marte** (p. 157) publicată după **Românul**, Arad, III, nr. 73, 31 martie 1913, adică nota ziarului **Românul**: „Din pietate pentru cel dispărut retipărim acest cîntec frumos care fusese scris pentru ziarul **Românul** acum un an cînd poetul era încă robît de eulanul unei tinereți viguroase”. Ar reieși că poezia a fost publicată „acum un an”, deci în martie 1912 și e firesc ca editorul, negăsînd-o la omul la care ziarul însuși îl trimite, s-o treacă la „postume”.

Răsfoind însă corespondența lui Panait Cerna cu Vasile Goldiș, aflată la **Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România**, **manuscrise**, **Arhiva Panait Cerna**, **Correspondență primită**, întîlnim această interesantă precizare a lui Vasile Goldiș, fruntaș al Partidului Național Român din Transilvania și redactor al ziarului **Românul** din Arad (corespondența este datată **22 februarie 1911**):

„Iubite Domnule Cerna,

Correspondența a sosit aici prea tîrziu pentru a putea face corecturile cerute în poezia **Cintec de marte**. Poezia s-a și publicat deja în numărul de ieri”. Într-adevăr, răsfoind colecția ziarului **Românul** din Arad, din 1911, găsim poezia **Cintec de marte** publicată în nr. 31 din 9/22 februarie 1911, p. 6. Concluzia e limpede: „Postuma” din 31 martie 1913 — la 5 zile după moartea lui Panait Cerna, — apăruse de fapt la 22 februarie 1911, cu mai bine de doi ani înaintea morții lui.

GH. DUMITRAȘCU

VOCATIA CRITICII. Fără îndoială, maturizarea criticii literare implică o consecvență autoobservare cu finalități dintre cele mai nobile pentru critica însăși și pentru obiectul acesteia, literatura. Nevoia delimitării conceptelor ei și a contextelor în care acestea operează se instalează astăzi în cîmpul dezbaterilor, mai pregnant ca orînd, publicațiile literare dovedînd — cel puțin în acest sens — o îmbucurătoare convergență.

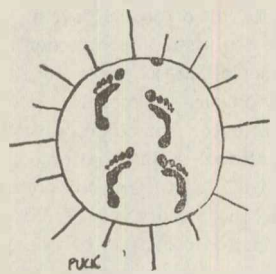
Dincolo de opțiunea ușor afectată (**Critica literară, o vocatione a geometriei** — Steaua 12/71), Petru Poantă pledează convingător pentru un **spirit de ordine științific** în critică, posibil numai prin configurarea unei viziuni istorice a formelor literare specifice. O asemenea critică „...în sensul ordinei autoimpuse”, în măsură să se autoregleze conform propriilor legități cunoscute, atrage, pe lîngă pretinsul sacrificiu citat, stabilizarea unui statut ferm capabil să legitimeze adevăratele vocații critice. N-ar fi rău deci dacă aceste considerații teoretice ar descinde, cu instrumentarul polemic respectiv, mai mult decît pînă acum, în cîmpul concret al analizelor critice.

C. NOVAC

ROMÂNIA LITERARĂ. Ultimele numere, marcînd un moment nou în existența publicației, impun citeva constatări vrednice de notat. Mai întîi, în cadrul inițiativei de instituire a unei noi rubrici, este de semnalat ca binevenită inaugurarea în pagina 3 a rubricii de însemnări, în coloanele căreia condeie de prestigiu de la noi — pînă acum Al. Philippide, Virgil Teodorescu, Nichita Stănescu, Al. Ivăsiuc — au glosat pe tema relației dintre artă și viață. De bună inspirație ni se par și rubricile „Cartea străină”, „Meridiane” și „Calendar”. Socotim ca pozitivă redimensionarea rubricii „Cărțile săptămîinii”, devenită acum mult mai încăpătoare. De altfel, în legătură cu acest din urmă fapt, trebuie să remarcăm noua grafică a revistei. Consemnarea noului nu ne împiedică să observăm, de asemenea cu satisfacție, că publicația și-a menținut unele din vechile rubrici, semnate de nume de rezonanță, precum Șerban Cioculescu, Al. Piru ș.a.

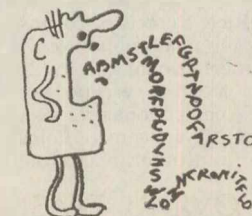
I. CORBU

NEDUMERIRE. Vezi în librărie o carte, tema ei te interesează, te atrage, o cumperi și, ajuns acasă, te pui s-o citești, cu gîndul s-o recenzezi. N-ai început

însă bine lectura și, după pagina 48, dai peste pagina... 17! O repetare nu strică, îți zici, și conținutul lecturii, reluînd astfel lucruri parcurse. Stupoare însă!, ajuns la pagina 32, ești invitat să faci un nou salt, de data aceasta înainte, căci volumul se continuă... cu ce pagină ziceai? cu pagina 49? Bine ar fi fost, dar n-avem noroc și ne întîm pînă pagina... 65! Și uite-așa, prin „amabilitatea” unor oameni neatenți, sîntem absolviți de un întreg capitol dintr-o carte. Identitatea ei? **Logos Architektón** de Ath. Joja, apărută la Editura Dacia, în 1971. În case-ta redacțională finală citim: redactor de carte — T. Călineanu, tehnoredactor — L. Hlavathy, comanda nr. 447, Întreprinderea Poligrafică „Oltenia”, Craiova. Ce să credem despre modul cum s-a făcut controlul tehnic în cazul acestei cărți?

A. VĂDUVA

STEAUA, într-un format care o deosebește din capul locului de celelalte reviste literare (amintind de ambițiile, de obicei nerealizate, ale revistelor de liceu, de a avea copertile tari) propune de două ori pe lună un sumar foarte variat. Alcătuit în așa fel, incît, fără a depăși cadrul unei anumite sobrietăți, să satisfacă cit mai multe categorii de cititori.

În nr. din 16 oct. 1971 ne rețin atenția, pe lîngă rubricile de critică literară, care uzi-tează un ton echilibrat, frumoase pagini de poezie, semnate de Ștefan Aug. Doinaș, Matei Călinescu, Dan Mutașcu, dicționarul perodistic susținut de Mircea Micu, ajuns la litera D: Dan Degliu, și în fine, reproducerea, pe care revista o oferă (în condiții grafice excelente — color) în fiecare număr cititorilor săi — de astădată: „Narcise” de Dumitru Ivan. Din păcate, descoperim la rubrica „Arte” un articol în care, lăsînd la o parte premiza greșită de la care se pleacă („Avem actori, n-avem filme”), stabilirea unor cauze mai mult sau mai puțin reale ale unei anumite stări de lucruri existente în cinematografia românească, lipsa unor concluzii ferme, care să aducă ceva nou în problema pusă în discuție, fac nejustificată publicarea lui, iar abundența superlativelor pune sub semnul îndoiei comparația, poate nu tocmai hazardată, a lui Toma Caragiu cu Anthony Quinn.

D. LARESCU

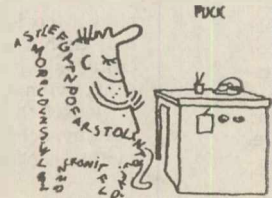
DOMENII DE AFIRMARE.

În condițiile actuale de dezvoltare a societății noastre socialiste, nu se poate concepe pregătirea multilaterală a omului modern fără aportul, deloc neglijabil, al publicațiilor de tot felul. În țara noastră există o gamă foarte bogată și variată de reviste, ziare și alte publicații care acoperă o bună parte din problemele care suscită interesul cititorului. Consider însă că aceste publicații nu s-au apropiat suficient de viața tînarului și, în special, de viața elevului de liceu. În ultimii ani au apărut o serie de licee de specialitate care interesează în foarte mare măsură pe absolvenții școlilor generale. Pînă în prezent n-am citit nici un articol despre un astfel de liceu, cu profilul său, cu perspectivele pe care le deschide, cu modul de desfășurare a activității școlare.

Se publică, în general, prea puține articole privitoare la perspectivele pe care le deschide viața unui tînar. În calitate de cititor pasionat al revistei **Tomis** și al altor periodice cu profil cultural, îmi exprim dorința de a întîlni cit mai des în paginile unor asemenea publicații dezbateri interesante în legătură cu domeniile în care noi, tinerii, ne putem afirma.

TUDOR NICOLAESCU

PENTRU UN FOND DOCUMENTAR LĂRGIT. Sint de mai mulți ani pensionar și în tot acest timp singurele lucrări care mi-au umplut golul zilelor și dorința încă neîștită la pensie de cunoaștere, au fost biblioteca și revistele. Sint fericit că am la dispoziție o bibliotecă pusă la punct cu ultimele noutăți. Îmi petrec de altfel cea mai mare parte din zi în sălile ei consul-

tînd dicționarele, cărțile pe care, altfel, n-am putut să mi le apropiu în anii de tinerețe. Mă instruiesc și cred că datorită oricui, indiferent de vîrstă, este să o facă. Aș dori — și acum formulez o mică mare nemulțumire — ca fondul documentar al Bibliotecii municipale să se lărgască. M-am lovit adeseori de lip-suri, i-am văzut și pe tinerii studenți sau elevi plîngîndu-se de ele. Cred că ar trebui făcute multe în privința asta și poate cu mai multă energie și hotărîre ca pînă acum. Și apoi, pentru că revistele de literatură sînt a doua pasiune, mă număr, bineînțeles, printre cititorii fideli ai revistei **Tomis**. Personal, o apreciez. Este într-adevăr de o bună calitate. Aș vrea însă — și este iar un lucru pur subiectiv — să găsesc în ea și lucruri mai senzaționale în legătură — de pildă — cu informatica și cibernetica, ce au o mare perspectivă de dezvoltare și care mai păstrează încă pentru ochiul comun aura noutăților incredibile de ultimă oră.

ION ANDRONESCU

„CINEMA”, nr. 9 (105) — nr. 10 (106). Este salutar efortul colectivului redacțional al revistei „Cinema” de a acorda tot mai mult spațiu dezbaterii unor probleme legate de filmul românesc contemporan. Numărul 9 al revistei ne oferă astfel o reușită anchetă pe tema „Un deceniu de film românesc”, în nr. 10 H. Dona și Călin Căliman luînd în discuție diferite aspecte ale unei teme ca „Filmul și comanda socială”. Remarcabil prin diversitate și bogata cuprindere a activității de ultimă oră a cineaștilor noștri: „Panoramicul românesc ’71” (ambele numere); notabile rubricile de „Iubiți filmul”, înterviurile cu Mircea Albulescu (nr. 9) și Emanoil Petruț (nr. 10), cronicile la „Asediul” (nr. 9) și „Frații” (10). O mențiune specială: opiniile semnate de Ovid. Crohmălniceanu „Ce margini are îngăduința publicului” — nr. 9) și cele reunite sub titlul „Imperativul realismului”, aparținînd lui Valentin Silvestru, Valerian Savva, Gelu Ionescu. Inegală (încă) rubrica „Pe ecrane”; vii, paginile de „Curier”. D. I. Suchianu ne reține atenția cu un medalion Louis de Funès (nr. 10), iar Mircea Alexandrescu, Eva Sirbu și Marcel Martin, cu impresii de la Festivalurile de la San Sebastian, Veneția și Berlinul de vest (nr. 9).

P. NICOARĂ

ARGES. Anunțîndu-și într-un scurt argument inserat în pagina întîi hotărîrea de a acorda, cel puțin în acest număr, prioritate dialogului, „ca formă a democrației”, revista **Arges** (nr. 10, oct. 1971) ne oferă, între altele, două ample interviuri cu Ilie Constantin și Matei Călinescu. Reținem din declarațiile luate de Florin Mugur celui din urmă: „Impersonalitatea o concep nu ca pe o absență a personalității, ci ca pe un sacrificiu al ei. Un ideal este ceva (mai limpede sau mai puțin limpede definit) pentru care simți că meriți să-ți jertfești personalitatea. Cred că mișcarea conștiinței poetice de aici trebuie să înceapă”.

În același număr, prin grija lui Gheorghe Tomozei, apar în „Biblioteca Argeș”, adunate sub titlul „Eleutheria”, treisprezece poezii inedite scrise în adolescență de unul din cei mai prestigioși reprezentanți ai cercului de la Sibiu: Ion Negoitescu.

L. D.

poșta redacției

CONSTANTIN BRÂNDUȘOIU. Compuneri lipsite de rigoare, uneori chiar de cea mai elementară seriozitate. Aproape totul e îngălat, echivoc și ambiguu în aceste versuri, rod al purei „inspirații”, în cea mai lenșă accepție a ei. Iată, dacă mai e nevoie de exemplificare, un citat din „Blestem pe zodie” :

„Tot scorpie să rămii,
îmi fac scorpioanele
să-ți bată zodia.
Poate se va schimba
vederea câpruie (virgulă, n.n.)
poate își va vede (sic) câpruiul
vederea atinsă...”

N-am înțeles exact ce anume vă fac **scorpioanele**. Oricum, pot să vă asigur că poeziile dv. **nu va vede** lumina tiparului. Cred că nu e cazul să mai insistăți.

ION MĂGURĂ. Mai trimiteți, mă interesează aceste experiențe poetice atît de singulare, ignorînd pînă la sfidare mîdele poetice cultivate curent de colegii dv. de generație. Examenul rece, lucid, „științific” al lumii materiale, călăuzit de grîja de a nu trece **dincolo** de fenomen —

deși pare un demers prin excelență antiliric — poate duce, în anumite condiții, la cea mai autentică poezie. E nevoie însă de conștiință artistică superioară, de consecvență deplină în atitudine, de claritate în descrierea „obiectivă” a stropului de apă văzut sub lupă, a țărnelui de nisip sau a chibritului pe cale de a se stinge în scrumieră. Și, peste toate, de talent, bineînțeles.

ION BĂDULEASA. Agreabile ca totdeauna, mai îngrijite, nu lipsite de oarecare finețe a scrierii, ultimele dv. poezii încă nu-mi dau sentimentul că mă aflu în fața unei vocații majore.

PETRE MANOLACHE. Din „Bună dimineața” :

„Bună dimineața — spun
și mugurii sar de sub penele păsărilor
și doine aud picurînd în ochii fragezi
ai mieilor
și oasele pe sub ierburi abia înverzite
tresar
și flaute dulci încolțesc pe buzele
fragede ale lumii...
...Bună dimineața — spun tunurilor
verzi

încărcate cu clorofilă,
săbiilor de generali, în vîrful cărora
au crescut spice,
decorațiilor clătinate la piepturile
acestor

soldăți care sînt pomii ;
bună dimineața — și plouă frumos
între razele soarelui
și îmi dau seama că lupta asta ține
de-o veșnicie.

E una din variațiunile posibile pe o temă veche, care nu vă aparține încă pe deplin. Am omis, după cum vedeți, partea de la mijloc, diluată prin insistență a explicitării.

ION NEGRU. Lipsa de măsură (supărătoare mai ales în „Poem matinal”, unde ideea e mult prea baroc tratată, încărcată de inutile detalii violente) e defectul cel mai vizibil al versurilor dv. E drept, sinteți foarte la început. Naturaletă și libertatea dezinvoltă a expresiei mă fac să cred, totuși, că orice surpriză e posibilă în viitor. Mai trimiteți, deci.

AURA CORDUNEANU. Nu.

EMIL DOLEA. Mai trimiteți.

ELENA G. LUCA. Exerciții de început, neconcludente. Mai încercați.

IOANICHIE OLTEANU

PAUL IRUC

ciclu

Spre ochiul cocoșilor
Săruturile iubitei au umezit țărînd
și soarele-și pîndește mereu aceeași umbră.
glasuri au curs în josul copacilor
vîntul calcă mirat frunze pe numele său,

tăcere mi-este pasul greu
că iarba s-a suit în tălpi
pe șerpui îngropați în ochi,
vîntură trunchiuri cenușă pe lutul ars,

în poartă buzele iubitei
memorînd punctele cardinale,
o, pleoapele mi-au căzut în pulpele
vîntului

peste simburii ca o dorință,
și nu mă mai găsesc acasă,
singurătățile mă mîină

în strugurii ploii,
degetele sînt rădăcini înspre izvoare

vii,
o, sub apă miinile cum fug
și e atît de noapte spre vărsare.

CENACLU

În cenacul au citit iar poezii. Ca întotdeauna, toamnele cer nesățioase numai poezie. Explozia de galben, nuanțele ruginii ce împodobesc zilele, miracolul de frunze vestede și fișitul lor nostalgic în înserări dulci în care briza mării bîntuie lin, amăgînd gîndul cu o primăvară ce va veni atît de tirziu, favorizează starea muzicală a sufletelor ce se gîndesc ades la poezie.

Sanda Ghinea a adus într-o seară de cenacul ceva din fiorul acestei zbateri a toamnei. O poezie muzicală și plastică ce-și trage seva dintr-un folclor bine receptat. Deranjant rămîne însă abuzul de limbaj arhaic, e adevărat, cu unele efecte, dar desuet.

Ion Negureanu a citit un **Poem** de mari dimensiuni ce a vrut parcă să-i ateste forța poetică. Poemul are pasaje de poezie și chiar o anumite densitate, efect al unor intense îngrămădiri metaforice. Îi lipsește însă un lucru esențial, și anume **ideea** în jurul căreia era necesar să se organizeze acest material etalat din belșug.

Eleva Luisa Stoica revine cu ciclul **Pași de catifea**, în care se poate observa clar o evoluție. Aceasta însă s-a făcut într-un mod cu totul

surprinzător: de la o poezie a dimensiunilor monumentale, a elementelor cosmice, la una suprasaturată de un limbaj arhaic și viziuni tînguioase. Neștiind încă să sugereze, uezază de un aparat de noțiuni repetate cu o obsesantă monotonie și lucidă confecționare. Poemele lui **Vasile Bota**, fără unele scripuri remarcate de vorbitori, sînt construcții rigide bine încheiate în care nu circulă — dintr-o timiditate sau extraordinară cenzurare — fiorul poeziei.

Într-o altă miercuri au fost prezentați cenacului pentru prima oară **Sorin Roșca**, tipograf, și liceanul **Paul Iruc**. Tinărul **Sorin Roșca** scrie o poezie suavă și romantică cu acorduri eminesciene ce nu-i vicioază însă propria sensibilitate. Muzicale, poemele au înălțimi surprinzătoare, dar nu și o structură. Cu tot limbajul sărac se întrevăde totuși o undă lirică promițătoare.

Paul Iruc a venit cu un ciclu bine pus la punct. Inteligent și cu îndeminare el își ridică edificiul utilizînd frecvent numai produsul unor trăiri pur cerebrale. Metaforele mult prea vagi, termenii abstracți se dau arareori deoparte pentru imagini lirice realizate pe măsura talentului său autentic. Îi publicăm în spațiul alăturat trei dintre cele mai realizate poeme : **Ciclu, Izvor, Elegie**.

M. R.

dialectica

(Urmare din pag. 1)

1975, prevederi ce, în baza analizei atente a condițiilor concrete existente, le depășesc substanțial pe cele fixate de Congresul al X-lea (producția industrială va spori anual în medie cu 11—12,2 la sută, venitul național tot cu 11—12 la sută față de 8,5—9,5 la sută și, respectiv, 7,7—8,5 la sută cit se prevăzuse inițial). Dialogul prezentului nu se desfășoară numai cu un viitor considerat în chip de **ideal**—de proiecție pe verticala timpului, a aspirațiilor, a crezurilor sau dorințelor noastre social-politice, ci și cu viitorul considerat ca **mișcare reală** spre

care tindem cu fiecare clipă. Și aceasta intrucît între prezent și viitor nu există un hiatus, prezentul nefiind separabil de viitor decît în mod conceptual. În limbajul documentelor de partid această continuitate înseamnă integrarea preocupărilor curente într-o strategie de perspectivă, exprimată concret, în cadrul actualului plan, prin menținerea unei rate înalte de acumulare de 30—32 la sută, ceea ce va determina o creștere medie anuală de 7,6 la sută a fondului de consum, creștere superioară tuturor mediilor anuale din perioada ultimelor cincinale. Este una dintre opțiunile fundamentale ale planului, care decurge din politica partidului și statului de îmbinare a intereselor prezente cu interesele de perspectivă ale națiunii socialiste.

Viitorul, timpul „havuz” cum îl numea Lucian Blaga, este o dimensiune componentă a oricărei culturi. Iar prin cultură ne perpetuăm în viitor. Nu numai în calitate de creatori de valori materiale sau spirituale ci și prin relevarea esenței omenești, prin ridicarea acestuia la rang de generalitate, de universalitate prin intermediul creației culturale. Acesta este și unul din motivele pentru care sporește enorm în zilele noastre responsabilitatea oamenilor de cultură în prefigurarea viitorului. „Numai înțelegerea implicațiilor umane ale revoluției tehnico-științifice asupra dezvoltării sociale — remarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu în acest sens — va putea să dea omului de artă, de literatură, de muzică, dimensiunea nouă, perspectiva nouă a viitorului și

il va pune în condiția de a crea corespunzător epocii în care trăiește, cerințelor viitorului spre care se îndreaptă omenirea”. Cerințele prezentului, ale desăvîșirii educației socialiste a oamenilor cu sprijinul, între altele, al literaturii și artei, sint, deci, cerințele viitorului. În dialectica aceasta a prezentului și a viitorului, alături de ceilalți oameni ai muncii, oamenii de cultură — toți educatorii comuniști, activiștii, profesorii, artiștii, scriitorii — au un rol important care decurge firesc din rolul creator, dinamic al conștiinței sociale. Prezentul se arată a fi determinant nu numai prin premisele materiale pe care le creează, dar și prin bunurile spirituale, fără de care viitorul, așa cum îl vrem noi, n-ar fi posibil.

literatura

(Urmare din pag. 1)

în anii noștri, tînde să se constituie ca o literatură completă, de sine stătătoare. Există azi opere de science-fiction social-politice, psihologice, cu substrat speculativ filosofic, umoristice, polițiste, utopice, satirice, lirice, epice și dramatice. Calitatea lor artistică a cres-

cut iarăși considerabil. Nu numai Ray Bradbury, ci și Clifford Simak, Robert Heinlein, Isaac Asimov, J. G. Ballard, J. P. Andreuon, Stanislas Lem, Jacques Sternberg, Harlan Ellison, Gérard Klein, Catherine Moore sint scriitori în toată puterea cuvîntului. E de reținut apoi că numeroși autori contemporani reputați flirtează și ei, de la o vreme, cu literatura științifico-fantastică (Jorge Borgés, Ernst Jünger, Dino Buzzati,

Julio Cortazar, Slawomir Mrozek, Heinrich Böll, William Burroughs ș.a.). S-ar putea — cum crede J. G. Ballard — ca măcar o parte a acestei întinse literaturi să devină miine, din pură construcție imaginară, oglinda realității curente, dobîndind, spre surprinderea noastră, o teribilă actualitate. În sfîrșit, de ce nu ne-am gîndi și la o a treia posibilitate? Liberi sintem să ne

inchipuim că, fără a lua obligator aspectul științifico-fantastic, literatura va fi tot mai mult tentată, cu timpul, să-și plaseze subiectele în viitor și nu ca pînă acum, în trecut sau prezent. Aceasta ar constitui o formă prin care scriitorii, spre a evita concurența lucrărilor documentare exacte, și-ar asigura un spațiu privilegiat de exercitare a facultății lor inventive.

CADRAN POLITIC

TOMIS 19

Cuprinzătoarea analiză realistă a vieții internaționale făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul cuvîntării la Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie a.c., subliniază cu pregnanță că la baza întregii activități internaționale a partidului și statului nostru stau principiile materialismului dialectic și istoric.

Ampla și susținută participare la dialogul mondial a fost ilustrată în ultimul timp de o serie de evenimente care se disting prin importanța lor. Astfel, distingem de pe agenda de lucru zilnică a șefului statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, diverse întrevăderi cu personalități care ne-au vizitat țara: primul ministru al Maltei, premierul Republicii Singapore, prințul Olandei, președintele Comisiei pentru politică externă al R.F.G., întrevăderi în cursul cărora au fost analizate stadiul actual al colaborării dintre România și aceste țări, precum și unele aspecte ale situației internaționale. Președintele Nicolae Ceaușescu a primit de asemenea pe secretarul Departamentului Transporturilor al Statelor Unite, John Volpe, ca și pe savantul american de origine română George Pallade, biolog de renume internațional.

Pe linia îmbunătățirii climatului internațional s-au înscris și vizitele delegației M.A.N. în Japonia, a ministrului de externe al României în Turcia, Franța, ceea ce vădește aceeași preocupare a țării noastre de a dezvolta colaborarea cu toate țările. Partidul Comunist Român a militat și militază activ pentru întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești internaționale. În acest sens se înscriu vizitele delegațiilor P.C.R. în R.P. Bulgaria, R.D. Germană, R.P. Ungară, R.P. Mongolă precum și participarea la Congresele P.C. din India, Irlanda, Partidul a primit vizita delegației P.C. Mexican, condusă de tovarășul Arnold Martinez Verdugo, prim secretar al P.C. Mexican. Aceste acțiuni ale P.C.R. se înscriu, așa cum arăta într-un recent interviu Kenji Myamoto, președintele Prezidiului C.C. al P.C. Japoniez, care ne-a vizitat nu de mult țara — „în direcția unității tuturor partidelor, pentru refacerea unității mișcării internaționale prin vîntura conștientă a poziției independente cu solidaritatea internațională”.

Numai în felul acesta, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta plenară, se pot da mișcării comuniste și muncitorești internaționale noi dimensiuni naționale și internaționale, prin participarea fiecărui partid, prin contribuția fiecărei mișcări la creșterea răspunderii pentru întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Repunerea R.P. Chineze în drepturile sale legitime la O.N.U. se încadrează în procesul firesc al destinderii și conviețuirii pașnice între popoare. Președintele celei de-a 26-a sesiuni a Adunării Generale, Adam Malik, a subliniat că aceasta este un moment istoric pentru viața Națiunilor Unite, care, fără îndoială, va contribui la sporirea rolului și eficacității O.N.U. în viața internațională.

Reprezentantul țării noastre a subliniat că votul Adunării Generale din 25 octombrie constituie un act de adîncă dreptate, prin care se pune capăt uneia dintre cele mai flagrante anomalii din viața internațională, că în lume există o singură Chină, cu peste 800 milioane oameni, guvernul R.P. Chineze fiind unicul reprezentant legal al poporului chinez.

Militînd pentru dezvoltarea cooperării internaționale, partidul comunist și statul nostru socialist s-au pronunțat și se pronunță ferm pentru rezolvarea ardentelor probleme internaționale: decolonizarea, dezarmarea, destinderea. Menționăm în acest sens poziția fermă a României în problemele colonialismului și neocolonialismului, ale apartheidului și tuturor practicilor rasiste, exprimată lapidar de reprezentanții români în Comitetul special al O.N.U. pentru problemele aparteheidului și în Comitetul pentru problemele coloniale. În Comitetul politic al Adunării Generale a O.N.U., dezbaterile consacrate problematicii dezarmării scot în evidență claritatea cu care România Socialistă a adus în atenția mondială consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor și efectele profund dăunătoare ale acesteia asupra păcii și securității în lume.

Merită subliniate cuvintele vicepreședintelui Republicii Unite Tanzania, Rașidi Kowawo, care, într-un interviu, în cursul vizitei întreprinse în țara noastră, a făcut o declarație semnificativă în ceea ce privește importanța pe care o acordă statul nostru promovării relațiilor economice, tehnico-științifice și de altă natură cu statele în curs de dezvoltare, recent eliberate de sub jugul colonialist: „Părăsesc România cu sentimentul că am făcut un lucru bun și deosebit de util: primirea la președintele Nicolae Ceaușescu va rămîne pentru noi de neuitat”. Pe linia interesului manifestat pe meridianele globului față de succesele remarcabile ale României socialiste în făurirea unei economii și culturi înaintate, în promovarea unei politici externe care se înscrie în coordonatele dinamismului, inițiativelor constructive și înaltei principialități, se află interviurile și convorbirile pe care le solicită personalități ale vieții publice, ziaști recunoscuți, secretarului general al partidului nostru, interviuri în care sint clar exprimate pozițiile raționale și realiste abordate cu consecvență în politica internă și externă de România socialistă. Modul creator și principal al abordării acestei politici au făcut posibile o serie de editoriale în limbile franceză, italiană, engleză, spaniolă, sîrbocroată, finlandeză, germană și portugheză. Nu de mult s-a publicat și în limba japoneză, la o editură centrală din Tokio, volumul „O politică de pace și colaborare internațională”, cuprinzînd biografia precum și o amplă selecție din lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu. Pentru acest prestigiu binemeritat, poporul nostru merită să-și înzecească eforturile care sînt servesc păcii și progresului, intereselor tuturor popoarelor, tuturor țărilor lumii.

NICOLAE ȚĂRANU

orașele moderne

Temperat un timp, la începutul secolului „asediul” orașelor a dobândit, după al doilea război mondial, o amploare pe care geografii, surprinși, aveau s-o numească de acum înainte mutație. Analizele lor sînt unanime în concluzia că asistăm la nașterea unui fenomen absolut nou în istoria civilizațiilor. Există o nouă filosofie a ocupării pămîntului pentru care s-au căutat cuvinte noi, într-afita au devenit depășite vechile concepte clasice ale orașelor. Se vorbește acum despre metropolă, despre rețeaua urbană, despre megalopolis, nebuloasa polinucleară, microraión și așa mai departe.

La Londra, ultimul război mondial a distrus multe clădiri și urbanistiile s-au străduit să lupte din răpputeri cu gigantismul. N-au reușit în întregime. La New York, suprasaturarea demografică este atât de alarmantă încît fără măsuri de cea mai mare urgență se estimează că Wall Street-ul, de pildă, acest templu al metropolei capitaliste și cea mai mare bursă din lume, va fi obligat să emigreze în întregime la New Jersey. În ceea ce privește Tokyo-ul, cu toate miliardele de dolari investite cu prilejul Jocurilor Olimpice din 1964, amenajările descongestionate pentru un timp au fost invadate literalmente de zgirie nori, autostrăzi suspendate, trenuri aeriene, astfel că largile bulevarde de acum cițiva ani au devenit umile străduțe sufocate de ziduri și piloni metalici care le fac impracticabile într-atît încît pînă și șoferii de taxi renunță să mai caute adresa clienților din această parte a orașului.

Și, totuși, sociologii afirmă că oamenii moderni au nevoie de asemenea orașe. Adică de confortul orașelor. Aceste orașe asigură adevărata măsură a progresului și civilizației, spun ei. Pot fi găsite mai ușor soluții de armonizare a noilor exigențe cu vechile disponibilități urbanistice. Parisul, de pildă, și-ar pierde locuitorii dacă în fiecare generație sănătatea parizienilor n-ar fi revitalizată cu robustețea adusă din provinciile nepopulate de o masă nouă de orașeni reprezentînd aproximativ 50 la sută din cifra populației totale a Capitalei. În fiecare an, în afara contribuției provinciei, orașul mai sporește însă și singur, prin simplul mecanism al căsătoriilor și nașterilor cu încă 50.000 de locuitori — adică echivalentul populației dintr-un oraș de mărime mijlocie.

Despre automobil : 206 milioane de autoturisme în lume. Alfa Romeo, Austin, Buick, Cadillac, Chrysler, Citroen Ferrari, Fiat, Konda, Jaguar, Mercedes, Peugeot, Renault, Rolls-Royce, Simca, Volkswagen, Volvo — în total 270 de mărci de mașini aruncate pe străzile orașelor lumii zilnic de către peste 200 de firme din 31 de țări. Bilanț : 200.000 de morți într-un singur an și peste 7 milioane de infirmi — mai mult sau mai puțin grav — în urma unor accidente de circulație.

Louis Nagel (editor) : „Nici măcar bilanțul celui de-al doilea război mondial nu este atît de sinistru. Pe lîngă înmormintările zilnice care se întîmplă pe șoselele pașnice ale Franței, războiul din Vietnam este mai inofensiv într-un an decît un week-end obișnuit pe imbiatoarea autostradă a Sudului”. André Pieyre de Mandiargues (scriitor, premiul „Goncourt” — 1967) : „Indiscutabil, automobilul a devenit un leit-motiv, un personaj-obsesie, un aliment și o toxină a civilizației noastre”.

In privința poluării atmosferice medicii sînt categorici : orașul mare este un pericol pentru sănătatea publică. Sociologii nu împărtășesc această părere, în perspectivă. Ei constată că marile orașe absorb bogățiile țării și acest element este pozitiv, deoarece orașele nu risipesc aceste bogății, ci le valorifică. Le transformă în confort, în comoditate. Statisticile susțin această idee: în orașele mari se trăiește mai bine decît în mediul rural. Mortalitatea infantilă este mai redusă. Din punct de vedere pur biologic copiii sînt mai înalți în ultimii ani la oraș decît în alte localități. Sînt mai bine hrăniți. Alcoolismul, pe plan mondial, este mult mai redus în marile orașe. Aici oamenii au și alte tentații și alte preocupări în afara alcoolului. Aceste tentații sau preocupări sînt mai reduse în celelalte

localități. Nici pericolul poluării atmosferice nu este inevitabil. La Los Angeles și la Londra există și cauze climatice : este vorba de o inversiune de temperatură care împiedică circulația aerului și stabilizează impuritățile în zona de presiune a orașelor. Dar sursele acestor impurități pot fi limitate, dacă nu excluse în întregime. La Londra — de pildă, — încălzirea clădirilor particulare se face aproape exclusiv cu cărbune, iar la Los Angeles industria petrochimică a luat o dezvoltare primejdioasă. Cît timp clădirile Parisului erau încălzite cu păcură, sănătatea orașului a înregistrat simptome alarmante de degradare. S-au luat măsuri eficiente care tind să se generalizeze. În prezent gradul de poluare atmosferică în capitala Franței este măsurat zilnic în patru sute de puncte diferite ale orașului. Dispozitivul de ansamblu al măsurătorilor este atît de sensibil încît reține și diferențele de concentrație poluată pe care le determină — de pildă — ora cînd se iese de la teatru sau de la cinema-teatru, oră la care mai multe mii de persoane își aprind în același timp țigările sau pornesc aproximativ în același timp cîteva mii de mașini. Pe baza acestor măsurători s-a stabilit că elementele toxice provenite de la automobil nu reprezintă decît un sfert din totalul elementelor care poluează atmosfera Capitalei. Se preconizează măsuri de limitare a acestui procent prin generalizarea unor garaje acoperite, care dispun de instalații de „spălare” a aerului.

Medicii au semnalat, de asemenea, frecvența cazurilor de cancer pulmonar în marile aglomerații. Statisticile lor au fost folosite însă de sociologi pentru a demonstra că predominanța cauzelor acestei boli este fumul și nu atît celelalte surse de toxine.

Ca să rămînem tot la exemplul Parisului, cea mai convingătoare dovadă a despersonalizării mi s-a părut o comparație a împrejurimilor actuale ale orașului — o sumedenie de localități — multă și veche istorie — cu imaginea lor păstrată în stampele de epocă și în cărți. Dacă citești astăzi descrierile acestor locuri, datorate lui Delort (din anul 1821), sau ale lui Barron (din 1891), ai impresia că este vorba despre cu totul alte localități decît acelea pe care le vizitezi. Iată, de pildă, cum descrie Barron unul dintre orașele pe care le-am vizitat — Montmorency : „Montmorency este un oraș vesel, cît se poate de vesel ! Nu există un orașel mai vesel în lume !”.

Începînd de la gară, de-a lungul străzii principale sînt aliniate o sumedenie de hoteluri primitoare și confortabile. Trăsuri și șarete te așteaptă peste tot în micile piațete. Măgăruși curați și bine hrăniți. Înșăuați și neastîmpărați în micile lor țărcuri — te așteaptă și ei. Fete tinere și frumoase încăleacă nerăbdătoare rizind cu zgomot cînd le alunecă picioarele aproape goale din scările reci, de metal. Ele dezmiardă urechile și crupa neastîmpăraților bușetri și simți cum se

încinge, treptat, singele acestei mici expediții a bucuriei. La drum ! Caravana se îndepărtează, este înghițită de verdele odihnitor al pădurii, de discretele ramuri înfrunzite ale castanilor...” Aceste „expediții” de sfîrșit de săptămînă alergau către liniștea din poienile pline de flori de lîngă rîspîntia Ermitajului, locul preferat al lui Grétry și Jean-Jacques Rousseau în după amiezele lor cele mai plăcute. Dar din idilicele imagini ale stam-pelor secolului al optzecelea n-a mai rămas aproape nimic. Nici o urmă a vechiului oraș, în afară de biserica Saint Martin, stingherită din toate părțile de construcții recente, cea mai mare parte dintre ele destul de lipsite de gust.

Și, din păcate, imaginea aceasta a devenit caracteristică pentru toate localitățile mărginașe ale Parisului. Rînd pe rînd, primitorile așezări ale „basiliene”-lui parizian și-au pierdut castelele, pădurile, atmosfera medievală, toate aceste

ESCALE CONTEMPLATIVE

elemente care le personalizau atît de convingător, evocînd emoționanta amintire a umbrelor ilustrate care s-au perindat prin lungă și bogată istorie a francezilor. În secolul nostru, furia demolărilor a despodobit colinele mărginașe ale Capitalei nu numai de piatră evocatoare a construcțiilor, dar și de grădinile care mai păstrau la cîtiva kilometri de înnegritul Tour Eiffel puținul aer curat de care duce atîta lipsă orașul.

În 1900 a fost dărîmat castelul și tăiată pădurea de la Bagnolet, în 1905 cele de la Vitry, în 1910 cele de la Issy, în 1920 cele de la Rohan și Saint Ouen, în 1929 — Montfermeil, în 1926-1930 toate cele trei castele și parcurile lor de la Courbevoie, în 1940 castelul și grădinile Marais de la Argenteuil, în 1945 cele de la Petit-Bourg, 1954 — Bezons și cele care n-au fost încă dărîmate sau tăiate sînt aproape părăsîte, cu foarte rare excepții.

Dacă noile construcții n-ar fi făcute prea în grabă, eforturile de modernizare ar satisface mai multă lume. Georges Pillement este nu numai un cunoscut scriitor francez (în 1971 i-a apărut la editura pariziană „Albin Michel”, cel de-al 151-lea volum), dar și unul dintre marii prieteni ai trecutului arhitectonic al țării sale. Adversar al lui Le Corbusier, într-o polemică publică de larg interes în urmă cu cîtiva ani, el comentează actuala pregătire pentru viitor a Parisului dintr-un punct de vedere care nu este nici al medicilor, nici al sociologilor.

„Parisul este demolat fără nici-o remușcare. De peste 150 de ani se dărîmă tot ce a reprezentat de fapt numele de lumină al acestui oraș. N-aș vrea să fiu înțeles gre-

șit : nu sînt împotriva construcțiilor noi. Sînt numai împotriva distrugerii personalității orașelor. Piatra memorizează vîrsta caselor și în aceste case s-a scris biografia fizică și spirituală a oamenilor care dau mindrie timpului. Or, atunci cînd urmele pașilor lui Balzac și La Fontaine sînt șterse din memoria Parisului cu firnăcopul unei oarecare societăți anonime de construcții, care vinde pereții atît de puținelor case memoriale din capitala Franței nu știu cîrui muzicu american și așează în locul acestor mărturii de cultură un bloc diform din aluminiu și sticlă pentru instalarea a încă unei prăvălii de suțiene și cravate, atunci nu este vorba numai despre simpla politică a noului.

Interesele particulare se impun la noi prea des, din păcate, pe căi laterale adevăratelor interese edificatoare”. Acest aspect îl recunosc, de astfel, și economiștii din țările occidentale.

Dar personalitatea unui oraș se păstrează nu numai prin evitarea demolărilor neraționale, ci și prin posibilitatea de a subordona alegerea locurilor unde se construiește unei concepții unitare. După ce a străbătut peste cinci mii de kilometri prin România, timp de o lună, Georges Pillement și-a exprimat opiniile și în această privință.

„Am văzut sute de mii de case noi și alte mii de fabrici construite de puțină vreme. Cu toate acestea, Bucureștii au rămas o capitală-grădînă, iar Clujul, Iași, Brașovul, Sibiu, Sighișoara, Alba Iulia și toate celelalte orașe cu atît de profunde rezonanțe istorice și-au păstrat întreaga autoritate arhitecturală de martori ai faptelor românilor de-a lungul vremii.

Noile cartiere adaugă în mod cît se poate de firesc vechilor străzi și monumente din orașele României dimensiunea necesară a prezentului.

Este vorba însă tot despre o mărturie. Dar o mărturie care se impune comparativ. Poți citi în aceste cartiere noi ca într-o fișă demografică istoria creșterii orașului. Ai la îndemînă și explicația acestei creșteri: noua uzină abia construită la porțile vechii cetăți.

Dar este la porțile vechii cetăți, nu în locul acesteia. Din acest punct de vedere am abordat și polemica pe care am avut-o cu Le Corbusier. Această polemică n-a vizat nici talentul pictorului și arhitectului, nici îndrăzneala proiectelor sale, ci doar teribilismul exclusivist al unor soluții care tindeau spre un absurd destinat mai degrabă publicității decît transpunerii în viață. Totul a început de la intenția lui Le Corbusier de a demola în întregime orașul Saint Dié din Vosgi și a înlocui admirabilele sale clădiri din secolul al optzecelea cu o suită de zgirie nori. Străzile acestei așezări liniștite de munte urmau să fie construite la nivelul celui de al cincilea etaj al cartierului de blocuri noi și suspendate într-un ansamblu de pasarele. Oamenii urmau să se cațere, astfel, cu căruțele lor, cu cumpărăturile și cu mașinile, pe schele.

Mi s-a părut absurd. Ceea ce ar putea constitui o veritabilă carte de vizită proprie pentru arhitecții români este, fără îndoială, asocierea zonelor verzi la ansamblurile pe care le construiesc. Poate dumneavoastră vi se pare

foarte normal să fie așa. Și este normal într-adevăr. Mai mult chiar : este ideal. Dar în Franța, de pildă, nu este suficient să fie ideal faptul de a dispune în preajma marilor artere ale orașelor zone verzi... Aceste zone nu aduc întotdeauna beneficii importante chiar dacă există taxe pentru statul pe o bancă în parc sau pentru plimbatul pe aleile centrale. Aerul curat, liniștea, gazonul au început să aibă tarifele afișate ca toate celelalte bunuri de larg consum...”

Editorul Louis Nagel, președinte de onoare al Academiei internaționale de turism, aflat în țara noastră pentru a treia oară în acest an, a vizitat litoralul pentru prima dată, abia acum cîteva săptămîni : „Vă mărturisesc că am venit pe litoralul dumneavoastră cu convingerea că va fi o simplă vizită de agrement. Adică fără vreun profit de informație. Din cele citite n-am reținut nici un element de interes special. Cunoșc marile plaje ale lumii, inclusiv cele de pe Coasta de Azur — unde locuiesc, la Cap Martin, lîngă Nissa, o parte a anului. Cunoșc și Costa del Sol spaniolă, Riviera italiană și plajele canadiene, sovietice sau bulgare. Fiecare din aceste plaje are avantaje naturale specifice, amenajări comune sau ieșite din comun. mă rog, arsenalul inovației este destul de limitat în privința vacanțelor la mare. Rolul principal îl au apa și soarele, așa că opera arhitecților devine tot mai mult secundară.

Cum însă confortul face parte și el din necesitățile unei vacanțe adevărate, un minim de confort se asigură în general fără nici un efort special de creație din partea arhitecților. Ei bine, litoralul d-voastră a fost o surpriză. El este protejat de zodia norocoasă a fanteziei unor oameni care iubesc atît de mult marea și soarele încît ansamblurile noilor stațiuni din împrejurimile Mangaliei, de pildă, sînt cele mai înflăcărâte declarații de dragoste pe care le-am descifrat pînă acum în cărămida unor construcții recente. Este o revenire — foarte reconfortantă pentru noi cei mai în vîrstă — la dragostea de altădată pentru frumousul interioarelor și ansamblului în egală măsură. Ultimele decenii au ucis aproape pretutindeni în lume poezia de altădată a operei arhitecților cu răceala iefină și comodă a aluminiului și vinilului.

Construcțiile funcționale sînt practice, dar reci și distante. Aici, pe litoral, am regăsit ospitalitatea moldavă a mănăstirilor, liniștea aerisită a spațiului montan, simplitatea tonică a straniului decor din Deltă — toate aceste privilegii atît de rivnite de omul modern, fiind sugerate nu numai prin metafore arhitecturale dar și prin calitatea materialelor utilizate : lemnul dă căldură și intimitate încăperilor ca și ceramica, în care arta dv. populară este atît de diversă. Nu mi-am putut imagina, sincer, o atît de reușită personalizare a litoralului d-voastră. Satul de vacanță de la Neptun, hanul și crama „Calul Bălan”, hotelurile din stațiunile Venus, Jupiter și Olimp sînt piese de rezistență dintr-o industrie — cea a vacanței — dar și dintr-o artă — arhitectura — care vor rezerva României, sînt sigur, un viitor strălucit”.

TEOFIL BĂLAJ

Colegiul de redacție :

NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.), ION BADICĂ, ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFANESCU

Tomis, revistă lunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța. B-dul Republicii nr. 28 Constanța, telefon 13416 — 21368. Căsuța poștală nr. 112